

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM – İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GÖRSEL SANATLAR UYGULAMALARI İLE
ÖZEL EĞİTİM KAPSAMINDA YER ALAN
BİREYLERİN
EĞİTSEL GELİŞİMLERİ**

Doktora Tezi

Fahrettin GEÇEN

Danışman:
Doç. Dr. Ali TOMAK

Samsun, 2015

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM – İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GÖRSEL SANATLAR UYGULAMALARI İLE
ÖZEL EĞİTİM KAPSAMINDA YER ALAN
BİREYLERİN
EĞİTSEL GELİŞİMLERİ**

Doktora Tezi

Fahrettin GEÇEN

Danışman:
Doç. Dr. Ali TOMAK

Samsun, 2015

KABUL ve ONAY SAYFASI

Fahrettin GEÇEN tarafından hazırlanan “Görsel Sanatlar Uygulamaları İle Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Bireylerin Eğitsel Gelişimleri” başlıklı bu çalışma 23/10/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Yusuf KEŞ

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Ali TOMAK

Üye: Yard. Doç. Dr. Yaşar BARUT

Üye: Yard. Doç. Dr. Tarık YAZAR

Üye: Yard. Doç. Dr. Abdurrahman EREN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Tarih

...../...../2015

Prof. Dr. Önder KABADAYI
MÜDÜR

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Doktora tezi çalışmasında, proje aşamasından sonuçlanmasına kadar olan süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

23/10/2015

FAHRETİN GEÇEN

ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Fahrettin GEÇEN
Anabilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Danışmanın Adı	Doç. Dr. Ali TOMAK
Tezin Adı	Görsel Sanatlar Uygulamaları İle Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Bireylerin Eğitsel Gelişimleri

Özel eğitimdeki öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunmak, onları topluma kazandırmak ve Türkiye’de var olan bir kaynak eksikliğini gidermek amacıyla bu araştırmaya başlanmıştır.

Araştırma konusu Hatay ili merkez ilçede bulunan ve özel eğitim alanında yer alan bazı engel türlerini kapsamaktadır. MEB’e bağlı özel eğitim merkezlerinde İl Sağlık Müdürlüğü tarafından 12-16 yaş aralığı arasında yer alan tanılama istatistiğine göre bu engeller arasında; bedensel yetersizliğe, hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip olan öğrencilerle birlikte bir kurumda 8 diğer kurumda da 8 hafta olmak üzere 16 hafta çalışılmıştır. Bu süre içinde çeşitli uygulamalar yaptırılıp kavramsal algı düzeyini ölçen sorular sorulmuştur. Bedensel yetersizliği ve hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip olan ayrı iki gruptan oluşan 5 ve 15 öğrenci ile kontrol grupsuz zayıf deneysel desen modeli kapsamında ayrı çalışılmıştır. Ayrıca Hatay’da yer alan özel eğitim kurumları gezilerek engelli öğrencilere neler yaptırıldığı gözlenmiş ve araştırmaya bir bölümü konulmuştur.

Araştırmada ayrıca Özel Eğitim alanına değinilmiş konu içeriğinde özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim, engelli öğrencilerin neden özel eğitime ihtiyaç duydukları, bu öğrencilerin aile ve okul ilişkilerine de yer verilmiştir.

Araştırma konusu içerisinde yer alan zihinsel engelli ve ortopedik engelli öğrencilerin engelli olma nedenleri ele alınıp; bu engel grupları içerisinde yer alan öğrencilerin görsel sanatlar öğretimi ele alınmıştır. Ayrıca araştırmada sanat terapisi ele alınıp bunun engelli öğrencilere yararları belirtilmiştir.

Bu araştırmanın amacı özel eğitime gereksinim duyan bireylerde yer alan 12-16 yaş aralığı ergenlerini kapsayan Hafif Derecede Zihinsel Engelliler, Orta Derecede Zihinsel Engelliler ve Bedensel Engellilerde hem psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik hem de eğitsel açıdan güncel yaşam standartlarını geliştirici, ince kaslarda tedavi edici, rehabilite edici bir şekilde rol oynayacağı öngörülen görsel sanatlar uygulamalarının önemini açığa çıkartmaktır.

Ayrıca 12-16 yaş aralığında yer alan ergenlerin gelişimlerinin bu özel eğitim gereksinimi duyan bireylerde ne düzeyde olduğunu saptayarak bu alan öğretmenlerine, engelli öğrencilere ve ailelerine mümkün olduğunca yararlı olmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Zihinsel Engelliler, Ortopedik Engelliler, Görsel Sanatlar, Sanat Terapisi, Rehabilite.

ABSTRACT

Name and Surname of the Student	Fahrettin GECEN
Department	Department of Fine Arts Education
Thesis Supervisor	Assoc. Prof. Dr. Ali TOMAK
Title of the Thesis	Educational Development of the Individuals within the scope of Visual Arts Practices and Special Education

This study was initiated with the aim of contributing to the development of individuals in need of special education, bringing the in society and providing for the lack of resources in Turkey.

This study encompasses several types of handicaps within the field of special education in the central district of Hatay Province. According to diagnosis statistics between the ages of 12 – 16 by Provincial Directorate of Health in special education centers within the body of National Ministry of Education, individuals with these handicaps including physical inability and light and medium-scaled mental deficiency are studied for 16 weeks in total: 8 weeks in an institution and also 8 weeks in another institution. In this period, these individuals were made to perform various practices and were asked questions measuring their level of conceptual perception. 5 and 15 students with physical inability, and light and medium-scaled mental deficiency respectively were individually studied within the scope of weak experimental design model without any control groups. Moreover; special education institutions in Hatay were visited and observed, and a part this activity is included in this study.

In this study, the field of special education is also addressed, and the question of why handicapped individuals need special education, children with special needs and special education, family and school relationships of these individuals are also included in this context.

The reason why mentally challenged and orthopedically handicapped individuals have this deficiency, and the visuals art training of students within these handicap groups are addressed. Furthermore; art therapy is discussed, and its benefits for handicapped individuals are also included in this study.

The aim of this study is to reveal the importance of visual arts practices provided for a rehabilitating role that improves current life standards, treats weak muscles psychologically, physically, sociologically and scholastically in Light-Scaled Mentally Challenged, Medium-Scaled Mentally Challenged and Physically Handicapped including teenagers between the ages of 12 – 16 in need of special education.

Furthermore; it also aims to benefit the instructors, the handicapped individuals and their families as much as possible by detecting the level of developments of the teenagers between the ages of 12 – 16 in need of special education.

Key words: Special Education, Mentally Challenged, Orthopedically Handicapped, Visual Arts, Art Therapy, Rehabilitation.

ÖNSÖZ

Özel eğitime verilen önemi milletlerin varlığının göstergelerinden bir tanesi sayabiliriz. Bir ulus ya da toplum, psikolojik ve fiziksel açıdan normal olarak nitelendirilen öğrencilerin dışında engelli öğrencilerini önemseydiği ölçüde insanlığa değer verdiğini kanıtlayan bir düzeye ulaşabilecektir.

Bu araştırmada özel eğitime gereksinim duyan bireyler arasında yer alan 12- 16 yaş ergenlerini kapsayan “Hafif Derecede Zihinsel Engelliler”, “Orta Derecede Zihinsel Engelliler”, “Bedensel Engelliler” de hem psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik hem de eğitsel açıdan güncel yaşam standartlarını geliştirici, ince kaslarda tedavi edici, rehabilite edici bir şekilde rol oynayacağı öngörülen görsel sanatlar uygulamalarının önemini açığa çıkarmak amaçlanmıştır.

Araştırma sürecinin farklı evrelerinde deneyimleri ve bilgisi ile beni yönlendiren, yakın ilgi ve özverisiyle her an bana destek olan OMÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarım Bölümü Öğretim Üyesi ve Dekan Yardımcısı Sayın Doç. Dr. Ali Tomak’a çok teşekkür ederim.

Yine bilgileri, tecrübeleri ve destekleriyle beni yönlendiren tez izleme komitesi üyeleri Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Yaşar Barut’a ve OMÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Tarık Yazar’a çok teşekkür ederim.

Özel eğitim ile ilgili bilgi ve donanımı ile yardımlarını esirgemeyen ve bilgilerini paylaşarak beni yönlendiren Mustafa Kemal Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Suad Sakallı’ya çok teşekkür ederim.

Kurumlarında araştırma yapmama izin veren tüm idari personele ve araştırmalarımnda yardımcı olan eğitmen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Özellikle her türlü konuda destek olan ve Hatay ilinde yer alan Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi, Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi idari personeli ve eğitmenlerine çok teşekkür ederim.

Tezin, tez formatına uygun hale getirilmesinde bilgisayar ile ilgili bilgilerini esirgemeyen ikinci tez izlemedeki düzenlemeleriyle Serkan Özer'e üçüncü tez izlemedeki düzenlemeleriyle Turgut Camlı'ya ve savunma öncesi teze biçim yönünden katkıda bulunan Öğr. Gör. Gökhan Maraşlıoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Ekim 2015
Fahrettin GEÇEN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxiv
KISALTMALAR	xxv

BİRİNCİ BÖLÜM 1.GİRİŞ

1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Sayıtlılar	4
1.5 Araştırmanın Temel Kavramları/Tanımlar.....	4
1.6 Sınırlılıklar.....	6

İKİNCİ BÖLÜM 2.LİTERATÜR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Özel Eğitime Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Gereksinim Duyma Nedenleri	7
2.1.1 Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim	7
2.1.2 Özel Eğitime Gereksinim Duyma Nedenleri	12
2.1.3 Özel Eğitimdeki Çocukların Aile İlişkileri ve Okul İlişkileri.....	14
2.2 Zihinsel Ve Ortopedik Engellilerin Görsel Sanatlar Aracılığıyla Eğitimi	15
2.2.1 Zihinsel Engelli Olmanın Nedenleri	15
2.2.2 Ortopedik Engelli Çocuklar ve Görsel Sanatlar Aracılığıyla Eğitimi	21
2.2.2.1 Ortopedik Engellilik?.....	21
2.3 Özel Rehabilitasyon Merkezlerindeki Uygulanan Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi	23

2.3.1 Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Zihinsel Engelli Öğrencilere Uygulanan Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi	23
2.3.1.1 Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi.....	23
2.3.1.2 Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi.....	38
2.3.1.3 Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi	50
2.3.2 Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Zihinsel Engelli Öğrencilere Uygulanan Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi	65
2.3.2.1 Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi	65
2.3.2.2 Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi	86
2.3.2.3 Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi.....	104
2.3.3 Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması.....	126
2.3.3.1 Hafif Dereceli Zihinsel Engellilerin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması	126
2.3.3.2 Orta Dereceli Zihinsel Engelliler İçin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması.....	133
2.4 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları	148
2.4.1 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Oyun Montessori Oyuncakları İle Çalışma	148
2.4.2 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Alçı Kalıp Baskı	151
2.4.3 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Arılar ve Kovan	152
2.4.4 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Babalar Günü Hediyesi.....	153
2.4.5 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Baykuş	154
2.4.6 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Bebek Arabası.....	155
2.4.7 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Cam Boyama	156
2.4.8 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: CD'li Deniz Canlıları	157
2.4.9 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Çanakkale Şehitliği	158
2.4.10 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Çerçeve	159
2.4.11 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Dünya Çocukları	160
2.4.12 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Ebru Sanatı.....	161

2.4.13 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: El İzi Balıklar.....	162
2.4.14 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Elişi Katlama Kesme Boyama Çalışması.....	163
2.4.15 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Gökkuşuğu	164
2.4.16 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Grafon Kağıdından Noktasal Resim	165
2.4.17 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Halı Dokuma.....	166
2.4.18 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Halı	167
2.4.19 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Kalemlik Yapımı	168
2.4.20 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Kardan Adam.....	169
2.4.21 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Kitap Kurtları.....	170
2.4.22 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Koyun	171
2.4.23 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Mikrop	172
2.4.24 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Orman	173
2.4.25 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Örümcek	174
2.4.26 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Roket.....	175
2.4.27 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Rüzgar Gülü.....	176
2.4.28 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Saat	177
2.4.29 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Sahte Ebru.....	178
2.4.30 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Tavus Kuşu	179
2.4.31 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Uçurtma	180
2.4.32 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Üç Boyutlu Şekiller	181
2.4.33 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Yelkenli.....	182
2.5 Sanat Terapisi	183

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 3.YÖNTEM

3.1 Araştırma Yöntemi	188
3.2 Evren ve Örneklem.....	189
3.3 Veri Toplama Yöntemi.....	190
3.4 Veri Toplama Araçları.....	190
3.4.1 Uygulama Gözlem Formu	190

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR VE YORUM

4.1 Öğrencilere Uygulanan Gözlem Form Değerlendirme Bulguları	192
4.1.1 Birinci Kurumda Yer Alan Gökçe Rehabilitasyon Merkezi Öğrencilerinin Gözlem Form Değerlendirmeleri.....	192
4.1.1.1 Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları	192
4.1.2 İkinci Kurumda Yer Alan Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi Öğrencilerinin Gözlem Form Değerlendirmeleri	196
4.1.3 Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması.....	211

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.SONUÇ ve VARGILAR

5.1.Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelli Öğrencilerle İlgili Bulgu ve Yorumlar;...	217
5.2 Ortopedik engelli öğrencilerle ilgili sonuçlar;.....	221
5.3 Öneriler;.....	223
KAYNAKÇA	225
EKLER	232
EK 1: Uygulama Gözlem Formunda Kavramsal Algıyı Ölçen Resimler.....	232
EK 2: Hatay İli Merkezi'nde Yer Alan 12-15 Yaş Özel Eğitim Öğrenci Sayısını Gösteren Tanılama İstatistiği.....	248
EK 3: MEB Özel Eğitim Türkçe Modülü.....	249
EK 5: Uygulama Gözlem Formları.....	268
EK 6: FİZYOTERAPİST RAPORU	281
EK 7: ÇİZİM BECERİLERİ MODÜLÜ.....	282
EK 8: Özel Eğitim Kurumlarında Araştırma Yapılabilmesi İçin Milli Eğitimden Alınan Valilik İzin Belgesi.....	287
EK 9: ÖZGEÇMİŞ	288
EK 10: ETİK KURUL KARARI.....	290

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Ana Renk Değerlendirmesi.....	23
Tablo 2: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Ara Renk Değerlendirmesi.....	24
Tablo 3: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Uygulaması Değerlendirmesi	25
Tablo 4: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Çalışması Değerlendirmesi ...	26
Tablo 5: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	27
Tablo 6: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi.....	28
Tablo 7: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	29
Tablo 8: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	30
Tablo 9: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	31
Tablo 10: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	32
Tablo 11: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	33
Tablo 12: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	34
Tablo 13: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	35
Tablo 14: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	36
Tablo 15: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algısı Değerlendirmesi	37
Tablo 16: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi.....	38
Tablo 17: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Değerlendirmesi	39
Tablo 18: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Değerlendirmesi	40
Tablo 19: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	41
Tablo 20: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	42
Tablo 21: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	43
Tablo 22: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	44
Tablo 23: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	45

Tablo 24: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	46
Tablo 25: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	47
Tablo 26: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	48
Tablo 27: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi.....	49
Tablo 28: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi	50
Tablo 29: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi	51
Tablo 30: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi	52
Tablo 31: Ortopedik Engelliler İçin Renk Uygulaması Resim Değerlendirmesi	53
Tablo 32: Ortopedik Engelliler İçin Renk Resim Değerlendirmesi.....	54
Tablo 33: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	55
Tablo 34: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	56
Tablo 35: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	57
Tablo 36: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	58
Tablo 37: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	59
Tablo 38: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	60
Tablo 39: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	61
Tablo 40: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	62
Tablo 41: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	63
Tablo 42: Ortopedik Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi.....	64
Tablo 43: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi	65
Tablo 44: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi	66
Tablo 45: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi.....	66
Tablo 46: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi.....	67

Tablo 47: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi.....	67
Tablo 48: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi.....	68
Tablo 49: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi.....	68
Tablo 50: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi.....	69
Tablo 51: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama ( ) Değerlendirmesi	69
Tablo 52: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	70
Tablo 53: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	70
Tablo 54: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	71
Tablo 55: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	71
Tablo 56: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	72
Tablo 57: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	72
Tablo 58: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	73
Tablo 59: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	73
Tablo 60: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	74
Tablo 61: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	74
Tablo 62: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	75
Tablo 63: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	75
Tablo 64: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	76
Tablo 65: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	76
Tablo 66: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	77
Tablo 67: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	77
Tablo 68: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	78
Tablo 69: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	78
Tablo 70: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	79
Tablo 71: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	79
Tablo 72: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	80

Tablo 73: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	80
Tablo 74: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	81
Tablo 75: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	81
Tablo 76: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	82
Tablo 77: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	82
Tablo 78: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	83
Tablo 79: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	83
Tablo 80: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	84
Tablo 81: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	84
Tablo 82: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	85
Tablo 83: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi...	85
Tablo 84: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi	86
Tablo 85: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Değerlendirmesi	86
Tablo 86: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Değerlendirmesi	87
Tablo 87: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	87
Tablo 88: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	88
Tablo 89: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi.....	88
Tablo 90: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi.....	89
Tablo 91: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	89
Tablo 92: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	90
Tablo 93: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	90
Tablo 94: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	91
Tablo 95: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi....	91
Tablo 96: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi ...	92
Tablo 97: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi ...	92
Tablo 98: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi ...	93
Tablo 99: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi ...	93

Tablo 100: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	94
Tablo 101: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	94
Tablo 102: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	95
Tablo 103: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	95
Tablo 104: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	96
Tablo 105: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	96
Tablo 106: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	97
Tablo 107: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	97
Tablo 108: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	98
Tablo 109: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	98
Tablo 110: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	99
Tablo 111: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi .	99
Tablo 112: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	100
Tablo 113: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	100
Tablo 114: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	101
Tablo 115: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	101
Tablo 116: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	102
Tablo 117: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	102
Tablo 118: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	103
Tablo 119: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	103
Tablo 120: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	104
Tablo 121: Ortopedik Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi.....	104
Tablo 122: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi	105
Tablo 123: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi	105
Tablo 124: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi	106

Tablo 125: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi	106
Tablo 126: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	107
Tablo 127: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	107
Tablo 128: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	108
Tablo 129: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	108
Tablo 130: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	109
Tablo 131: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	109
Tablo 132: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	110
Tablo 133: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	110
Tablo 134: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	111
Tablo 135: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	111
Tablo 136: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	112
Tablo 137: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	112
Tablo 138: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	113
Tablo 139: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	113
Tablo 140: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	114
Tablo 141: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	114
Tablo 142: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	115
Tablo 143: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	115
Tablo 144: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	116
Tablo 145: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	116
Tablo 146: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	117
Tablo 147: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	117
Tablo 148: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	118
Tablo 149: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	118
Tablo 150: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	119

Tablo 151: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	119
Tablo 152: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	120
Tablo 153: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	120
Tablo 154: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	121
Tablo 155: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	121
Tablo 156: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	122
Tablo 157: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	122
Tablo 158: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	123
Tablo 159: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	123
Tablo 160: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	124
Tablo 161: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	124
Tablo 162: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	125
Tablo 163: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi	125
Tablo 164: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi	126
Tablo 165: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi	126
Tablo 166: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi.....	127
Tablo 167: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi.....	127
Tablo 168: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	128
Tablo 169: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi.....	128
Tablo 170: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi.....	129
Tablo 171: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi.....	129
Tablo 172: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi.....	130
Tablo 173: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	130
Tablo 174: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	131
Tablo 175: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	131

Tablo 176: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	132
Tablo 177: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	132
Tablo 178: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi	133
Tablo 179: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi	133
Tablo 180: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi.....	134
Tablo 181: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi.....	134
Tablo 182: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	135
Tablo 183: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	135
Tablo 184: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	136
Tablo 185: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	136
Tablo 186: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	137
Tablo 187: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	137
Tablo 188: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	138
Tablo 189: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi	138
Tablo 190: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi	139
Tablo 191: Ortopedik Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi.....	139
Tablo 192: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi	140
Tablo 193: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi	140
Tablo 194: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi	141
Tablo 195: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi	141
Tablo 196: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	142
Tablo 197: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi	142
Tablo 198: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	143
Tablo 199: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	143

Tablo 200: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi	144
Tablo 201: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi	144
Tablo 202: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi	145
Tablo 203: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi	145
Tablo 204: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi	146
Tablo 205: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi	146
Tablo 206: Ortopedik Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi.....	147

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Panik Atak Depresyonunu Önlemek ya da Azaltmak İçin Psikolojik Yaklaşım (Sanat Terapisi).....	186
---	-----

KISALTMALAR

B	:Bakınız
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
D	: Doğru
Y	: Yanlış
OMU	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
AMMR	: Amerika Zihinsel Engelliler Birliği
DNA	: Deoksiribonükleik asit
Akt.	: Aktaran
Ed.	: Editör
Çev.	: Çevirmen

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

İnsan hayatı, doğumdan ölüme kadar geçen sürede farklı evrelerden oluşur. Bu evreler doğumla başlar; çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılıkla devam ederek ölüme sonlanır. Her dönemde birbirinden etkilenen zihinsel, fiziksel, sosyal-duygusal gelişim alanları bulunur. Bu gelişim alanlarındaki basamakları gerçekleştiremeyen ya da gerçekleştirmekte zorlanan öğrenciler özel eğitime gereksinim duymaktadır.

Her birey hayatla ilgili kazanımlarından ve yaşantılarından ötürü duygularını, düşüncelerini resimlerinde farklı ifade etmektedir. Özel eğitime gereksinim duyan hafif derecede zihinsel engellilerde ve bedensel engelli öğrencilerde de görsel sanatlar eğitiminde farklı düşünme ve uygulama biçiminin bilinmesi gerekmektedir. Bu farklılıklara rağmen insanlar aynı düşünceyi ve duyguyu farklı biçimlerde de olsa anlatabilmektedirler.

Araştırmanın kapsam genişliğinden ötürü yaş aralığı ve engel türüne ilişkin sınırlandırılmaya gidilmiştir. 12-16 yaş aralığı ergenlerin gelişim dönemi önemli olmasından ötürü bu yaş grubu ön plana çıkmaktadır. Ergenlik döneminin neden seçildiği konusuna gelirsek; ergenlik dönemindeki bireyler biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal bir takım değişimler geçirir. Bu yüzden engelli öğrenciler için önemli bir dönemdir.

Ergenlerin görsel sanatlarla ilgili yaptığı uygulamaların gelişim sürecini analiz etmek için bu değişimleri bilmek ve araştırma alanına yansımaları analiz etmek gerekmektedir. Biçimsel özelliklerde ergenler diğer gelişim dönemlerinden farklı olarak nesneye üçüncü boyutu verebilme ve perspektif gibi kavramsal nitelikler kazanır. Bu kazanımların özel eğitim gereksinimi duyan hafif derecede zihinsel engelliler ile bedensel engelli öğrencilerde nasıl ve ne şekilde olacağı, normal ergenlerin yaptığı resimler ve görsel sanatlar uygulamalarında yer alan biçimsel özellikler ile engelli öğrencilerin yaptıkları arasında oran-orantı, hareket, kompozisyon, figürsel özellikler,

perspektif, üç boyut, çizgi, ton-leke, duygu ve düşüncelerin ifadesi, fiziksel tepkiler gibi niteliklerin farklarının irdelenmesi gerekmektedir.

Özel eğitim kapsamında eğitim gören öğrencilerin bazı engelleri, engel durumuna göre farklı görsel sanatlar uygulamaları ile tedavi amaçlı süreçleri izleyebilir ve her engel durumunda engelli öğrencinin yaşam standartlarına olumlu yönde farklı sonuçlar ortaya koyabilir. Bazı engel türlerinin, farklı oranlarda da olsa tedavi edici boyutu olabileceği; bazı engel türlerinde ise ilgili engelin ilerlemesini durdurabileceği ya da azaltılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, çeşitli görsel sanatlar uygulamaları ile bazı engel durumlarında engelli öğrencilerin daha fazla sosyalleşmelerine de katkı sağlanabilmektedir. Diğer taraftan öncelikli bir gerçekleştirim amacı olmamakla birlikte dolaylı olarak bazı engel durumlarında engelli öğrencilerin görsel sanatlar uygulamaları ile beğeni düzeylerinin geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Bu nedenle, Görsel Sanatlar Uygulamaları İle Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Bireylerin Eğitsel Gelişimleri bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Hafif ve Orta Derecede Zihinsel Engelliler ve Ortopedik Engelliler olmak üzere özel eğitime gereksinim duyan bireylerde yer alan 12- 16 yaş grubu öğrencilerde psikolojik, fizyolojik, sosyolojik ve eğitsel açıdan güncel yaşam standartlarını geliştirici, ince kaslarda tedavi edici ve rehabilite edici rol oynayacağı düşünülen görsel sanatlar uygulamalarının önemini açığa çıkartmaktır. Ayrıca 12- 16 yaş aralığı ergenlerin gelişimlerinde yer alan gelişimleri bu özel eğitim gereksinimi duyan bireylerde ne düzeyde olduğunu görerek bu alan öğretmenlerine, ailelerine ve engelli öğrencilere mümkün olduğunca yararlı olmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırma farklı kurumlarda yer alan benzer engelli öğrenciler arasındaki benzerlik ve farklılıkları da ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma sonucunda bu yaş grubu engelli öğrencilerin yaptırılan uygulamalar sonrası kazandıkları yeti ve kazanımları ortaya çıkarma amacı da güdülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda konuyla ilgili makale, kitap vb. yayınlar yaparak daha sonra bu alanla ilgili araştırma ve inceleme yapacak araştırmacılara bilimsel, eğitimsel ve toplumsal açıdan katkı sağlamaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Engel durumlarına göre farklı özel eğitime gereksinim duyan Hafif Derecede Zihinsel Engelliler, Orta Derecede Zihinsel Engelliler, Bedensel Engellilerde çeşitli görsel sanatlar uygulamaları ile bir araya getirerek; onların sosyal yaşama kazanımı kendi bireysel yetilerini kazanımı, estetik algılarının gelişimi, el-göz ve el kaslarının gelişimi, özgüvenlerinin gelişimi, başarılı olduklarında kendilerine olan saygılarının artışı vb. sağlamaktır.

Görsel sanatlar eğitiminin bu kazanımlara katkısını maksimum düzeyde nasıl pozitif etki ettiklerini bulgulamak, bunu bir sürece yaymak, farklı disiplinlerden uzmanlarla birlikte çalışarak elde edilen sonuçları bu alanda ciddi bir dokümantasyona dönüştürmek, böylece engelli öğrencilere ve onların ailelerine, alan öğretmenlerine doğru ve uygun bir kaynak oluşturarak yararlı olmak bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Görsel sanatlar eğitiminin özel eğitimde yeri büyüktür. Bu durumda özel eğitim öğrencilerine baktığımızda; “Özel eğitim çocuklarının da diğer çocuklar gibi gereksinimleri vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Sosyal gereksinimler, öğrenme, disiplin, öz-kavramı, öz güven, güvenlik, suç ve korkudan uzak olma, bireysel gelişme özgürlüğü, sağlık hizmetleri...” (Barut, 2003: 88-89). Özel gereksinimli çocukların sosyal gereksinimlerini sağlamakta görsel sanatlar uygulamalarındaki grup çalışmaları faydalı olmaktadır. Öğrenme gereksinmesinde duygusal ve düşünsel öğrenmede görsel sanatlar yarar sağlamaktadır. Yapılan etkinliklerle öğrencilere özgüven kazandırıp ben yaptım duygusu aşılıp onları belirli uğraşlarla zamanlarını geçirtip suç işlemekten uzaklaştırmaktadır. Bu açıdan baktığımızda araştırmada edinilen bilgiler görsel sanatlar aracılığıyla özel eğitim öğrencilerine fayda sağlayacaktır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler, görsel sanatlar uygulamalarıyla el kas becerilerini, estetik algıları, hayal gücü gibi birçok yönlerini geliştirmektedir. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin gelişimi için uygulamaların önemi ve uygulama sınırlılıkları görülmektedir.

Bu araştırma hem özel eğitim hem de görsel sanatlar öğretimi alanına katkı sağlayıcı niteliktedir.

1.4 Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları aşağıda verilmiştir.

- 1- Özel eğitimde yer alan engellilere uygulanan görsel sanatlar uygulamalarının, bir takım engellerde rehabilite edici, tedavi edici yönü olabileceği varsayılmaktadır.
- 2- Özel eğitimde yer alan engellilere uygulanan görsel sanatlar uygulamalarının, bir takım engellerde engelin ilerlemesini yavaşlatabileceği ya da durdurabileceği varsayılmaktadır.
- 3- Özel eğitimde yer alan engellilere uygulanan görsel sanatlar uygulamalarının, bir takım engellilerde yaratıcılık yönünün gelişimine katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.
- 4- Özel eğitimde yer alan engellilere uygulanan görsel sanatlar uygulamalarının, bazı engellilerde estetik beğeni düzeylerinin gelişimine katkıda bulunabileceği varsayılmaktadır.
- 5- Özel eğitimde yer alan engellilere uygulanan görsel sanatlar uygulamalarının, bir takım engellileri topluma ve sosyal yaşama kazandırabileceği düşünülmektedir.

1.5 Araştırmanın Temel Kavramları/Tanımlar

Engel: Bireyin yetersizlik yüzünden yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak oynaması gereken rolleri gereği gibi oynayamama durumunda kalmasına özür/engel denir (Diken, 2010: 3) .

Ortopedik Özürlülük: Doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemde herhangi bir nedene bağlı olarak; iskelet, kas ve sinir sisteminde meydana gelen bozukluklar sonucu,

bireyin bedensel yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi “ortopedik engellilik” olarak tanımlanmaktadır (Metin, 2012: 185) .

Özel Eğitim: Özel eğitim çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir (Ataman, 2003: 19) .

Yetersizlik: Zihinsel, fiziksel, davranışsal ya da duyu organlarının zedelenmeye bağlı olarak tüm ya da kısmen işlevlerinde gözlenen kayıpların ortaya çıkardığı durumu ifade eder. Birey, yetersizliğine bağlı olarak çoğu kimsenin duyduğu gibi duymayabilir, gördüğü gibi görmeyebilir, öğrendiği gibi öğrenmeyebilir (Ataman, 2003: 15) .

Zihinsel Engellilik: Zihinsel yetersizliği olan birey, zihinsel işlevler bakımından ortalamadan iki standart sapma farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri yada sınırlılıkları olan bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir (Metin, 2012: 57) .

Zedelenme: Bireyin doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası oluşan çeşitli etmenlerle, organlarının işlevlerini yerine getirmede ve görevlerini yapmada etkili olan zorlanım durumu (Ataman, 2003: 15) .

Sanat Terapisi: Yaşam mücadelesi, travma ve hastalıklara maruz kalmış insanların profesyonel bir ilişki içerisinde sanat yapımının tedavisel faydasını kullanması olarak tanımlanabilir (Eum ve Yim, 2015 : 17-23).

Sanat Eğitimi: Sanat eğitimi, kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat_e%C4%9Fitimi) Sanat

eğitimi, okullarda bugün yer alan resim-iş dersi karşılığı kullanılmaktadır (Kırışoğlu, 2005: 1).

Zeka: Piaget zekayı bireyin çevreye uyum sağlama gücü olarak ele almakta ve bireyin farklı yaşlarda zmlene ve uyumsama yoluyla çevreye uyum sağladığını göstermektedir (zgr, 2013: 318).

1.6 Sınırlılıklar

Araştırma konusu Hatay ili merkez ilçede bulunan ve özel eğitim alanında yer alan bazı engel türlerini kapsamaktadır. Araştırma, Hatay İl Sağlık Müdürlüğü tarafından merkez ilçede bulunan ve MEB'e bağlı özel eğitim merkezlerinde ve özel eğitim alanında 12-16 yaş aralığında yer alan tanılama istatistiğine göre; bedensel yetersizliği, hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerle sınırlandırılmıştır.

Yasal izin alma işlemleri gerçekleştirildikten sonra 8 hafta çalışma süresiyle sınırlandırılmaya gidilerek engelli bireylere görsel sanatlara ilişkin çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte bedensel yetersizliği ve hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip olan ayrı iki gruptan oluşan 5-15 ğrenci ile kontrol grupsuz zayıf deneysel desen modeli kapsamında çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Özel Eğitime Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Gereksinim Duyma Nedenleri

2.1.1 Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim

Bireyler doğarken ya da doğum sonrası çeşitli nedenlerden ötürü fiziksel ve kalıtsal farklılıklara sahip olabilir. Bu farklılıklar kişiye normal öğrencilere uygulanan eğitim formatının dışında farklı bir özel eğitim süreci gerektirir.

Bu anlamda baktığımızda özel eğitimin ne olduğunu öncelikle bilmek gerekir. Özel eğitim;“Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile özel eğitim gerektiren bireylerin bireysel yeterliliklerine dayalı, gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir” (Diken, 2010: 9). Sadece eğitim süreci değil, aynı zamanda toplumun eğitime gereksinim duyan bireylere bakış açısının normalleştirilmesi, davranış ve tutum değişikliğinin de gerçekleşmesi gereklidir. Örneğin, ağır derecede zihinsel engelli öğrencinin başını sürekli sallamasını anlayışla karşılamak gereklidir. Üstün zekâlı öğrenciler de özel eğitime gereksinim duyar, çünkü o öğrenci daha hızlı öğrenip kavrarken, normal öğrencilerle aynı eğitimi gördüğünde üstün zekâlı öğrenci sıkılır ve eğitimi geriler. Özetle söylenmesi gerekirse özel eğitim sadece engelli öğrencileri kapsamaz.

Her bireyin dünyaya geldikten sonra çevresinden edindikleri, öğrendikleri, duyumsadıkları aynı ya da benzer değildir. Bu farklılık her çocuğun farklı bir birey olarak kendi içinde değerlendirilmesini sağlamaktadır. Farklılıklara genetik ve/veya yaşanmışlıklara bağlı değişkenler eklendiğinde kendine özgü olma durumu daha da belirginleşmektedir. Psikolojik etkenler bilginin anlamlılığını değiştirmektedir. Örneğin trafik kazasında ailesinin ölümüne tanıklık eden bir çocuk için kırmızı renk dehşet etkisi yaratabilirken; başka bir çocuk doğum günü hediyesini kırmızı paket içerisinde aldığı anda o hediyein olumlu etkisini kırmızı ile eşleştirip olumlayabilir. Yine başka bir

çocuk normal bir yaşam sürerken geçirdiği bir kaza sonucu ortopedik engelli olabilir ve beyninin sol lobunu kullanamayabilir (Özel eğitim kurumunda incelenen öğrencilerden birinin durumu örnek gösterilmiştir).

Görüldüğü üzere özel eğitim her birey için düşünülebileceği gibi normal kategori dışındaki bireylere özellikle uygulanması gerekmektedir. Normal koşullarda olan öğrencilerle özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler arasındaki farkın kapatılması gerekmektedir. Engellilerin normal bireylerle eşit haklara sahip olması için ülkemizde olduğu gibi dünyada da bazı ülkelerde yasa ve yönetmelikler çıkarılmıştır. Örneğin; “Amerika’da 1990’da Birleşmiş Milletler Kongresi’nde engellilerle ilgili ayrımcılığa karşı çıkarılan “Americans With Disabilities Act” yasada tüm engellilerin toplumda eşit olduğunu onaylamaktadır” (Blandy, 1991: 131). Eğitim ve öğretim sadece engelli olmayan öğrencilerin hakkı değil engelli öğrencilerin de hakkıdır. Engelli öğrenciler psikolojik açıdan toplumdaki varlığının hissini yaşayabilmeleri ve topluma uyum sağlayabilmeleri için engelli olmayan öğrencilerle birlikte eğitim ve öğretim görme hakkına sahiptirler “eğitim sistemimiz standart sınıflar, tek tip standart ders kitapları, standart öğretim yöntemleri ve stratejileri olağan çocukların gereksinimini karşılayacak biçimde desteklenmiştir”(Ataman, 2009: 15). Bu durumda özel eğitim gerektiren öğrencilere gereksinimlerine göre her programın uygun düşmeyeceği açıktır. Onlara uyarlanmış eğitim ve öğretimleri için, rehabilite işlemlerinin yapılacağı, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ve üstün zekalılar okulları devreye girmektedir.

Özel eğitim, “çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynamasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir” (Akçamete, 2012: 42).

“Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde özel gereksinimi olan çocuklar “özel eğitim gerektiren birey” terimi altında “çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren birey olarak tanımlanmaktadır” (Diken, 2010: 3). Özel eğitimin gerekliliği yadsınmadığı gibi özel eğitimin çocuklarda var olan engellerin daha fazla

ilerlemesini önleyen, onu yavaşlatan ya da var olan engelin iyileşmesini sağlayan bir özelliği de bulunmaktadır.

“Özel eğitimde yer alan bireyler aldıkları eğitim ve tedavilerle iyileştirici, önleyici ve ödünleyici kazanımlar sağlamaktadır. Önleyici etkide önemsiz problemlerin potansiyel oluşturmasını ve yetersizliğe dönüşmesine müdahale eder. İyileştirici müdahalede ise hem eğitsel hem de rehabilitasyon boyutu vardır. Bu iki alanın ortak amacının yetersizliği olan bireyin yaşamını daha nitelikli ve bağımsız hale getirmek için onu gerekli becerilerle donatmak ve yaşama uyumunu sağlamaktır” (Ataman, 2009: 19).

Özel eğitim gereksinimi duyan öğrencilerin kaynaştırma metoduyla da eğitimleri düşünülmüştür. Kaynaştırma metodu, “Özel gereksinimi olan bireylerin gereksinimlerinin tipine, derecesine, ve kullanılacak kaynakların tanıdığı olanaklara bağlı olarak, mümkün olduğunca normal okul programlarına yerleştirilmeleri ve yaşlıları ile eşit eğitim koşullarında birlikte eğitilmeleri süreci olarak tanımlanabilir” (Dönmez, Avcı ve Aslan, 1997: 484-485). Kaynaştırma metodu günümüzde uygulanmakta ve destekleyici eğitimi rehabilitasyon merkezlerince sağlanmaktadır. Özel eğitim gerektiren öğrencilerin tamamı kaynaştırma eğitimi almaya uygun değildir. Ağır derecede ortopedik ve zihinsel engelli öğrenciler bu tür eğitimleri engellerinin ağırlığı nedeniyle alamamaktadırlar.

Kaynaştırma eğitimi toplumda engelsiz öğrencilerle engelli öğrencilerin kaynaşması ve uyumu adına yararlı olmaktadır. Kaynaştırma eğitimi görmeyen engelli öğrencilerde veya diğer engelli öğrencilerde özgüven eksikliği ve başkalarına bağımlılık görülebilir. Bu tür öğrencilerde yetersizlik duygusundan sosyalleşme ve topluma uyum problemleri de görülebilir. Özel eğitimde engelli öğrencinin sosyalleşmesi ve özgüven duygusunun gelişmesi için kaynaştırma eğitimi yarar getirecektir. “Sosyal bütünleşme engelli çocuklara, farklı insan gruplarında çeşitli etkinliklere eşit şartlar altında katılım sağlanarak birlikte yaşamayı, okula devam etmeyi, oynamayı, gezmeyi, eğlenmeyi, çalışmayı ve birlikte bulunmaktan hoşlanmayı öğretmek olarak tanımlanmaktadır” (Çağlar, 1979; akt., Selçukoğlu ve Üre 2002: 123) .

Sosyalleşme çocuğun psikolojik ve zihinsel gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan özellikle engelli bireylerin düzeyleri ve engelleri göz önünde bulundurularak görsel uygulamalarda, sportif faaliyetlerde grup çalışmalarına önem vermek gerekir. Bu tür etkinlikler hem engelli öğrencilerde özsaygıyı, güveni arttıracak hem de ailelerin engelli öğrencilerdeki gelişimlerden ötürü mutluluklarının artacağı düşünülmektedir.

“Engelli bireylerin ebeveynleri çocuklarının hiçbir zaman engellerini yenemeyeceklerini düşünmeleri, toplum içerisinde kendilerini kötü hissetmeleri, yaşantılarına yanlış anlam yüklemeleri, umutsuzluk, kararsızlık, eyleme geçememe, suçluluk duygusu, işlerini yürütememe, kendilerine yönelik şüphe, toplum tarafından suçlanma özürülü bir çocuğa sahip olmanın sorumluluğu ve zorluğunun etkisi görsel sanatlar uygulamaların katkılarıyla oluşan bu tür gelişimlerle olumlu umut ve sevince dönmektedir (Hamarta,, Uslu, Deniz, 2002: 161-169)”.

Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin öğrenim ve eğitim sürecini etkileyen etmenlerden bir tanesi de dikkat ve güdülenmedir. Hiperaktivite bozukluğu, Down sendromu, zihinsel engelli öğrencilerde öğrenmeye dikkati verememe ve güdülenme eğitim-öğretimi olumsuz etkilemektedir.

“Bu durumda öğrencinin dikkatini artırmanın bir yolu da sürekli uyarım, neler öğretilceğinin öğrenciye önceden bildirilmesi, hedefin gösterilmesidir. Öğretimde diğer bir etkinlik güdülenmedir. Güdülenmenin bilişsel kaynakları olan yeterlilik algısı, bilişsel yüklemeler ve kendini düzenlemenin öğrenmede başarıyı olumlu yönde etkilediği görülmektedir” (Büyükkaragöz, Sünbül, 2002: 1-5).

Diğer önemli bir hususta erken teşhistir. Çocuğun engelinin tespiti ve tedavisi için çok önemlidir.

“Özel eğitimde 0-3 yaş arası dönemde beynin hızlı gelişiminden ötürü kritik bir dönemdir. Bu dönem çocuğun öğreniminde ve yaşamında hayat boyu etkili olduğu, aile ve çevrenin etkileşiminin çocuk üzerinde etkili olduğu bir dönemdir. Özellikle engelli bireylerin engellerinin erken teşhisi ile bu dönemde eğitilmeleri çocukların gelişimi, engelin önlenmesi ve engelin gelişimini azaltma adına çok önemlidir (Kargın, 2002: 51-52).”

Zihin engelli öğrencilerin zihinsel gelişiminin devam ettirilebilmesi için öz bakım becerileri yanında görsel zekânın geliştirilmesi, müziksel ritimsel zekanın geliştirilmesi, akademik gelişimin de sağlanması gerekmektedir. Ayrıca kaslardaki zayıf davranışları söndürmek için görsel uygulamalar ve bedensel uygulamalar yaptırılmalıdır. Hafif

düzyde zihinsel engelliler biraz üst düzye matematiksel eğitimde geçebilirken orta düzyde zihinsel engelliler çok fazla ileriye gidememektedirler. Örneğin üçgen, kare gibi geometrik formları hafif düzyeliler bilebilmekteyken orta düzyeli zihinsel engelliler bilememektedir.

Özel eğitimin gerekliliği sağlık açısından çok önemlidir. Örneğin özel eğitim öğrencilerinde psikomotor becerilerinin kazanılması önem taşır. “Çocuğun kol ve bacaklarıyla tüm organlarını kullanmada güç, hız ve uygunluk sağlamasına; bedenini denetim altına almada becerikli duruma gelmesine psikomotor gelişim denilmektedir” (www.cevaplar.mynet.com). Zihinsel engelli öğrencilerde psikomotor becerilerde zayıflama görülmekte ortopediklerde ise kaçınılmaz bir gelişim gereksinimi oluşturmaktadır. Bu anlamda rehabilte, spor ve görsel sanatlar uygulamaları bu gereksinimi karşılamada faydalı olacaktır.

Özel eğitimde dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardan birisi de erken teşhis ve erken rehabilitenin yapılmasıdır. “Çünkü 0-3 yaş arası önemli kritik ve beynin hızla geliştiği dönemdir. Böylece erken müdahalelerde karşılaşılabacak pek çok problemin önünü keser” (Kargın, 2002: 51-52). Bundan dolayıdır ki özel eğitimde hem tedavilerin hem de eğitimlerin erken yaş itibariyle başlanması engelli öğrencinin engelin zararından kurtulmasında fayda sağlayacaktır.

Bu açıdan baktığımızda devlet de kendi çabalarıyla engelli öğrencilerin çok küçük yaştan ileri yaşa kadar her düzeyinde engellileri koruma altına almaya çabalamış ve onlarla ilgili MEB tarafından Kanun Hükmünde Kararname ile özel eğitim ilkeleri oluşturmuştur. Bu ilkeler aşağıda belirtilmiştir:

“Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitimle İlgili 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile özel eğitim temel ilkelerini oluşturmuştur. Böylece özel eğitim gereksinimi duyan bireyler eğitimleri açısından devlet güvencesi altına alınmıştır.

Temel İlkeler:

Madde 5- Türk Millî Eğitimini düzenleyen genel amaçlar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeler şunlardır:

- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan plânlanır ve yürütülür.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- e) Özel eğitim gerektiren bireylerin, her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.
- f) Özel eğitim gerektiren bireyler için, bireyselleştirilmiş eğitim plânı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.
- g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılmaları ve eğitimleri sağlanır.
- h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum örgütleri ile iş birliği içinde çalışılır.
- ı) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde plânlanır (<http://mevzuat.meb.gov.tr>).

2.1.2 Özel Eğitime Gereksinim Duyma Nedenleri

Özel gereksinimli bireylerde engel teşkil eden durumlar kalıtsal etkenler, döllenme itibariyle oluşan sorunlar hamilelik döneminde meydana gelen nedenler ve sonrasında meydana gelen dış etkenlerle oluşmaktadır. Elbette bütün engelliler aynı nedenlerden engel durumlarıyla karşılaşmamıştır. Kimi de sonradan kaza geçirmiş belirli engel türüne sahip olmuş olabilir.

“Özel gereksinimli bireylerde engel teşkil eden durumları üç gruba ayrabiliriz.

- 1- Doğum öncesi nedenler
- 2- Doğum anı nedenler
- 3- Doğum sonrası nedenler

Doğum öncesi nedenler: Döllenme esnası ve sonrasında annenin rahminin beslenmesi ve annenin genel sağlık durumundan çok etkilenmektedir. Oluşum bozukluğuna yol açan çevresel etmenler arasında radyasyon bazı ilaçlar enfeksiyonlar sadece örneklerden bir kaçıdır. Döllenme öncesi bir neden olarak 18 yaş altı ham yumurta ve 35 yaş üstü bayat yumurta dölleneceği için çocuğun engelli birey olma olasılığı artmaktadır” (Ataman, 2009: 32).

Engellerin oluşumunda annenin yaşam şekli ve gördüğü tedaviler ve de yaşadığı psikolojik sorunlar streslerde bebeğin engelli olmasına neden olmaktadır.

“Çoklu gebelik durumlarında bir bebeğin daha fazla beslenmesi ve diğerlerinin zayıf kalması engel oluşmasına neden olabilir. bu dönemde özellikle beyin gelişimi öncelikli olduğu için annenin kullanmış olduğu ilaçlar, geçirdiği hastalıklar, maruz kaldığı gıda yada madde zehirlenmeleri doğrudan doğruya bebeği etkilemektedir. Ayrıca diğer dış etkenler ve beslenme, uyuşturucu maddeler, stres, ilaçlar ve annenin X ray ışımına maruz kalması da diğer bebekte engel oluşturan etkenlerdendir” (Ataman, 2009: 33).

Doğum anı nedenler; toplumumuzun bilinçli olmaması ayrıca gerekli bazı tıbbi bilgilerin olamaması doğum esnasında yanlışların yapılmasına ve bebeğin engelli doğmasına neden olmaktadır.

“Yetersiz oksijen yani anoksiya ve bebeğin başı üzerinde beklenmedik basınç, doğum sancısının ve doğumun iki temel istenmeyen sonuçlarını oluşturur. Doğum esnasında bebeğin kafatası kemikleri hala yumuşaktır. Baş doğum esnasında az da olsa esneme payı var olmasına rağmen eğer bebek dışarı hızlı çekilirse, annenin kemikleri başın uygun şekilde geçmesi için çok darsa serviks yeterince genişlememişse ya da başka birçok nedenle bebeğin başı çok fazla basınca maruz kalırsa beyinde iç kanama olabilir bu da engele neden olabilir. Diğer nedenleri ise güç doğum, bebeğe değişik doğum araçlarıyla doğması için müdahale edilmesi, forseps, çengel ya da vakum uygulanması bebeğin kafatası içindeki beynine basınç yaptığı ve kanamalara neden olabileceği için zedelenmeye neden olabilir. Doğum sırasında çocuğa bulaşan hastalıklar da yetersizliğe neden olabilmektedir. Frengi, verem ve çeşitli mikro organizmalar çocuğun özüne bulaşıp körlük nedeni oluşturabilmektedir” (Ataman, 2009: 33).

“Bazı bebekler zamanından önce doğarlar bu tür bebekler prematüre bebekler denir. Prematüre bebeklerin erken doğmasının nedeni kalıtsal, annenin sigara içmesi ya da kötü beslenmesi, bebeğin kilosunun normalin altında olmasıdır. Erken doğan bebeğin bedeni rahim dışında çalışmaya tam olarak hazır olmadığı için ortaya pek çok sorun çıkabilir ve ısı, nem, oksijen, besin alma ve diğer koşulların aygıtla izlenmesi ve düzenlenmesi gerekir. Aksi takdirde yetersizliklerin oluşma ihtimali yüksektir” (Ataman, 2009: 33).

Doğum sonrası nedenler; doğum sonrası nedenlere baktığımızda bir kaza, hastalık, psikolojik travma gibi etkilerle sonradan oluşan yetersizlikler meydana gelebilir.

“Kalıtımsal olarak baktığımızda ise kardeş çocukları arasında evlenme gibi ya da eşlerden birinin üç kuşak öncesine dayanan saklı bir engelin diğerinde de görülmesi aynı engelin ortaya çıkmasına neden olabilir” (Ataman, 2009: 37-38).

2.1.3 Özel Eğitimdeki Çocukların Aile İlişkileri ve Okul İlişkileri

Özel eğitimi çocuklara sahip aileler ciddi sorumluluk içerisindedirler. Çocuklarının öz bakımlarından, yaşamlarının diğer aktivitelerine kadar, eğitimlerine kadar her alanda sorumluluk onlara aittir. Üstün zekalı bir çocuğa sahip olan bir aile çocuğun hızlı bilişsel gelişimine tepkisel uyum sağlamak, gelişimine destek olmak ve o çocuğa bu eğitimi alma olanağı sağlama çabası sarf etmek zorundadır.

Zihinsel engelli çocuğa sahip bir ailenin, onu korumak, öz bakımında eğitim ve zeka düzeyine göre yardımcı olmak, gerekli eğitimi sağlamak, çocuğu dışlamamak, dış dışlanmalara karşı çocuğu korumak gibi sorumlulukları vardır. Bununla birlikte ailelerin yaşadığı birçok sorun mevcuttur. Bunlar çocuklarının yetersiz olduğunu bilmelerinden dolayı kendi özgüvenlerinin azalması, topluma karşı aşağılık duygusu beslemeleridir. Ayrıca aileler gerekli eğitim donanımına sahip olmadıklarında ve de gerekli kişisel, kurumsal desteği alamadıklarında çocuğa yetersiz ya da yanlış tutumlar sergilediklerinde problem büyümekte ve zararlı hale gelmektedir. Bu açıdan özel eğitim ailenin yükünü hafifletmektedir.

“Öğrenme güçlüğü yaşayan ailelerin çoğu kendilerini çaresiz, ne yapabileceklerini bilemez halde bulurlar. Bu durumda anne ve baba ikisi de etkilense de annenin etkilenme durumu daha yüksektir. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklara sahip ebeveynlerde sırasıyla şok-inkar-öfke-pazarlık-depresyon-kabul tepkileri oluşur”(Tekin, 2012: 104).

Ailelerin yaşadıkları sorunlar onları kabul etmeme inkara götürürken, çaresizlik içerisinde onları mutsuzluğa ve psikolojik olarak olumsuz duygulara sürükler. Ailelerin çocuklarının yetersizliklerini kabul etmeleri, onların yaşamlarının olduğundan daha kaliteli olması için ilk adımdır.

“Ailelerin çocuklarının yetersizliklerini kabul etmeleri, çocuğun özelliklerini tanımaları ve eğitim açısından neler yapabileceklerini bilmeleri için danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine gereksinim duymaktadırlar. Ayrıca özel eğitimcilerle aileler arasındaki ortak nokta olan çocuklarla ilgili aileler eğitimcilerle işbirliği halinde olmalıdır. Çünkü çocuklarla sürekli iletişim halinde olan ve onları en iyi tanıyan kişiler özel eğitimcilerdir” (Barut, 2009: 90-91).

“Öğrenme güçlüğü yaşayan ailelerin çoğu kendilerini çaresiz, ne yapabileceklerini bilemez halde bulurlar. Bu durumda anne ve baba ikisi de etkilense de annenin etkilenme durumu daha yüksektir. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklara sahip ebeveynlerde sırasıyla şok-inkar-öfke-pazarlık-depresyon-kabul tepkileri oluşur” (Tekin, 2012: 104).

Engelli öğrencilerin engellerinin aşılabileceği noktaya kadar aşılabilmesi adına ya da kendilerini gerçekleştirme adına belirli eğitim süreçlerinden geçmeleri gerekmektedir. Bu eğitim süreçlerinden geçebilmeleri için normal eğitim programlarının dışında özel bir eğitime gereksinim duyulmaktadır. Bu doğrultuda “ Hangi çocukların hangi kurumlara gidecekleri, hangi programa katılacakları yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde belirlenmiştir” (Sucuoğlu, 2009: 214).

2.2 Zihinsel ve Ortopedik Engellilerin Görsel Sanatlar Aracılığıyla Eğitimi

2.2.1 Zihinsel Engelli Olmanın Nedenleri

Engelli öğrenciler doğru bakış açılarıyla algılanmalı, onların eğitimleri süresince hem sağlıklarını koruyabilmeleri ve daha sağlıklı hale gelebilmeleri hem de eğitimlerinin doğru bir süreçte devam etmesi için eğitimleri süresince yanlış müdahaleler ve yaklaşımlar olmaması için zihinsel engelliliğin nedenlerini özel eğitimcilerin bilmesi bir gerekliliktir.

“Zihinsel yetersizliği olan öğrenci, zihinsel işlevler bakımından ortalamadan iki standart sapma farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir” (Metin, 2012: 57).

Zihinsel engelli öğrencilerin engellerini oluşturan nedenlerin tespit edilmesi; engelli öğrencilerin gerek tedavi amaçlı tıbbi müdahaleler için gerekse topluma öğrencilerin kazandırılması, engellilerin günlük gereksinimlerini yerine getirebilmesi gerekse eğitim öğretimleri ve rehabiliteleri için önem arz eden bir zorunluluktur. Bu kapsamda

ailelerin, sağlıkçılarının, Rehabilitasyon merkezlerinde ve eğitim kurumlarında ilgili eğitmen ve görevlilerin, çocuğun engel durumunun içeriği, sınırlılıkları, dzeltilebilirliği, iyileştirilme ve eğitilebilir boyutunu bilmeleri şarttır.

Bu anlamda engellinin baktığımızda zihinsel engelli olma nedenleri;

“Zihin engelli olma nedenleri çeşitli kaynaklarda farklı sınıflandırmalar ile yapılmaktadır. Dünya Sağlık rgt (WHO) ve Amerikan Zihin Engelliler Birliği (AMMR) ile alanda çalışan pek çok uzman zihin engeline yol açan etmenleri doğum öncesinde, doğum sırasında, doğum sonrasında ya da çocukluk yıllarında bireyin beyin gelişimini etkileyen durumlar olarak gruplanmaktadır. Her iki kurumda zihin engelinin dünya nüfusunun %1 ile %3 ‘n etkilediğini ifade etmektedir. Ayrıca bu sınıflandırmalara ilave olarak yoksulluk ve kültürel yoksunluk da zihin engeline yol açan etmenlerden bir tanesi olarak değerlendirilmektedir” (Sucuoğlu, 2009: 89).

Zihin engelliliği çevresel ve ailesel etkenler de arttırmaktadır. Ailenin ve çevrenin verdikleri çocuğun ğrenebileceğinin altında ve kısıtlayıcıysa ve de psikolojik sorunlar da varsa ocuk öğrenmede zorlanır ya da öğrenemez. Bu durum da çocuğun zihinsel gelişimini zayıflatmaktadır.

Günümüzde genel olarak zihin engeline yol açan etmenler iki ana başlık altında toplanabilir: **1-Yapısal Nedenler 2-Edinilmiş Nedenler:**

1-Yapısal Nedenler;

“Yapısal nedenler fetüsün genetik yapısındaki bozukluklar, kalıtsal metabolizma hastalıkları, ve fetüsteki bölünme sırasında ortaya çıkan ve çoğu durumda nedeni belli olmayan kromozom bozuklukları gibi nedenlerdir ve bu nedenlere bağlı olarak bebeğin beyin gelişimi tamamlanamayabilir, bebek gelişimsel olarak gerilik gösterir” (Sucuoğlu, 2009: 90).

Yapısal nedenler Genetik bozukluklar, kalıtsal metabolizma, kromozom bozuklukları olarak ayrılmaktadır.

Genetik bozukluklar; “insan DNA’sında 20-25 arasında gen yer almaktadır. Genler tüm organizmalar için gerekli proteini oluşturan bilgiyi taşırlar. DNA’lar hakkında bilgi sahibi olmak, insanları etkileyen binlerce rahatsızlığın bir gün tanılması, tedavi edilmesi ya da önlenebilmesi için gereken bilgi kaynağını sağlar” (Sucuoğlu, 2009: 91). Genetik biliminin gelişmesi ile birlikte genetik

alanında, dünyada birçok üniversitede araştırma yapılması bu alana katkıda bulunmaktadır. Bazı genlerin incelenmesi zor olmamasına rağmen gen sayısının çokluğu birçok genin özelliğini tanımakta zorluk oluşturmaktadır. Sonuç olarak bazı engellerin oluşum nedenlerini tanılamakta güçlük meydana getirmektedir. Genlerin zihinsel ve biyolojik aktarımı düşünsel ifadeleri ve kassal uygulamalarını doğrudan etkilemektedir. Zihinsel aktiviteler çocuklarda düşünme, düşündüğünü ifade etme, hayal kurma, yeni düşünceler boyutuyla yaratıcılık faktörlerini etkiler, kaslardaki gelişimde fikirleri ve duyguların aktarımında doğrudan etkilidir.

“Çocuğun oluşumunda kalıtımın gerçekleşmesinde en önemli rolü oynayan genler üç grupta nitelendirilir. Bunlar; a) Çekinik gen b) Baskın gen c) Cinsiyet ya da X kromozomu ile ilgili genler. Çekinik gende anne ve baba zihinsel engelli barındıran gene sahip fakat ikisi de zihinsel engelli değildir. Bu durumda dünyaya gelecek bebeklerin zihinsel engelli olma riski %25'tir. Bebeklerin etkilenmeden sağlıklı genler edinme ihtimali %25 Bebeğin hastalıktan etkilenmeden taşıyıcı olma olasılığı ise %50'dir. Baskın gen ise anne babadan herhangi birinde bulunması ve diğerinde zihinsel engeli oluşturan baskın bozuk gene sahip olması ile zihin engeli oluşturmaktadır. Bu durumda birey %50 bozuk gene sahip olabilir. Aynı özellikte genlerin eşleşmesine homozigot, farklı özellikteki genlerin eşleşmesinde heterizigot gen denir” (Sucuoğlu, 2009: 92).

Metabolizma Bozuklukları “Metabolizma bozukluklarına Reye Sendromu, kretenizm (doğuştan triod seviyesinin düşük olması), bilirubin seviyesinin yüksekliği ve düşük şeker rahatsızlıkları örnek verilebilir” (Sucuoğlu, 2009: 100).

Kromozom Bozuklukları Görülen kromozom bozukluklarını şöyle sıralayabiliriz;

“Kromozom silinmesi, kromozomların yanlış kromozomlarda yerleşmesi ile yanlış yerleşme, bir kısım kromozom tekrardan ters bir şekilde tekrar yerleşmesiyle tersine dönme, kromozomun bir kısmının tekrarlanmasıyla çiftlenme, ve kromozomun uçlarının kesilmesi ve halka oluşturması ile oluşan halka kromozom diğer kromozom hastalıklarıdır. Down sendromu en çok bilinen bu hastalıktan kaynaklanan engeldir” (Sucuoğlu, 2009: 103).

2. **Edinilmiş Nedenler** Madde bağımlılığı, fetal alkol sendromu, enfeksiyona maruz kalma, travma ve yaralanmalar, zehirlenmeler, beslenme yetersizliği, çevresel etmenler olarak ayrılmaktadır.

Madde Bağımlılığı; hamile olan annelerin tükettiği bütün gıdalar bebeği doğrudan etkilemektedir. Annenin içtiği içecekler de bebek üzerinde etki yaratmaktadır.

“Alkol bağımlısı olan annelerin çocuklarında görülen zihin engeli oldukça yaygındır. Yoğun alkol kullanımı fetüs üzerinde doğrudan toksik etkiler yaratır. Özellikle hamileliğin ilk üç ayında risk oldukça fazladır. Öğrenme ve yoğunlaşma güçlüklerine yol açabileceği gerekçesiyle, hamilelik sırasında alkolden tamamen uzak durulması önerilmektedir.

Uyuşturucu madde kullanan annelerin davranış bozuklukları, rutindeki değişimlerle baş edememe, hiperaktivite, sosyal ipuçlarını okuyamama, akranlarla ilişki kuramama, konuşmada gecikme, problem çözme becerilerinde sorunlar, oyun kuramama, yoğunlaşamama gibi sorunlara sıkça rastlanmaktadır” (Sucuoğlu, 2009, s.106).

Fetal Alkol Sendromu, bebek doğmadan önce anne karnında annenin yedikleri ve içtiklerinden, psikolojik durumundan vb. doğrudan etkilenir. Bu açıdan bakıldığında anne içtiği şeyler ile bebeğe doğrudan zarar verebilir. “Hamilelik süresince alkol kullanımı alkol tüketimine bağlı olarak bebekte görülen doğumsal bir bozukluktur. Düşük boy ve kilo, iskelet sisteminde anormallikler, gelişim geriliği, kafa yüz yapısında anormallikler, zihin engeli, kalp, böbrek ve idrar yolu hastalıkları, merkezi sinir sisteminde anormallikler genel belirtilerdir” (Sucuoğlu, 2009: 106).

Engelli bireylerde ergenlik büyük önem taşır;

Ergenlik çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak ifade edilerek, kişinin üzerinde meydana gelen fiziksel, biyolojik yani hormonal değişimlerin olduğu, cinsel kimliğin kazanıldığı, bilişsel gelişimin olduğu, toplumsal geçişler, kişilik ve ahlak özelliklerinin geliştiği bir ara dönemdir. Ergenlik dönemine geçiş buluşa girmeye başlar. Ergenlik, sağlıklı her çocuğun geçmesi gereken bir dönem olduğundan bir hastalık değildir. Gerek meydana gelen fiziksel ve biyolojik değişimler (kılların çıkması, cinsel organların büyümesi, omuzların genişlemesi, hormonal dengelerin değişmesi, kızlarda adet görme gibi) gerek meydana gelen sakarlıklar, gerek dikkat eksikliği ve psikolojik değişimler, tepkiler bir hastalık süreci değildir. Vücudun, beynin ve ruhun büyüme yolundaki adımlarıdır. Ergenlik klasik ifadeyle bir çatışma dönemi olarak nitelendirilmektedir.

Fakat günümüz bilim adamları yaptıkları araştırma sonuçlarında ergenliğin çatışma dönemi değil; ergenin ilgi, saygı ve özene ihtiyaç duyduğu bir dönem olduğu; bu gereksinimlerin yerine getirildiği takdirde bu sürecin başarıyla geçirildiği, fakat bu gereksinimlerin tamamı ya da bir kısmı yerine getirilmediğinde çocukla yetişkinler arasında çatışma ortamı oluşacağını belirtmektedir. “Ergenlik dönemi kızlarda 11-20 yaş, erkeklerde 13-20 yaş arasıdır” (Yavuzer, 2002: 264-265). Özel eğitime gereksinim

duyan öğrenciler de alınan yaş grubu baz alındığında ergenlik döneminde oldukları görülmektedir. Bu dönem özelliklerini yapılan uygulamalarda zihinsel engellilerde büyük çoğunlukla bilişsel, sosyal anlamda görememekteyiz. Bu dönem öğrencilerinde soyut düşünme algısının gelişmediği görülüp somut düşünme hatta düşünsel bazda somut kavram ayırımında sorun yaşadıkları görülmüştür. Fiziksel gelişimi zihinsel engelliler gerçekleştirse de zihinsel gelişimin yaşa uygun olmamasından dolayı ince kas motor becerilerini tam olarak yerine getirememektedirler.

Zihinsel engelli çocuklar daha çok göze çarpan parlak ve koyu renkleri çalışmalarında tercih etmektedirler. Bu yüzden bazı nesnelere gerçek renklerini verememektedirler. Sebebi de dikkatlerini çeken renklere yoğunlaştıkları için nesnenin öz renginden uzaklaşmalarıdır. Çocuklara renk kavramı üzerinde çalışmalar kurumlarda yapılmakta ana ve ara renk diye ayrılmamaktadır. Fakat bazı hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin çalışmalar sonucunda bunları ayırt edebildikleri gözlenmiştir. Orta düzeyde zihinsel engelli öğrenciler ana renkleri tanıyabilmekte fakat ara renkleri tanıyamamaktadırlar. Fakat bazı orta düzeyde olan zihinsel engelliler ara renk kavramını değil de ara renklerin bazılarını tanıyabilmektedirler.

Görsel nesne resim boyaması yaparken bazı öğrencilerin sınır-kontor çizgileri taşırdığı görülse de büyük ölçüde taşıma olmadığı görülmüştür. Renkleri nesnenin asıl rengine boyamakta hem hafif hem de orta düzey zihinsel engelli öğrencilerin zorluk çektiği görülmüştür. Görsel nesne yüzeyine boyama yaparken ellerini kullanmakta çoğunlukla zorlanmamaktadırlar fakat boyayı eline alırken ve boyayı tutarken bazı engelli öğrenciler zorluk çekmektedir.

Hafif ve orta düzeydeki zihinsel engelli öğrenciler kendilerine gösterilen kırıtırılmış kötü görünen bir karton ile düzgün şekillendirilmiş bir karton arasındaki güzel ayırımında engelli öğrencilerin tamamının algılayıp doğru yanıt verdikleri görülmüştür. Ayrıca dışarıda görünen ağaç ve vb. nesnelere güzel görünenle görünmeyen nesnelere ayırmışlardır. Buda zihinsel engelli öğrencilerde ağır düzey haricinde engellilerin estetik algılarının olduğunu göstermektedir.

Farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırıp ara renk elde etmede bazı engelli öğrenciler renk karışımını yaparken, bazıları sözel ifade ile, bazıları model alma ile, bazıları ise fiziksel yardım ile yapabildikleri görülmüş, bazılarının da renk karışımını yapamadıkları görülmüştür. Doğrudan renk karışımını yapamamalarının nedeni ise iki farklı rengin karışımından farklı rengin oluşacağını zihinsel olarak analiz edememelerinden kaynaklanmaktadır.

Engelli öğrenciler oyun hamurunu şekillendirirken genelde ellerini kullanıp yoğurabiliyorlar bunu yaparken de avuçlarını kullanmaktadırlar. Ve de somut bir nesne yapıp görsel sanat uygulaması gerçekleştirebildikleri görülmüştür. Fakat ince kasların tamamını kullanamayıp parmaklarını kullanmakta zorlanmaktadırlar. İnce kasları tam gelişmeyen hafif ve orta zihinsel engelli öğrencilerin geneli makasları ellerine alma ve tutma konusunda zorlanmaktadırlar. Makası doğru tutamadıklarından eğitmen tarafından düzeltme yapılarak destek almaktadırlar. Hem kartonu keserken hem de makası kullanırken zorlanmaktadırlar. Bunun nedeni hem görecekle hem makası tutacaklar hem parmaklarını makası kavramak için kullanacaklar hem de kağıdı görüp neresini keseceklerine karar verecekler ve el göz koordinasyonunu kuracaklar.

Kaslar gelişmediği için ve de üç boyut algısı tam gelişmediği için kesim yaparken düz kesmekte ve istenilen kesimi çoğunlukla kesememekte, istenilen şekli verememektedirler. Üç boyut algısı yeterince engelli öğrencilerde oluşmadığından özellikle orta düzey zihinsel engelli öğrenciler kağıda üç boyut verememekte, destek ve model alınarak çoğunlukla üç boyutu verebilmektedirler. Geometrik formları hafif düzey zihinsel engelliler genelde ayırt edebilirken orta düzeyde zihinsel engelliler kısmen ayırabilmektedir.

Çalışma yaparken malzeme paylaşımı çalışmada iş bölümü (grup çalışması) yapılarak birlikte zaman geçirilip daha verimli vakit geçirterek sosyalleşmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca uygulamaları yaparken çocukların mutluluk düzeyleri artmakta çocukları daha sağlıklı bireyler yapıp yaşamı daha verimli hale getirmektedir.

Zihinsel engelli öğrenciler kağıt kesimi yaparken, pastel boyayı kavrarken ve boyama esnasında hareket ettirirken ellerini kullanmakta zorlanmaktadırlar. Bedensel engeli olmamalarına rağmen hafif ve orta düzeyde bazı zihinsel engelli öğrencilerin kavramsal algılarının normal öğrencilere oranla zayıflığından de el kaslarını kullanmada da aynı zayıflığı gösterip uygulamalarda engelli öğrencilerin zorlandığı düşüncesi oluşturmaktadır.

2.2.2 Ortopedik Engelli Çocuklar ve Görsel Sanatlar Aracılığıyla Eğitimi

2.2.2.1 Ortopedik Engellilik?

“Ortopedik Özürlü Olanlar; kemik ve mafsaların şekil ve yapısında özür bulunan veya adale (kas) gücü gelişimi ve koordinasyonu yahut kontrolünde inhiraflar gösteren kimselerdir” (Mitat, 1981: 155) ya da başka bir tanımla “doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemde herhangi bir nedene bağlı olarak; iskelet, kas ve sinir sisteminde meydana gelen bozukluklar sonucu, bireyin bedensel yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi ‘ortopedik engellilik’ olarak tanımlanmaktadır” (Metin, 2012: 185).

Bedensel yetersizliği meydana getiren nedenler çeşitlilik gösterir.

- Bunlar “ üç şekilde sınıflandırılır.
- Nedeni nörolojik olan bedensel yetersizlikler; beynin ya da omuriliğin gelişimi tamamlayamaması ya da etkilenmesi sonucunda olan bedensel yetersizliklerdir.
- Nedeni ortopedik ve olan bedensel yetersizlikler; eklem, kas ya da etkilenmesi sonucunda oluşan bedensel yetersizliklerdir.
- Nedeni süreğen hastalık olan yetersizlikler; aralı ya da süreğen hastalıkların neden olduğu yetersizliklerdir” (Akçamete, 2012: 372).

“Ortopedik özür lülüğün nedenleri:

- A. Doğum öncesi nedenler: Anne adayının gebelik öncesi ve sonrasını kapsamaktadır örn; kalıtım, geçirilen hastalıklar, travmalar, gebeliği sonlandırma çabaları, hormonal bozukluklar.
- B. Doğum sırası nedenler: Nedenler arasında zor doğum, bebeğin geliş pozisyonu anormallikleri, erken yada geç doğum, çoğul gebelik, kordon dolanması, düşük doğum sayılabilir.
- C. Doğum sonrası nedenler: Bebeğin ateşli bir hastalık geçirmesi, yetersiz beslenmesi, doğumdan hemen sonra bebekte meydana gelen normal fizyolojik saralık sırasında kandaki bilübirin miktarının fazla yükselerek

beyne zarar vermesi, olumsuz çevre koşulları, travmaya (trafik kazası, dayak) maruz kalma.
Ortopedik özürülerinin oluşmasının nedenlerini beş grupta incelemek mümkündür” (Metin, 2012: 186).

2.2.2.2 Ortopedik Engelli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Aracılığıyla Eğitimi

Ortopedik engelli bireylerde ayak, kalça, elin kullanımında herhangi bir engel bulunmayan ya da ince kasları gelişime müsait olan engelli bireylerde el kullanılabilir düzeyde olduğundan bu öğrencilerle görsel sanatlar uygulama çalışmaları yapmakta herhangi bir sakınca yoktur. Yine sinirlerin uyarılması, yenilenmesi açısından el-kol sinirleri fazla zedelenmemiş öğrencilerde görsel sanatlar uygulamaları faydalı olacaktır.

Ortopedik engelli bireylerin kaybedilen uzuvlarının (el, parmak vb.) işlevlerini diğer uzuvları geliştirilerek bu işlev giderilmeye çalışılabilir. Örneğin elini kaybetmiş bir engelli öğrenci varsa diğer eli yoksa ayaklarını kullanarak günlük yaşamını devam ettirme, görsel ve sanatsal uygulamalar yapmaları sağlanabilir. Ortopedik engellilerde vücutta işlevi zayıf olan bölgelere çeşitli rehabilite çalışmalarının yanında el-kol gibi uzuvlara görsel uygulamalar ile de güçlendirme etkinlikleri yaptırılabilir. Örneğin yırtma, kesme, oyun hamuruyla şekillendirme gibi.. Ayrıca ortopedik engelli öğrencilerin engelleri eliyle ilgili değilse bu uzvun hem farklı uzuvların yapabileceği görevlerden bazılarının yerini tutması hem de kendi işlevinde zayıflık göstermemesi için görsel uygulamalardan yine yararlanılabilir.

2.3 Özel Rehabilitasyon Merkezlerindeki Uygulanan Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

2.3.1 Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Zihinsel Engelli Öğrencilere Uygulanan Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

2.3.1.1 Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

Tablo 1: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Ana Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renklerini Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
12	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		10	0	1	0	1
Sonuç		Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin sarı, kırmızı, mavi renklerini bilme ve ayırt etme düzeyleri ile ilgili tablo incelendiğinde, 12 öğrenciden 10'unun bağımsız birinin model olma yoluyla yapabildiği, birinin ise hiç yapamadığı görülmektedir. Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrenciler büyük oranda sarı, kırmızı, mavi renkleri bilip ayırt edebilmişlerdir.				

Tablo 2: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Ara Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Yeşil, Mor, Turuncu Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	A.N.A.	( )	( )	(X)	( )	( )
6	H.H.Y.	( )	(X)	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
12	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		7	2	2	0	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin yeşil, mor, turuncu renkleri bilme ve ayırt edebilme düzeyleriyle ilgili tablo incelendiğinde, yarısından fazlası bağımsız olarak yaparken bir kısmı yardım ve destekle renkleri bilip ayırt edebilmiştir.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük oranda hem bağımsız hem de yardımlarla yeşil, mor, turuncu renkleri bilip, ayırt edebilecekleri söylenebilir.</p>				

Tablo 3: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Uygulaması Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Renkleri Doğru Olarak Görsel Nesneye Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	Y.E.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	M.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	( )	( )	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		4	1	2	3	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin renkleri doğru olarak görsel nesneye uygulayabilme düzeyleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun bağımsız olmanın dışında model ve yardımlarla renkleri doğru olarak görsel nesneye uygulayabildikleri görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin bağımsız yapabilmelerinin yanı sıra yardımlarla birlikte renkleri resme uygulayabilecekleri söylenebilir.</p>				

Tablo 4: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim alışması Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesne Yüzeyinde Pastel Boya Uygulaması Yaparken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
4	M.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
12	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		7	3	0	1	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanma düzeyleri incelendiğinde, yedi kişinin bağımsız olarak, dört kişinin yardımlarla yapabildikleri, bir kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanmamıştır.</p>				

Tablo 5: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
12	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		9	1	0	0	2
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin gösterilen nesnelere daha güzel olanı seçebilme düzeyleri incelendiğinde, dokuz kişinin bağımsız olarak, bir kişinin yardım ile yapabildikleri, iki kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu gösterilen nesnelere daha güzel olanı seçebilmiştir.</p>				

Tablo 6: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
12	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		11	0	0	0	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerinin güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilme düzeyleriyle ilgili tablo incelendiğinde, 12 öğrenciden 11'in bağımsız olarak ayırt edebildiği, birinin ise hiç ayırt edemediği görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin neredeyse tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmiştir.</p>				

Tablo 7: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	M.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
12	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		8	1	2	0	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin oyun hamuruna şekil verebilme düzeyleriyle ilgili tablo incelendiğinde, öğrencilerin 8'inin bağımsız olarak, 3'ünün yardım alarak oyun hamuruna şekil verebildikleri, birinin ise hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun oyun hamuruna şekil verebildikleri söylenebilir.</p>				

Tablo 8: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	M.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
12	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		9	1	0	1	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin çoğunluğu oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanma düzeyleriyle ilgili tablo incelendiğinde, bağımsız olarak 9, yardımla iki kişinin oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanabildikleri, bir kişinin ise hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre: Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmakta zorlanmamıştır.</p>				

Tablo 9: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Farklı Renkteki Oyun Hamurlarını Karıştırarak Yeşil, Mor, Turuncu Renk Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
12	Z.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		7	3	0	1	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renklerini oluşturabilme düzeyleriyle ilgili tablo incelendiğinde, öğrencilerin yedisinin bağımsız dördünün yardım ile yapabildikleri, birinin ise farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renkleri oluşturamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre: Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu yardımlarla farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renklerini oluşturabildiği söylenebilir.</p>				

Tablo 10: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	F.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
11	A.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	Z.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		5	3	1	1	2
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtları kesebilme düzeyleriyle ilgili tablo incelendiğinde, öğrencilerin beşinin bağımsız, beşinin yardım ile yapabildikleri, birinin ise kağıtları kesemediği görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre: Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun kağıtları yardım olarak kesebildiği söylenebilir.</p>				

Tablo 11: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlara İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	( )	( )	(X)	( )	( )
10	F.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
11	A.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	Z.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		6	1	2	1	2
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlara istenilen şekli verebilme düzeyleri incelendiğinde, altı kişinin bağımsız olarak, dört kişinin yardım ile yapabildikleri, iki kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrenciler yardımlarla birlikte kağıtlara istenilen şekli verebildikleri gözlemlenmiştir.</p>				

Tablo 12: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlara Üç Boyut Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
9	D.C.G.	( )	( )	( )	(X)	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
12	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		6	1	1	2	2
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlara üç boyutluluk kazandırma düzeyleri incelendiğinde, altı kişinin bağımsız olarak, dört kişinin yardım ile yapabildikleri, iki kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrenciler kağıtlara üç boyutluluğu yardım olarak kazandırabilmişlerdir.</p>				

Tablo 13: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
9	D.C.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		6	2	0	2	2
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlarla amaca uygun biçim verme düzeyleri incelendiğinde, altı kişinin bağımsız olarak, dört kişinin yardım ile yapabildikleri, iki kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrenciler kağıtlara amaca uygun biçimleri yardım alarak verebilmişlerdir.</p>				

Tablo 14: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Oluşturulan Formlardan Ritim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	R.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	F.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Y.E.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	M.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	A.N.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	H.H.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	M.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	S.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	D.C.G.	( )	( )	( )	(X)	( )
10	F.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	A.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		7	0	0	3	2
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlarla oluşturulan formlardan ritim oluşturabilme düzeyleri incelendiğinde, yedi kişinin bağımsız olarak, üç kişinin yardım ile yapabildikleri, iki kişinin ise hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlarla oluşturulan formlardan yardım alarak ritim oluşturabildikleri gözlemlenmiştir.</p>				

Tablo 15: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algısı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	26 Soru
1	R.B.	20D-6Y
2	F.Y.	21D-5Y
3	Y.E.D.	25D-1Y
4	M.B.	22D-4Y
5	A.N.A.	25D-1Y
6	H.H.Y.	24D-2Y
7	M.D.	24D-2Y
8	S.K.	24D-2Y
9	D.C.G.	22D-4Y
10	F.K.	26D
11	A.B.	14D-12Y
12	Z.D.	22D-4Y
Toplam		269D-43 Y
Sonuç		Öğrencilerin çoğu kavram algısı sorularının büyük kısmını doğru yanıtlamış, soruların yaklaşık altıda birini yanlış yanıtlamışlardır.

2.3.1.2 Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

Tablo 16: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	B.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	E.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	E.C.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	İ.İ.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	İ.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
12	M.Ç.	(X)	( )	( )	( )	( )
13	E.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
14	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
15	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		13	0	1	0	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin sarı, kırmızı, mavi renkleri bilip ayırt edebilme düzeyleri incelendiğinde, 13 kişinin bağımsız olarak yapabildiği, bir kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun sarı, kırmızı, mavi renkleri bilip ayırt edebildikleri görülmüştür.</p>				

Tablo 17: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Renkleri Doğru Olarak Görsele Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	B.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	M.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	C.G.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	( )	( )	( )	(X)	( )
7	E.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
8	E.N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
9	E.C.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
10	İ.İ.	( )	( )	( )	(X)	( )
11	İ.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	M.Ç.	( )	( )	( )	(X)	( )
13	E.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
14	M.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
15	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	4	7	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin renkleri doğru olarak görsele uygulama düzeyleri incelendiğinde, üç kişinin bağımsız, 11 kişinin yardım alarak yapabildiği, bir kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin yarısına yakınının renkleri görsele doğru uygulamada fiziksel yardım aldıkları görülmüştür.</p>				

Tablo 18: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesne Yüzeyinde Pastel Boya Uygulaması Yaparken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	B.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	E.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	E.N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
9	E.C.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	İ.İ.	( )	( )	(X)	( )	( )
11	İ.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	M.Ç.	(X)	( )	( )	( )	( )
13	E.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
14	M.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
15	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		9	0	3	2	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanma düzeyleri incelendiğinde, 9 kişinin bağımsız, 5 kişinin yardım alarak yapabildiği, bir kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin çoğunluğunun görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanmadığı, bir kısmının yardım aldığı, bir kişinin de yapamadığı görülmüştür.</p>				

Tablo 19: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	B.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	E.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	E.C.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	İ.İ.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	İ.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
12	M.Ç.	(X)	( )	( )	( )	( )
13	E.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
14	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
15	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		13	0	1	0	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin gösterilen nesnelere daha güzel olanı seçebilme düzeyleri incelendiğinde, 13 kişinin bağımsız, bir kişinin yardım alarak yapabildiği, bir kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun gösterilen nesnelere daha güzel olanı seçebildiği görülmüştür.</p>				

Tablo 20: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel Ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	B.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	E.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	E.C.T.	( )	( )	( )	( )	( )
10	İ.İ.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	İ.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	M.Ç.	(X)	( )	( )	( )	( )
13	E.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
14	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
15	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		13	0	1	0	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilme düzeyleri incelendiğinde 13 kişinin bağımsız, bir kişinin yardım alarak yapabildiği, bir kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebildikleri görülmüştür.</p>				

Tablo 21: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramalarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	B.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	E.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	E.C.T.	( )	( )	( )	( )	( )
10	İ.İ.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	İ.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	M.Ç.	(X)	( )	( )	( )	( )
13	E.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
14	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
15	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		13	0	1	0	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilme düzeyleri incelendiğinde, 13 kişinin bağımsız, bir kişinin yardım alarak yapabildiği, bir kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebildikleri görülmüştür.</p>				

Tablo 22: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	B.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	M.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	C.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	( )	(X)	( )	( )	( )
7	E.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
8	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	E.C.T.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	İ.İ.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	İ.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
12	M.Ç.	( )	(X)	( )	( )	( )
13	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
14	M.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
15	R.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		7	4	1	3	0
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanabilme düzeyleri incelendiğinde 7 kişinin bağımsız, sekiz kişinin yardım alarak yapabildiği görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanabilmede yarısından fazlasının yardım aldığı ve tamamının yapabildiği görülmüştür.</p>				

Tablo 23: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	( )	( )	( )	(X)	( )
2	B.D.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	M.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	C.G.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	( )	(X)	( )	( )	( )
7	E.Y.	( )	(X)	( )	( )	( )
8	E.N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	E.C.T.	( )	( )	(X)	( )	( )
10	İ.İ.	( )	( )	( )	(X)	( )
11	İ.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	M.Ç.	( )	( )	( )	(X)	( )
13	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
14	M.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
15	R.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	2	1	10	1
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtları kesmeyi fiziksel yardımla yapabilme düzeyleri incelendiğinde bir kişinin bağımsız, 13 kişinin yardım alarak yapabildiği, bir kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun kağıtları kesmeyi fiziksel yardımla yapabildiği görülmüştür.</p>				

Tablo 24: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	( )	( )	( )	(X)	( )
2	B.D.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	C.G.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	G.H.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	M.P.	( )	(X)	( )	( )	( )
7	E.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	E.C.T.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	İ.İ.	( )	(X)	( )	( )	( )
11	İ.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
12	M.Ç.	( )	( )	(X)	( )	( )
13	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
14	M.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
15	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		2	5	1	4	3
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlara istenilen şekli verme düzeyleri incelendiğinde, iki kişinin bağımsız, 10 kişinin yardım alarak yapabildiği, üç kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun kağıtlara istenilen şekli vermede yardım aldıkları beşte birinin ise hiç yapamadıkları görülmüştür.</p>				

Tablo 25: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kâğıtlara Üç Boyutluluğu Kazandırabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	( )	( )	( )	(X)	( )
2	B.D.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	C.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	G.H.	( )	( )	(X)	( )	( )
6	M.P.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	E.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
8	E.N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
9	E.C.T.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	İ.İ.	( )	( )	( )	(X)	( )
11	İ.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	M.Ç.	( )	( )	(X)	( )	( )
13	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
14	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
15	R.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	1	4	4	5
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kâğıtlara üç boyutu kazandırma düzeyleri incelendiğinde, bir kişinin bağımsız, dokuz kişinin yardım alarak yapabildiği, beş kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kâğıtlara üç boyutu kazandırmada üçte birinin hiç yapamadığı kalanlarının çoğunun da yardımla yapabildiği görülmüştür.</p>				

Tablo 26: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	E.A.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	B.D.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	C.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	G.H.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	M.P.	( )	( )	(X)	( )	( )
7	E.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
8	E.N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
9	E.C.T.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	İ.İ.	( )	( )	( )	( )	(X)
11	İ.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	M.Ç.	( )	( )	(X)	( )	( )
13	E.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
14	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
15	R.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
Toplam		0	1	3	1	10
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturabilme düzeyleri incelendiğinde, bağımsız yapamadıkları, beş kişinin yardım alarak yapabildiği, 10 kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturabilmeyi üçte ikisinin yapamadığı, yapanların da bağımsız yapamadığı görülmüştür.</p>				

Tablo 27: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	26 Soru
1	E.A.	22D-4Y
2	B.D.	17D -9Y
3	M.K.	25D-1Y
4	C.G.	18D-8Y
5	G.H.	22D-2Y
6	M.P.	17D-9Y
7	E.Y.	21D-6Y
8	E.N.K.	14D-12Y
9	E.C.T.	22D-4Y
10	İ.İ.	22D-4Y
11	İ.K.	14D-12Y
12	M.Ç.	21D-5Y
13	E.T.	18D-8Y
14	M.K.	14D-13Y
15	R.Y.	25D-1Y
Toplam		292D-98Y
Sonuç		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kavram sorularının üçte birini yanlış yanıtladıkları görülmüştür. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin kavram sorularını daha iyi yanıtladıkları görülmüştür.

2.3.1.3 Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

Tablo 28: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		6	1	0	0	5
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip ayırt edebilme düzeyleri incelendiğinde, altı kişinin bağımsız, bir kişinin yardım olarak yapabildiği, beş kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin tamamı sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip ayırt edebilmiştir.</p>				

Tablo 29: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	R.Y.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	(X)	( )	( )	( )
9	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		3	4	0	0	5
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin yeşil, mor, turuncu renklerini bilip ayırt edebilme düzeyleri incelendiğinde, üç kişinin bağımsız, dört kişinin yardım olarak yapabildiği, beş kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin bir kısmı bağımsız yapabilirken bir kısmı yardımla yeşil, mor, turuncu renklerini bilip ayırt edebilmiştir.</p>				

Tablo 30: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sıcak – Soğuk Renk Kavram Ayrımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyula Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
2	R.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	( )	( )	( )	( )	(X)
Toplam		3	1	0	0	8
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin sıcak-soğuk renk kavram ayrımını yapma düzeyleri incelendiğinde, üç kişinin bağımsız, bir kişinin yardım alarak yapabildiği, sekiz kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin sıcak-soğuk renk kavram ayrımını yapmakta güçlük çektikleri görülmüştür.</p>				

Tablo 31: Ortopedik Engelliler İçin Renk Uygulaması Resim Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Renkleri Doğru Olarak Görsele Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardımlı Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
2	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
10	M.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	C.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		2	1	2	3	4
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin renkleri doğru olarak görsele uygulayabilme düzeyleri incelendiğinde, iki kişinin bağımsız, altı kişinin yardım alarak yapabildiği, dört kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin renkleri doğru olarak görsele uygulayabildikleri görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yapabilecekleri görülmüştür.</p>				

Tablo 32: Ortopedik Engelliler İçin Renk Resim Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesne Yüzeyinde Pastel Boya Uygulaması Yaparken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
10	M.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	C.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	1	4	4
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanma düzeyleri incelendiğinde, üç kişinin bağımsız, beş kişinin yardım alarak yapabildiği, dört kişinin ise yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullandıkları görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yaptıkları görülmüştür.</p>				

Tablo 33: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	C.Ç.	(X)	( )	( )	( )	( )
6	G.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		9	0	0	0	3
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin gösterilen nesnelere daha güzel olanı seçebilme düzeyleri incelendiğinde, dokuz kişinin bağımsız, üç kişinin ise hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyenlerin bazıları bu soruya işaret ederek doğru yanıtlamıştır. Diğer Ortopedik Engelli öğrencilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı seçebilmiştir. Ortopedik engelli öğrencilerin gösterilen nesnelere daha güzel olanı seçebildikleri görülmüştür.</p>				

Tablo 34: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel Ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	(X)	( )	( )	( )	( )
9	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		7	0	0	0	5
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilme düzeyleri incelendiğinde, yedi kişinin bağımsız, beş kişinin ise engelinden ötürü hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden engelinden ötürü hiç yanıt veremeyen Ortopedik Engelli öğrenciler dışındakilerin Ortopedik Engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebildiği görülmüştür.</p>				

Tablo 35: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	C.Ç.	( )	(X)	( )	( )	( )
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	M.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		4	1	1	1	5
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin oyun hamuruna verme düzeyleri incelendiğinde, dört kişinin bağımsız, üç kişinin yardım alarak, beş kişinin ise engelinden ötürü hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin oyun hamuruna yarısından fazlası bağımsız, kalanın da yardımla şekil verdikleri görülmüştür. Bu verilere bakılarak oyun hamuruna şekil vermede yardıma kısmen ihtiyaç duydukları söylenebilir.</p>				

Tablo 36: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	C.Ç.	( )	( )	(X)	( )	( )
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	Z.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
10	M.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	1	3	4
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanma düzeyleri incelendiğinde, dört kişinin bağımsız, dört kişinin yardım alarak, dört kişinin ise engelden ötürü hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin oyun hamuruna şekil verirken elini kullanmada yarısından fazlası bağımsız, kalanın da yardımla şekil verdikleri görülmüştür. Bu verilere bakılarak oyun hamuruna şekil vermede elini kullanmakta yardıma kısmen ihtiyaç duydukları söylenebilir.</p>				

Tablo 37: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Farklı Renkteki Oyun Hamurlarını Karıştırarak Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardımlı Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	C.Ç.	( )	( )	( )	(X)	( )
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	Z.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	M.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		3	2	0	3	4
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renklerini oluşturabilme düzeyleri incelendiğinde, üç kişinin bağımsız, beş kişinin yardım alarak, dört kişinin ise engelden ötürü hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renklerini oluşturabildikleri görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yapabildikleri görülmüştür.</p>				

Tablo 38: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
2	R.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	Z.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	M.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	(X)	( )
12	C.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		0	2	1	4	5
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin kağıdı kesebilme düzeyleri incelendiğinde, hiç kimsenin bağımsız yapamadığı, yedi kişinin yardım alarak, beş kişinin ise engelinden ötürü hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin bağımsız olarak kağıdı kesemedikleri kalanların ise yardımla kesebildikleri görülmüştür. Sonuca dayanarak öğrencilerin kağıdı kesebilecekleri söylenebilir.</p>				

Tablo 39: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlara İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	( )	( )	(X)	( )	( )
2	R.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	C.Ç.	( )	( )	( )	(X)	( )
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	(X)	( )
9	Z.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
10	M.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		0	2	2	4	4
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin kağıda şekil verme düzeyleri incelendiğinde, hiç kimsenin bağımsız yapamadığı, sekiz kişinin yardım alarak, dört kişinin ise engelinden ötürü hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin bağımsız olarak kağıda şekil veremedikleri kalanların ise yardımla şekil verebildikleri görülmüştür. Bu sonuçlara dayanarak yardım ile öğrencilerin kağıda şekil verebildikleri söylenebilir.</p>				

Tablo 40: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kâğıtlara Üç Boyutluluğu Kazandırabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
2	R.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
9	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
10	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		0	2	0	2	8
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin kağıda üç boyut verme düzeyleri incelendiğinde, hiç kimsenin bağımsız yapamadığı, dört kişinin yardım alarak, sekiz kişinin ise engelinden ötürü hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun kağıda üç boyut veremedikleri görülmüştür. Sonuç olarak ortopedik engellilerin üç boyut vermede çok zorlandıkları söylenebilir.</p>				

Tablo 41: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	Y.G.	( )	(X)	( )	( )	( )
2	R.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	A.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.D.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	C.Ç.	( )	( )	( )	( )	(X)
6	G.G.	( )	( )	( )	( )	(X)
7	H.İ.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
8	E.T.	( )	( )	( )	( )	(X)
9	Z.D.	( )	( )	( )	(X)	( )
10	M.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
11	Z.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
12	C.D.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		0	2	0	1	9
Sonuç		<p>Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturma düzeyleri incelendiğinde, hiç kimsenin bağımsız yapamadığı, üç kişinin yardım alarak, dokuz kişinin ise engelinden ötürü hiç yapamadığı görülmüştür.</p> <p>Bu sonuca göre; Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturmamıştır. Oluşturan çok az sayıda öğrencide yardım almıştır. Sonuç olarak, ortopedik engellilerin üç boyut vererek biçim oluşturmada neredeyse büyük çoğunluğun yapamadığı söylenebilir.</p>				

Tablo 42: Ortopedik Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	26 Soru
1	Y.G.	26D
2	R.Y.	24D-2Y
3	A.E.	Yanıt veremiyor
4	B.T.	26D
5	C..	Yanıt veremiyor
6	G.G.	Yanıt veremiyor
7	H.İ.T.	Yanıt veremiyor
8	E.T.	14D-12Y
9	Z.D.	15D-11Y
10	MU.K.	16D-10Y
11	Z.E.	Yanıt veremiyor
12	C.D.	26D
Toplam		137D-35Y
Sonuç		Ortopedik Engelli 12 öğrenciden beşi engelinden ötürü yanıt verememiştir. Onun dışında kalan yedi kişi soruların büyük ğunluğunu yanıtlamıştır. Hatta bazı öğrenciler soruların tamamına doğru yanıt vermiştir. Bu da bazı öğrencilerde zihinsel kapasitelerini engelin değiştirmediğini göstermiştir.

2.3.2 Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Zihinsel Engelli Öğrencilere Uygulanan Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

2.3.2.1 Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

Tablo 43: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı ana renkleri bilip ayırt edebilmiştir.				

Tablo 44: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	1	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük kısmı bağımsız, kalan bir kişide yardımla yeşil, mor, turuncu renklerini bilip ayırt edebilmiştir.				

Tablo 45: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Renkleri Doğru Olarak Görsele Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı renkleri doğru olarak görsele uygulayabilmiştir.				

Tablo 46: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesne Yüzeyinde Pastel Boya Uygulaması Yaparken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanmamıştır.				

Tablo 47: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmiştir.				

Tablo 48: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmiştir.				

Tablo 49: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
2	A.S.Ö.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	B.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		0	0	0	5	0
Sonuç		Özel Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı üç boyutlu çalışmalarda oyun hamuruna şekil vermeyi fiziksel yardımla yapabilmiştir.				

Tablo 50: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	B.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	1	1	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu yardım alarak oyun hamuruna elleriyle şekil verebilmiştir.				

Tablo 51: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama ( ) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Farklı Renkteki Oyun Hamurlarını Karıştırarak Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
2	A.S.Ö.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	(X)	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	2	1	1	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu yardım alarak farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renklerini oluşturabilmiştir.				

Tablo 52: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	( )	(X)	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	B.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	B.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		0	2	1	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı kağıtları kesebilmede yardım almıştır.				

Tablo 53: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	B.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	1	0	3	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu kağıtlara istenilen şekli vermede özellikle fiziksel yardım almışlardır.				

Tablo 54: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlara Üç Boyut Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	B.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	B.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		1	1	1	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu kağıtlara üç boyut verebilmede yardım almışlardır.				

Tablo 55: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	B.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	1	0	3	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturmada özellikle fiziksel yardım almışlardır.				

Tablo 56: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Oluşturulan Formlardan Ritim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	B.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	1	0	3	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu özellikle fiziksel yardım olarak kağıtlarla oluşturulan formlarda ritim oluşturabilmiştir.				

Tablo 57: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere İki Boyutlu Yüzeyde Bulunan Üçgen Ve Kare Gibi Geometrik Şekilleri Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı iki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebilmiştir.				

Tablo 58: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Oran-Orantı Kurabiliyor mu?(Büyük Küçük İlişkisi)				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı oran- orantı kurup büyük - küçük ilişkisini kurabilmiştir.				

Tablo 59: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Uzun Kısa İlişkisini Görsel Nesnede Görebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı uzun kısa ilişkisini görsel nesnede görebilmiştir.				

Tablo 60: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Nesnelerin Soğuk Sıcak Kavram İlişkisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı nesnelerin sıcak ve soğuk olarak adlandırılan renk ilişkisini kurabilmiştir.				

Tablo 61: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Yeni Eski Algısı Var mı?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı yeni eski ayrımını kurabilmektedir.				

Tablo 62: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Boş-Dolu İlişisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı boş dolu ilişkisini kurabiliyor.				

Tablo 63: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Çizilmiş Yarı Nesneyi Çizerek Tamamlayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı görsel nesnede çizilmiş yarı nesneyi çizerek tamamlayabilmiştir..				

Tablo 64: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelerde Az Çok İlgisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı az çok ilişkisini kurabiliyor.				

Tablo 65: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelerde Sağlam-Kırık Farkını Görebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı sağlam kırık farkını görebilmiştir.				

Tablo 66: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesneler Arasında Şişman Zayıf İlişkisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı hazır görsel nesnede şişman zayıf ilişkisini kurabilmiştir.				

Tablo 67: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Çizilen Nesnede Eksik Bırakılan Parçayı Seçeneklerden Bulabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı çizilen nesnede eksik bırakılan parçayı seçeneklerden bulabilmiştir.				

Tablo 68: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Belirli Yönlerde Bulunan Nesnelere Arasında Farklı Yöndeki Nesneyi Bulabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	N.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası hazır görsel nesnelere belirli yönlerde bulunan nesnelere arasında farklı yöndeki nesneyi bulabilmiş , bir kısım öğrencide bulamamıştır.				

Tablo 69: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Belirli Noktasal Çizilmiş Resmi Birleştirerek Çizebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere belirli noktasal çizilmiş resmi birleştirerek çizebilmiştir.				

Tablo 70: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Çizilmiş Hazır Görsel Nesnelere Temiz- Kirli Ayırımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin büyük kısmı hazır görsel nesnelere temiz kirli ayırımı yapabilirken bir öğrenci ayırımı yapamamıştır.				

Tablo 71: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Alt-Üst Ayırımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere alt üstü ayırımı yapabilmektedir.				

Tablo 72: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Açık-Kapalı Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere açık kapalı ayrımını yapabilmıştır.				

Tablo 73: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Yukarı -Aşağı Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yukarı aşağı ayrımını yapabilmıştır.				

Tablo 74: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Dağınık-Düzenli Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	f	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere dağınık düzenli ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 75: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Hızlı- Yavaş Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere hızlı yavaş ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 76: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Ön- Arka Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere ön arka ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 77: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere İçinde-Dışında Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere içinde dışında ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 78: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Uzak- Yakın Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere uzak yakın ayrımını yapabilmıştır.				

Tablo 79: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Kalın-İnce Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere kalın ince ayrımını yapabilmıştır.				

Tablo 80: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Sert-Yumuşak Ayırımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere sert yumuşak ayırımını yapabilmektedir.				

Tablo 81: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Ağır-Hafif Ayırımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere ağır hafif ayırımını yapabilmektedir.				

Tablo 82: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Benzer-Yakın Ayırımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere benzer yakın ayırımı yapabilmektedir.				

Tablo 83: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Yaşlı-Genç Ayırımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	A.R.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	A.S.Ö.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	N.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	B.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yaşlı genç ayırımı yapabilmektedir.				

2.3.2.2 Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Orta Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

Tablo 84: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	(X)	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	1	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu bağımsız olarak ana rengi bilip ayırt edebilmiştir.				

Tablo 85: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Renkleri Doğru Olarak Görsel Nesneye Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	(X)	( )	( )
2	N.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	Ö.A.	( )	(X)	( )	( )	( )
4	İ.E.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		1	3	1	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu renkleri doğru olarak görsel nesneye uygulamada yardım almışlardır.				

Tablo 86: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Resim Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesne Yüzeyinde Boya Uygulaması Yaparken Ellerinizi Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	(X)	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	2	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kendi başına kullanmış diğer öğrenciler ise yardım almışlardır.				

Tablo 87: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmiştir.				

Tablo 88: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilirken bir öğrenci ayırt edememiştir.				

Tablo 89: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	(X)	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	( )	( )	(X)	( )	( )
5	Ş.C.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		1	1	2	1	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu oyun hamuruna şekil verirken yardım almışlardır.				

Tablo 90: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	(X)	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	Ş.C.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		1	3	0	1	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmada yardım almışlardır.				

Tablo 91: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	(X)	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	Ö.A.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	İ.E.	( )	( )	(X)	( )	( )
5	Ş.C.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		0	0	2	3	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı kağıtları kesmede yardım almıştır.Özelliklede uygulamada fiziksel yardım öğrencilere yapılmıştır.				

Tablo 92: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	(X)	( )
2	N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	Ö.A.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	İ.E.	( )	( )	(X)	( )	( )
5	Ş.C.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		0	0	3	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı kağıtlara istenilen şekli vermede yardım almışlardır.				

Tablo 93: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlara Üç Boyut Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	(X)	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	( )	(X)	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		2	1	1	1	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı kağıda üç boyut verirken öğrencilerin yarısından fazlası yardım almıştır.				

Tablo 94: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	İ.E.	( )	( )	(X)	( )	( )
5	Ş.C.	( )	( )	( )	( )	(X)
Toplam		0	0	1	1	3
Sonuç		Özel Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin bir kısmı yardım alırken yarısından fazlası kağıtlara amaca uygun biçim verememişlerdir.				

Tablo 95: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Yer Alan İki Boyutlu Yüzeyde Bulunan Üçgen Ve Kare Gibi Geometrik Şekilleri Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi başına görsel nesnede yer alan iki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebilmiştir.				

Tablo 96: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Oran-Orantı Kurabiliyor mu? (Büyük Küçük İlişkisi)				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası oran orantıyı kurmuşken bir kısım öğrenciler kuramamıştır.				

Tablo 97: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Uzun Kısa İlişisini Görsel Nesnede Görebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	( )	( )	(X)	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		2	0	2	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu uzun kısa ilişkisini görsel nesnede görebilmiştir.				

Tablo 98: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnelere Soğuk Sıcak Kavram İlişkisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnelere soğuk sıcak kavram ilişkisini kurabilmiştir.				

Tablo 99: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnelere Yeni Eski Algısı Var mı?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere yeni eski algısını kurabilmiştir.				

Tablo 100: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnelere Boş-Dolu İlişkisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu boş dolu ilişkisini kurabilmiştir.				

Tablo 101: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnelere Az Çok İlgisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere az çok ilgisini kurabilmiştir.				

Tablo 102: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnelere Sağlam-Kırık Farkını Görebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere sağlam kırık farkını görebilmiştir.				

Tablo 103: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnelere Arasında Şişman Zayıf İlişkisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere arasında şişman zayıf ilişkisini kurabilmiştir.				

Tablo 104: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Çizilen Görsel Nesnede Eksik Bırakılan Parçayı Seçeneklerden Bulabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		2	0	0	0	3
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası çizilen görsel nesnede eksik bırakılan parçayı bulamamıştır.				

Tablo 105: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Belirli Yönlerde Bulunan Görsel Nesnelere Arasında Farklı Yöndeki Nesneye Bulabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	(X)	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	İ.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		1	0	2	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası belirli yönlerde bulunan görsel nesnelere arasında farklı yöndeki nesneyi bulurken bir kısmı yardım almış bir kısmında hiç bulamamıştır.				

Tablo 106: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Belirli Noktasal Çizilmiş Görsel Resmi Birleştirerek Çizebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı belirli noktasal çizilmiş görsel resmi birleştirerek çizebilmiştir.				

Tablo 107: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Çizilmiş Hazır Görsel Nesnelere Temiz- Kirli Ayırımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı çizilmiş hazır görsel nesnelere temiz kirli ayırımını yapabilmıştır.				

Tablo 108: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Alt-Üst Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	1	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi başına yaparken bir kısımda yardım almıştır.				

Tablo 109: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Açık-Kapalı Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere açık kapalı ayrımını yapabilirken bir kısmı ayrımı yapamamıştır.				

Tablo 110. Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Yukarı -Aşağı Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yukarı aşağı ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 111: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Dağınık-Düzenli Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere dağınık düzenli ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 112: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Hızlı- Yavaş Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere hızlı yavaş ayrımını yapabilirken bir kısmı ayrımı yapamamıştır.				

Tablo 113: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Ön- Arka Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	1	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere ön arka ayrımını yapabilirken bir kısmı ayrımı yapamamıştır.				

Tablo 114: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere İçinde-Dışında Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere içinde dışında ayrımını yapabilirken bir kısmı ayrımı yapamamıştır.				

Tablo 115: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Sert-Yumuşak Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere sert yumuşak ayrımını yapabilirken bir kısmı ayrımı yapamamıştır.				

Tablo 116: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Kalın-İnce Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere kalın ince ayrımını yapabilirken bir kısmı yapamamıştır.				

Tablo 117: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Uzak- Yakın Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	( )	( )	( )	( )	(X)
Toplam		2	0	0	0	3
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası hazır görsel nesnelere uzak yakın ayrımını yapamazken bir kısmı yapabilmiştir.				

Tablo 118: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Ağır-Hafif Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük kısmı hazır görsel nesnelere ağır hafif ayrımını yapabilirken bir kısmı yapamamıştır.				

Tablo 119: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Benzer-Yakın Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere benzer yakın ayrımını yapabilirken bir kısmı yapamamıştır.				

Tablo 120: Orta Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Yaşlı-Genç Ayırımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	M.K.G	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	Ö.A.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	İ.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	Ş.C.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yaşlı genç ayırımını yapabilmektedir.				

2.3.2.3 Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Ortopedik Engelli Öğrencilerin Gözlem Formlarının Değerlendirilmesi

Tablo 121: Ortopedik Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	1	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük kısmı bağımsız olarak ana renkleri bilip ayırt edebilmişlerdir. Bir kısmı ise yardım alarak renkleri bilip ayırt edebilmiştir.				

Tablo 122: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Biliyor mu? Karışımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	1	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu yeşil, mor, turuncu renklerini bilip karışımını yapabilmektedir.				

Tablo 123: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sıcak – Soğuk Renk Kavram Ayrımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		2	1	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası sıcak soğuk renkleri tanıyabilmektedir.				

Tablo 124: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Renkleri Doğru Olarak Görsele Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardımlı Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	(X)	( )	( )	( )
Toplam		2	2	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu renkleri doğru olarak görsele uygulayabilmektedir.				

Tablo 125: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesne Yüzeyinde Pastel Boya Uygulaması Yaparken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardımlı Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	( )	( )	( )	( )	(X)
2	N.K.	( )	(X)	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		2	1	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanabilmiş bir kısmı ise kullanamamaktadır.				

Tablo 126: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmektedir.				

Tablo 127: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmektedir.				

Tablo 128: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	( )	(X)	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	S.B.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	1	1	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu yardımla oyun hamuruna şekil verebilmektedir.				

Tablo 129: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	S.B.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		2	0	1	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kendi yaparken bir kısmı yardımla oyun hamuruna elleriyle şekil verebilmektedir.				

Tablo 130: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Farklı Renkteki Oyun Hamurlarını Karıştırarak Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	S.B.	( )	( )	(X)	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	( )	(X)
Toplam		2	0	1	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renklerini oluştururken daha az bir kısmı yeşil, mor, turuncu renklerini oluşturamamaktadır.				

Tablo 131: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		2	0	1	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kağıtları kendi başına kesebilirken bir kısmı yardım alarak kesebilmektedir.				

Tablo 132: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtları İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	( )	(X)	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		1	1	1	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin kağıtları istenilen şekli tamamı yapabilirken büyük çoğunluğu yardım ile yapabilmektedir.				

Tablo 133: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlara Üç Boyut Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	(X)	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	(X)	( )	( )
Toplam		2	0	1	2	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kendi başına bağımsız olarak kağıtlara üç boyut verebilirken bir kısmı yardım ile kağıtlara üç boyut verebilmektedir.				

Tablo 134: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	S.B.	( )	(X)	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		2	1	0	1	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin çoğu kağıtlara şekil verebilirken, bir kısmı yardımla amaca uygun biçim verip, bir öğrenci biçim verememiştir.				

Tablo 135: Ortopedik Engelliler İçin Boyutlu Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Kağıtlarla Oluşturulan Formlardan Ritim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	S.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	( )	( )	( )	(X)	( )
Toplam		2	0	0	2	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük kısmı yardımlarla birlikte kağıtlarla oluşturulan formlarda ritim oluşturabilmekte bir öğrenci ise ritim oluşturamamaktadır.				

Tablo 136: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	İki Boyutlu Yüzeyde Bulunan Üçgen ve Kare Gibi Geometrik Şekilleri Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı iki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebilmektedir.				

Tablo 137: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Oran-Orantı Kurabiliyor mu? (Büyük Küçük İlişkisi)				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı oran orantı kurabilmektedir.				

Tablo 138: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Uzun Kısa İlişisini Görsel Nesnede Görebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı uzun kısa ilişkisini görsel nesnede görebilmektedir.				

Tablo 139: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Nesnelerin Soğuk Sıcak Kavram İlişisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı nesnelerin soğuk sıcak ilişkisini kurabilmektedir.				

Tablo 140: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Yeni Eski Algısı Var mı?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası görsel nesnede yer alan resimlerden yeni ve eski ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 141: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Boş-Dolu İlişkisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı boş dolu ilişkisini kurabilmektedir.				

Tablo 142: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Görsel Nesnede Çizilmiş Yarı Nesneyi Çizerek Tamamlayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede çizilmiş yarı nesneyi çizerek tamamlayabilmektedir.				

Tablo 143: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Az Çok İlgisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı az çok ilgisini kurabilmektedir.				

Tablo 144: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Sağlam-Kırık Farkını Görebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı sağlam kırık farkını görebilmektedir.				

Tablo 145: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Nesneler Arasında Şişman Zayıf İlişisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük kısmı nesneler arasında şişman zayıf ilişkisini kurabilmektedir.				

Tablo 146: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Çizilen Nesnede Eksik Bırakılan Parçayı Seçeneklerden Bulabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası çizilen nesnede eksik bırakılan parçayı seçeneklerden bulabilmekteyken diğerleri bulamamaktadır.				

Tablo 147: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Belirli Yönlerde Bulunan Nesneler Arasında Farklı Yöndeki Nesneyi Bulabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası belirli yönlerde bulunan nesneler arasında farklı yöndeki nesneyi bulabilmekteyken diğerleri bulamamaktadır..				

Tablo 148: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Belirli Noktasal Çizilmiş Resmi Birleştirerek Çizebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı belirli noktasal çizilmiş resmi birleştirerek çizebilmektedir.				

Tablo 149: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Çizilmiş Hazır Görsel Nesnelere Temiz- Kirli Ayırımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı çizilmiş hazır görsel nesnelere temiz kirli ayırımını yapabilmektedir.				

Tablo 150: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Alt-Üst Ayırımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	( )	( )	(X)	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	(X)	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	1	1	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı nesnelere alt üst ayırımı yapabilmektedir.				

Tablo 151: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Açık-Kapalı Ayırımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere açık kapalı ayırımı yapabilmektedir.				

Tablo 152: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Yukarı -Aşağı Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yukarı aşağı ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 153: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Dağınık-Düzenli Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere dağınık düzenli ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 154: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Hızlı- Yavaş Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere hızlı yavaş ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 155: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Ön- Arka Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere ön arka ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 156: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere İçinde-Dışında Ayrımını Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere içinde dışında ayrımını yapabilmektedir.				

Tablo 157: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Yaşlı -Genç İlgisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	(X)	( )	( )	( )	( )
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		5	0	0	0	0
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yaşlı genç ilgisini kurabilmektedir.				

Tablo 158: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Sert-Yumuşak Ayırımı Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu sert yumuşak ayırımı kurabilmektedir.				

Tablo 159: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Kalın-İnce Ayırımı Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere kalın ince ayırımı kurabilmektedir.				

Tablo 160: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Uzak- Yakın Ayırımını Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	( )	( )	( )	( )	(X)
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		3	0	0	0	2
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası hazır görsel nesnelere uzak yakın ayırımını kurabilmekteyken diğer öğrenciler kuramamaktadır.				

Tablo 161: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Ağır-Hafif Ayırımını Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere ağır hafif ayırımını kurabilmektedir.				

Tablo 162: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	Hazır Görsel Nesnelere Benzer- Yakın İlişisini Kurabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyor
1	L.S.E.	(X)	( )	( )	( )	( )
2	N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
3	S.B.	( )	( )	( )	( )	(X)
4	E.N.K.	(X)	( )	( )	( )	( )
5	B.Y.	(X)	( )	( )	( )	( )
Toplam		4	0	0	0	1
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere benzer yakın ilişkisini kurabilmektedir.				

Tablo 163: Ortopedik Engelliler İçin Kavramsal Algı Değerlendirmesi

Sayı	Adı Soyadı	26 Soru
1	L.S.E.	26D
2	N.K.	19D-7Y
3	S.B.	13D-13Y
4	E.N.K.	25D
5	B.Y.	26D
Toplam		110D-20Y
Sonuç		Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin kavramsal sorulara toplamda verdikleri yanıtların büyük çoğunluğu doğru yanıtlanmıştır.

2.3.3 Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması

2.3.3.1 Hafif Dereceli Zihinsel Engellilerin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması

Tablo 164: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	5				
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	5				
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin ana renk kavram algılaması değerlendirmesinin de iki okul arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir.				

Tablo 165: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	3	1			1
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	4				1
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin yeşil, mor, turuncu renklerin algılaması değerlendirmesinde pek fark görülmemiştir.				

Tablo 166: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Renkleri Doğru Olarak Görsele Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2		1	2	
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerde renkleri görsel öğeye uygularken Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde bulunan öğrencilerin Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan öğrencilere göre daha başarılı oldukları görülmüştür.				

Tablo 167: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Görsel Nesne Yüzeyinde Pastel Boya Uygulaması Yaparken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	3	1		1	
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler renkleri görsel öğeye uygularken ellerini kullanmakta Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmüştür.				

Tablo 168: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklama değerlendirmesinde kurumlar arasında farklılık görülmemiştir.				

Tablo 169: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt etme değerlendirmesinde kurumlar arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir.				

Tablo 170: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Oyun Hamuruna Şekil Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	4		1		
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ				5	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler oyun hamuruna şekil verme değerlendirmesinde kişisel farklılıklar yanında kurumsal farklılıklar da anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir.				

Tablo 171: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	4		1		
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1	1	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmak değerlendirmesinde Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha fazla zorlanmış , Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde bulunan engelli öğrencilerin pek zorlanmadıkları görülmüştür.				

Tablo 172: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Farklı Renkteki Oyun Hamurlarını Karıştırarak Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	3	2			
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	1	2	1	1	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renklerini oluşturma değerlendirmesinde Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrencilerden daha başarılı olmuştur.				

Tablo 173: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	3	2			
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ		2	1	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtları kesebilme de Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler başarılı olurken Umut Damlarındaki engelli öğrenciler daha az başarılı olmuştur.				

Tablo 174: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtları İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	3	1	1		
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1		3	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Kağıtlara istenilen şekli vermede Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde bulunan hafif derecede zihinsel engelli öğrenciler orta düzeyde olmalarına rağmen Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrencilerden daha başarısız olmuşlardır.				

Tablo 175: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtlara Üç Boyut Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	4			1	
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1	1	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Kağıtlara üç boyutu kazandırmada Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılıyken , Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrenciler genel anlamda başarısız olmuştur.				

Tablo 176: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	4			1	
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1		3	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturma değerlendirmesinde kurumlar arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.				

Tablo 177: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kağıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtlarla Oluşturulan Formlardan Ritim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	4			1	
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1		3	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtlarla oluşturulan formlardan ritim oluşturma değerlendirmesinde kurumlar arası anlamsal farklılık görülmüştür.				

Tablo 178: Hafif Derecede Zihinsel Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kavramsal Algı Soruları
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	119D-11Y
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	125D- 5Y
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin Kavramsal Algı soruları değerlendirilmesinde kurumlar arasında ciddi bir fark görülmeyip benzer sonuçlar elde edilmiş ve öğrenciler Kavramsal Algı sorularına çoğunlukla doğru cevap vermiştir.

2.3.3.2 Orta Dereceli Zihinsel Engelliler İçin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması

Tablo 179: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	4				1
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	4	1			
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin ana renkleri bilip ayırt etmede kurumlar arasında benzerlik görülmüş, pek fark görülmemiştir				

Tablo 180: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Renkleri Doğru Olarak Görsele Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	3		1	1	
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	3	1		
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engellilerin renkleri doğru olarak görsele uygulayabilmesinde yakınlık görülse de Gökçe Rehabilitasyon merkezi öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmüştür. Fakat renkleri görsel öğeye yansıtmada her iki kurumunda orta dereceye yakın başarılı olduğu söylenebilir.				

Tablo 181: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Görsel Nesne Yüzeyinde Pastel Boya Uygulaması Yaparken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	4		1		
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	3	2			
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmalarında yakın sonuçlar elde edilmiştir.				

Tablo 182: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	4				1
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilere gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmede anlamsal bir farklılık görülmemiştir.				

Tablo 183: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	4				1
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmede anlamsal bir farklılık görülmemiştir.				

Tablo 184: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Oyun Hamuruna Şekil Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	3	1	1		
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1	2	1	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin oyun hamuruna şekil verebilmesinde Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrencilerin diğer kuruma göre biraz daha başarılı oldukları görülmüştür.				

Tablo 185: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	3	1	1		
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	3		1	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrenciler oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmada; Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrenciler Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde ki öğrencilere göre biraz daha başarılı oldukları görülmüştür.				

Tablo 186: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1			4	
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ			2	3	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtları kesmesinde kurumlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.				

Tablo 187: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtları İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1	1	1	1
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ			3	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtlara istenilen şekli verebilmesinde Umut Rehabilitasyon merkezi öğrencilerinin biraz daha başarılı oldukları söylenebilir.				

Tablo 188: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtlara Üç Boyut Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ			2	2	1
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2	1	1	1	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kâğıtlara üç boyut verebilmesinde Umut Rehabilitasyon merkezinin daha iyi olduğu görülüp anlamlı bir fark görülmüştür. Kurumsal ve kişisel farkların bazı değerlerde öğrencilerde farklı sonuçlar verebileceği buradan da anlaşılmaktadır.				

Tablo 189: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kağıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ			1		4
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ			1	1	3
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturmalarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Her iki kurum öğrencileri de bu yetide yetersiz görülmüştür. Orta dereceli zihinsel engellilerde küçük kas el becerilerinde kavrama ve kavranan eli hareket ettirmede yetersiz oldukları görülmüştür.				

Tablo 190: Orta Derece Zihinsel Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kavramsal Algı Soruları
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	112D-18Y
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	98D-32Y
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerde iki kurum arasında kavramsal zeka açısından beşte birden fazla anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

2.3.3.3 Ortopedik Engelli Öğrenciler İçin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması

Tablo 191: Ortopedik Engelliler İçin Sarı, Kırmızı, Mavi Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Sarı, Kırmızı, Mavi Renkleri Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	2				3
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	4	1			
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Ana renk bilmede ve ayırt etmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmüş fakat Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde yanıt veremeyen öğrencilerden dolayı daha düşük çıkmıştır.				

Tablo 192: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Yeşil, Mor, Turuncu Renklerini Biliyor mu? Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ		2			3
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	3	1			1
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Yeşil, Mor, Turuncu renklerini bilme ve ayırt etmede Özel Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 193: Ortopedik Engelliler İçin Yeşil, Mor, Turuncu Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Sıcak – Soğuk Renk Kavram Ayrımı Yapabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	1				4
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	2	1			2
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Sıcak-soğuk renk kavram ayrımını yapmada Özel Umud Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 194: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Renkleri Doğru Olarak Görsel Nesneye Uygulayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1			2	2
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2	2			1
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Renkleri doğru olarak görsel nesneye uygulamada Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 195: Ortopedik Engelliler İçin Renk Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Görsel Nesne Yüzeyinde Pastel Boya Uygulaması Yaparken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1			2	2
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2	1			2
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Görsel Nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 196: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Gösterilen Nesnelere Daha Güzel Olanı Ayıklayabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2				3
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklamada Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 197: Ortopedik Engelliler İçin Estetik Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Görsel Nesnede Yer Alan Figürlerden Güzel ve Çirkin Kavramlarını Ayırt Edebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	3				2
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	5				
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 198: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Oyun Hamuruna Şekil Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1			1	3
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1	1	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Oyun hamuruna şekil verebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 199: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Oyun Hamuruna Şekil Verirken Ellerini Kullanmakta Zorlanıyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1				4
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2		1	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmakta Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 200: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Oyun Hamuru) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Farklı Renkteki Oyun Hamurlarını Karıştırarak Yeşil, Mor, Turuncu Renk Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	1			1	3
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	2		1		1
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak yeşil, mor, turuncu renklerini oluşturabilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 201: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kâğıtları Kesebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ				3	2
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	2		1	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Kâğıtları kesebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 202: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kâğıtları İstenilen Şekli Verebiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ				2	3
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	1	1	1	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Kâğıtları istenilen şekli verebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 203: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kâğıtlara Üç Boyutluluğu Kazandırabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ				1	4
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2		1	2	
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Kâğıtlara üç boyut verebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 204: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kâğıtlarla Amaca Uygun Biçim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ					5
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2	1		1	1
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Kâğıtlarla amaca uygun biçim oluşturabilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 205: Ortopedik Engelliler İçin Üç Boyut Uygulama (Kâğıt İşleri) Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kâğıtlarla Oluşturulan Formlardan Ritim Oluşturabiliyor mu?				
		1 Bağımsız – Çok İyi	2 Sözel İp Ucuyla Yapma - İyi	3 Model Olma - Orta	4 Fiziksel Yardım Zayıf	5 Hiç Yapamıyo r
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYO N MERKEZİ					5
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYO N MERKEZİ	2			2	1
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Kâğıtlarla oluşturulan formlardan ritim oluşturabilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.				

Tablo 206: Ortopedik Engelliler İçin Kavram Algısı Değerlendirmesi

Sayı	Rehabilitasyon Merkezi Adı	Kavramsal Algı Soruları
1	ÖZEL GÖKÇE REHABİLİTASYON MERKEZİ	40D-12Y Diğerleri Ağır Engelli Ve Konuşamıyor
2	ÖZEL UMUT DAMLALARI REHABİLİTASYON MERKEZİ	110D-20Y
FARKSAL DEĞERLENDİRME		Kavramsal Algı sorularına yanıt vermede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.

2.4 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları

2.4.1 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Oyun Montessori Oyuncakları İle Çalışma

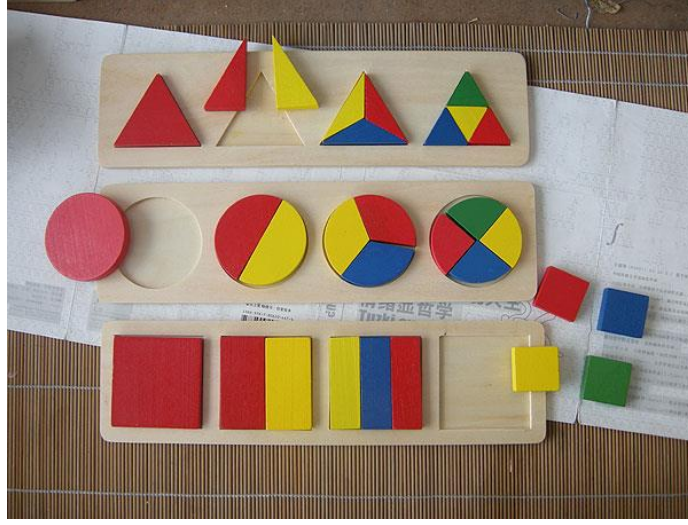
Uygulamanın Adı	MONTESSORİ OYUNCAKLARI İLE ÇALIŞMA
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Montessori oyuncakları
Engelli Yaş Düzeyi	Tüm yaş gruplarına uygulanabilir.
Kazanımlar	İki boyuttan üç boyut elde eder Yaratıcılığı ve hayal gücü gelişir Küçük ve büyük kasları gelişir Sosyalleşir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Öğrenme ve gelişimde oyunun yeri büyüktür. Özel eğitimde sıkça kullanılan tekniklerden biridir. “Çocuk için oyun eğlence ve öğrenme aracıdır. Oyun oynaması engellenen çocuğun gelişimi de engellenir. Oyun ve oyuncaklar çocuk için uyarıcıdır. Görsel nesnelerin oyunda kullanımı keşfetme, öğrenme gibi yönlerini tetikleyecektir. Çocuk bu yolla kendini ifade eder. Birlikte ya da bir arada aynı ortamda çalışmalarını çocuklarda sosyalleşmelerini sağlayacaktır. Çocuk oyun ile kendini tanır ve denetler. Oyun ile dış dünyayı taklit ederek uyum sağlar” (Koçak, 2002: 91-95).

Özel eğitim öğrencilerine oyun yoluyla görsel öğeler ve formlar kullanılarak öğrenim görmeleri sağlanmaktadır. Örneğin Montessori oyuncakları bunlara örnektir. Montessori oyuncakları çeşitli amaçlarla üretilirler. Bunlar “büyük kas gelişimini destekleyen oyun materyalleri, küçük kas gelişimini destekleyen oyun materyalleri, yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştiren oyun materyalleri, evcilik oyunları, yaratıcı sanat ve el işleri materyalleri, kavram geliştirici uyarıcı materyalleri, müzik materyalleri (Koçak, 2002: 93-94)”

Çocuk burada üç boyut, renk, estetik ve düzen algısı, mantık oluşturma, haz alma gibi kazanımlar elde etmektedir.

(cdn.iofferphoto.com)

Üstte görünen Montessori oyuncuğı ile çocuk matematiksel geometrik formları ve renkleri ve düzen oluşturmayı öğrenmektedir. Bu uygulama zihinsel engellilerin tüm derecelerinde uygulanabilir. Ortopedik engellilerde ise el problemi olanlarda hazır şablonlar olduğu için kavrama, hareket ettirme gibi etkinliklerle ve düzen oluşturma etkinliği ile el ve kol kaslarına yarar sağlayacak bir uygulamadır.

(www.ecx.images-amazon.com)

Bu Montessori oyuncuğında ise basit formlardan oluşmuş geometrik biçimler ve kelebek imgeleri yer almaktadır. Bu imgeler çeşitli renklerden oluşmuş geometrik formların belirli mantıksal dizilimlerle elde edilmesiyle oluşmaktadır. Engelli öğrenci altta yer alan hazır resimdeki geometrik form parçalarını bulup o parçayla eşleştirip üstüne koyarak nesneyi tamamlamaya çalışmaktadır. Bu çalışma yine zihinsel engelli öğrencilerde ve elini hiç kullanamayan engelliler dışındaki ortopedik engellilerde uygulanabilir.

www.cizgiselicmimarlik.files.wordpress.com

Bu uygulamada ise çocuklar sayıları nesnel gerçek cisimlerin sayısı ile öğrenmektedir.

Birçok Montessori oyuncuğı çeşidi geliştirilmiştir. Bu oyuncaklar çocukların eğitimi için büyük önem taşımakta ve katkıda bulunmaktadır. Zihinsel engelli öğrenciler, 10-16 yaş arasında çocukların geçirdiğı kavram evresini yaşamaktadırlar. Bu nedenle bu tür oyuncaklar onların düzeylerine uygun olmaktadır.

2.4.2 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Alçı Kalıp Baskı

Uygulamanın Adı	ALÇI KALIP BASKI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Zihinsel engelliler (Hafif ve orta düzey) Ortopedik engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Çabuk kuruyan alçı, pet bardak, guaş boya, resim kağıdı, kurşun kalem, bıçak veya makas, gazete kağıtları, palet, zımpara
Engelli Yaş Düzeyi	Tüm yaş gruplarına uygulanabilir.
Kazanımlar	İki boyuttan üç boyut elde eder Katı malzemeleri tanır Farklı malzemelerle çalışır Döküm tekniğini öğrenir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

“Alçı kalıplar öğretmen tarafından hazırlanmalıdır. Alçı çalışmasıyla etraf kirlenebileceğinden çevrenin temizliğine dikkat edilmesi gerekir. Çalışma yapılacak alana gazete veya benzeri bir şey serilmelidir. Pet bardağa biraz alçı konmalı ve suyla karıştırılarak orta kıvamda getirilmelidir. Bu işlem bardak tamamen dolana kadar devam edilmelidir. Yarım saat kadar bir süre alçının katılaşması için beklenmeli ve alçı katılaştıktan sonra bardak kesilerek alçı kalıp ile birbirinden ayrıtılmalıdır. Bu işlem farklı kalıplarda da uygulanabilir. Alçı kalıp üzerine yıldız, çiçek gibi basit bir şekil çizilir. Oyulması gereken yerlere karar verildikten sonra bir santimi aşmayacak şekilde alçı kalıbın üstü oyulur. Oyma işlemini hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler öğretmen gözetiminde yapabilir. Diğer engel türlerine yaptırılmamalıdır. Oyulma işlemi bittikten sonra kalıbın üstü zımparalanmalı ve alçı kalıbından da tozlar alınıp temizlenmelidir. Temizleme işlemi bittikten sonra boya palette orta kıvamda hazırlanılır. Daha sonra fırçayla istenilen yerlere belirlenen renkler sürülür. Boya kurumadan resim kâğıdı üzerinde bastırılarak boya kâğıda aktarılır. Çizilen şema, resim kâğıdına renkli bir şekilde aktarılmış olur” (Geçen, 2013: 269).

2.4.3 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Arılar ve Kovan

Uygulamanın Adı	ARILAR VE KOVAN
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif Dereceli Zihinsel Engelliler
Kullanılan Malzemeler	Balon, Ağaç tutkalı, İp, Sim, Sürpriz yumurta kabı, Oynar göz, Simli eva, Şönil, Ponpon, Siyah elektrik bandı, Tutkalın konulabileceği bir kutu
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Estetik haz oluşur Ritim duygusu kazanır Üç boyut algısı oluşur Grup çalışması ile sosyalleşir Küçük kasları gelişir (ince motor gelişimi)

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Bir kutu içerisine konulan bir miktar ağaç tutkalına biraz su ilave edilir. İp ağaç tutkalının içine konulup, çıkarılır, tamamen ağaç tutkalına bulandırılmış ip önceden şişirilmiş balona sarılır. Üzerine sim serpilir ve bu şekilde bir yere asılarak 3 gün kuruması beklenir. Üç günün sonunda balon patlatılır ve bu bizim arı kovanımız olur. Arı kovanı öğretmenin kontrol ve yardımı ile hazırlanmalıdır.

Arılar sürpriz yumurtalıklardan oluşturulur. İki şerit halinde kesilmiş siyah elektrik bandı sürpriz yumurtalıklara yapıştırılır. Kanatları için simli evalar kesilip üzerine yapıştırılır. Uygun boyuttaki bir şönilinin iki ucuna küçük ponponlar takılır. Şönil ortasından katlanılarak anten şekli verilip, yumurtalığa yapıştırılır. Oynar gözler de yumurtalığa yapıştırılarak arı tamamlanır. En son olarak arılar iple arı kovanına bağlanır, uygulama tamamlanır. Yine bu işlemlerde de öğretmen yönlendirmesi gerekmektedir. Bu çalışma yapılırken her engelli öğrenciye bir görev verilirse grup çalışması hazzı alınacaktır.

2.4.4 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Babalar Günü Hediyesi

Uygulamanın Adı	BABALAR GÜNÜ HEDİYESİ
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Fon kartonları, kraft kağıt, bant, yapıştırıcı, plastik makas
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Baba sevgisi ve aile kavramı algısı gelişir Küçük el kasları gelişir Özgüven kazanır Üç boyut algısı gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Fon kartonu istenilen boyutta dikdörtgen şeklinde kesilir. Kısa kenarları birleşecek şekilde ortaya katlanır. Katlanmış karton karşılıklı iki uçtan tutulup dışa doğru üçgen şeklinde katlanarak gömleğin yakası oluşturulur. Küçük daireler kesilerek gömleğe düğme yapılır. Gömlek tamamlandıktan sonra bir parça graft kağıdı büzüştürülüp ortasından bantla çevrilerek papyon yapılır. Papyonumuz da gömleğin iç kısmına yapıştırılarak tamamlanır. Bu uygulama yapılırken öğretmen katlama kesmede engelli öğrencilere yardımcı olabilir.

2.4.5 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Baykuş

Uygulamanın Adı	BAYKUŞ
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Kozalak, fıstık kabuğu, sarı ve siyah fon kartonu makas yapıştırıcı
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Özgüven kazanır Üç boyut algısı oluşur Yaratıcılığı gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Aynı büyüklükte olmayan iki kozalak seçilir. Sarı ve siyah fon kartonlarından daireler oluşturulur. Sarı fon kartonunun dairesi siyahtan büyük olacak şekilde göz yapmak için kesilir. Siyah daire sarının üzerine yapıştırılır. Küçük kozalağın alt tarafına baykuşun başı olarak gözler yapıştırılır. Küçük kozalak ve büyüğü iç içe geçirilir. Fıstık kabuklarını da iç kısmı görünecek şekilde baykuşun kulağı olmak için üstteki kozalağın içine sokulur. Uygulama yapılırken iç içe geçirme işlemlerinde öğretmen engelli öğrencileri yapmaları için biraz zorlamalıdır. Bu yolla ince kaslarda zorlama ile gelişim sağlanabilir.

2.4.6 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Bebek Arabası

Uygulamanın Adı	BEBEK ARABASI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Oluklu karton, fon kartonları, boya, beyaz kraft kağıt, simli evalar
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaşlara uygundur.
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Beyaz kâğıt bebek arabasının sığabileceği kadar oval bir şekilde kesilir. Oluklu kartondan çeyrek daireden fazlası çıkarılmış bir şekille bebek arabası oluşturulur. Bebek arabasının tekerleği, iki renkte farklı simli evadan iki farklı boyutta daire kesilip üst üste yapıştırılmasıyla oluşturulur. Bebek arabasının kenarlarına ince uzun kesilmiş beyaz kraft kağıdı büzüştürülekle yapıştırılır. Bebek karıncayı yapmak için uygun renkte bir fon kartonuyla bir daire ve iki el çizilip kesilir. Daireye yüz çizilir ve bebeğin arabaya tutunup kafasını arabadan çıkarmış gibi görünmesi için kafası ve eli yapıştırılır. Kartondan iki ince çizgi kesilip kafaya yapıştırılır. Bu çizgilerin ucuna ise küçük dairelerden oluşturulan kartonlar yapıştırılarak karıncanın antenleri yapılır. Son olarak, bebek arabasının tutulacağı yer ve arabanın altına çimenler çizilir. Bu uygulamalarda kullanılacak daireler, beyaz kâğıtlar üzerine öğretmen tarafından çizilir, engelli öğrencilere kestirilir. Orta düzeyde zihinsel engelli ve ortopedik engelli öğrencilere öğretmen şemaları kesmede fizikî yardımda bulunabilir. Engelli öğrencilere ihtiyaca göre sözel yardımda yapılmalıdır.

2.4.7 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Cam Boyama

Uygulamanın Adı	CAM BOYAMA
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Astar Boya, Renkli Ahşap Boya, Ponpon Fırça, Desen (transfer), Sim, Vernik, Çatlatma Boyası, Cam Malzemeler (tabak, şişe...)
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Renkler ve resimler ile estetik algı gelişir İnce kas becerileri gelişir Yaratıcı yönünü geliştirici uygulama yapar Özgüven kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Eldeki cam malzemeye astar boya ponpon fırça ile sürülür. Bu uygulama yapılırken engelli öğrencilerin üstlerini kirletmemeleri için uygun kıyafet giymeleri sağlanır. Engelli öğrenciler uygulama boyunca öğretmen tarafından takip edilir. Cam malzemeler biraz kuruduktan sonra, çatlatma boyası aynı süreç içerisinde aynı noktaya ikinci defa sürülmeden yalnız bir defa sürülerek tatbik edilir. Çatlatma boyası sürülmüş objeye, kurumaya yakın bir zamanda ikinci bir defa sürülür. Tam olarak kurumamanın sağlanması için boyanan obje serin bir yerde bekletilir. Daha sonraki aşamada engelli öğrencilerin, istedikleri renk ahşap boyayı objeye hızlı bir şekilde sürmeleriyle boyama tamamlanır. Bu uygulamada boyama hızlı yapılacağından kasları yetersiz olan öğrencilere öğretmenler tarafından fiziksel yardım yapılabilir. Daha sonra seçilen bir resim (transfer) uygun şekilde kesilir ve boyanır. Boya çatlatması yapılmış cama uygun bir şekilde transfer yapıştırılır. Resim kağıdının (transferin) arka yani beyaz kısmı üstte kalacak şekilde cama yapıştırılmalıdır. Transferin jelatini çıkarılıp cam malzemeye yapıştırılır. Bunun için transferin beyaz kısmının ıslatılıp peçete ile biraz bastırılması gerekir. Bu işlemler yapılırken zorlanan engelli öğrencilere sözel ya da fiziksel yardım yapılmalıdır. Beyaz kağıt cam yüzeyden çekildiğinde resim cam yüzeye transfer olur. En son aşamada ise cam obje silinmeden verniklenerek uygulama bitirilir.

2.4.8 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: CD'li Deniz Canlıları

Uygulamanın Adı	CD'Lİ DENİZ CANLILARI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	CD'ler Parlak kağıt Oynar gözle Fon kartonu Yapıştırıcı Makas
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Estetik haz oluşur Küçük kasları gelişir (ince motor gelişimi) İşbirliği ile grup algısı oluşur- Sosyalleşir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Parlak kağıtlardan ahtapot, balık, deniz yıldızı, deniz atı şekilleri çizilip kesilir ve CD'lere yapıştırılır. Çizim ve kesim işlemlerinde öğretmen engelli öğrencinin durumuna göre sözel ve fiziksel yardımda bulunabilir. Eğitimci gerek duyarsa ortopedik engelliler ve orta düzey zihinsel engellilere şekilleri çizerek yardımda bulunabilir. Çalışma, oluşturulan deniz canlılarına oynar gözler yapıştırılmasıyla tamamlanır. Deniz canlıları mavi fon kartonuna yapıştırılır ve işlem tamamlanır. Bu çalışmalar esnasında grup çalışması yapılması, engelli öğrencilerin sosyalleşmesini, iletişimlerini artırarak onları daha mutlu edecektir.

2.4.9 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Çanakkale Şehitliği

Uygulamanın Adı	ÇANAKKALE ŞEHİTLİĞİ
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve orta dereceli zihinsel engelliler
Kullanılan Malzemeler	Simli simsiz evalar, zımba, fon kartonu, taş , fıstık kabuğu, gri parlak oluklu karton, kutu karton
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Üç boyut algısı oluşur Estetik algısı gelişir Artık malzemelerden yararlanır İnce kasları gelişir Vatan sevgisi ve şehitlere saygı bilinci oluşur Özgüven kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Bu çalışmanın grup çalışması şeklinde yapılması daha uygundur. Öğretmen önceden çizdiği çiçek, bayrak ve ağaç motiflerini engelli öğrencilere kestirmelidir. Şehitlik abidesi için iki kutu karton ve oluklu karton kare şeklinde kesilir. Karelerin köşelerini kaplayacak şekilde dört tane de dikdörtgen karton kesilir ve bunlar biri taban diğeri tavan olacak şekilde oluklu kare kartonların kenarlarına yapıştırılarak şehitlik abidesi oluşturulur.

Şehitlerin mezarları için taşlar toplanıp, fon kartonlarından çiçekler yapılır. Mezar, dikdörtgen şeklinde kesilmiş beyaz evaların köşelerinin katlanıp zımbalanmasıyla oluşturulur. Mezarların içerisine toplanan taşlar, taşların üzerine de yapılan çiçekler

konur. Dikdörtgen şeklinde kesilmiş kırmızı simli eva ve üzerine kesilip yapıştırılan beyaz evalarla Türk bayrağı yapılır. Bayrak mezarın baş ucuna dik duracak şekilde konur. Mezarlar, kutu halinde köşeleri zımbalanarak oluşturulur ve içine taşlar konur. Bayrak ise hazırlanan mezar kutununun bir ucuna yapıştırılır.

Bir fon kartonuna yine fon kartonlarından yapılmış ağaçlar ve ortasına şehitlik abidesi konur. Bir diğer fon kartonuna da şehitlik abidesine giden yol için fıstık kabukları ve çiçekler yapıştırılır. Kenarlarına da şehit mezarları yerleştirilir. Bu işlemler biraz karmaşık ve zor olduğundan diğer engelli türlerinde denense de öğrenciler yapmaları için zorlanmamalıdır. Bu çalışmayı yaparken öğretmen engelli öğrencilere sözel yardımı ve fiziksel yardımı ihtiyaç halinde yapmalıdır.

2.4.10 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Çerçeve

Uygulamanın Adı	ÇERÇEVE
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Mukavva karton, simli ve simsiz evalar veya keçe, ponpon, yapıştırıcı, makas
Engelli Yaş Düzeyi	Her yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Küçük el kasları gelişir Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

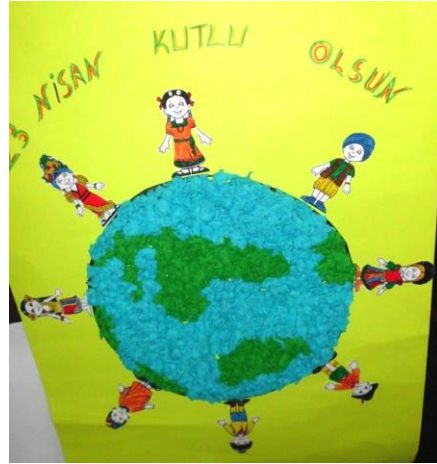
Dikdörtgen şeklinde mukavva karton kesilir. Kesilen mukavva karton ile aynı boyutta evalar çizilip kesilir, yapıştırılacak resim bu evanın ortasına konularak şekli çizilip kesilir; çıkarılarak mukavvanın üzerine yapıştırılır. Çerçeveyi süslemek için kalpli, yıldızlı veya farklı şekillerde simli evalar kesilir. Bu evaların şekilleri öğretmen tarafından çizilmelidir. Hazırlanan evalar çerçevenin istenilen yerlerine yapıştırılır. Küçük ponponlarla da çiçek şekli oluşturulup üzerine yapıştırılır. Çerçevenin arkalı olduğu mukavvadan kesilen parça çerçevenin arkasına iliştilir. Bu işlemler yapılırken öğretmen engel türlerine göre fiziksel yardımda bulunmalıdır.

2.4.11 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Dünya Çocukları

Uygulamanın Adı	DÜNYA ÇOCUKLARI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Kraft kağıtları, fon kartonu, farklı ırklardaki çocuk resimleri.
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir İnsani değerleri algılar ve kavrar Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Grup çalışmasıyla sosyalleşir ve iletişim becerisi kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

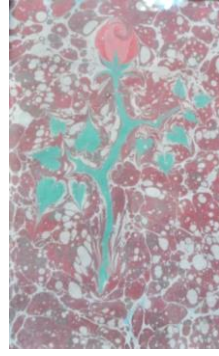

Bir fon kartonu daire şeklinde kesilir ve üzerine dünya şekli çizilir. Daire ve dünya şeklini öğretmen çizmelidir. Kraft kağıtları büzüştürülerek deniz olan yerlere mavi, kara olan yerlere yeşil ya da kahverengi renkler yapıştırılır. Kraft kâğıtlarını koparma ve büzüştürme işlemlerini engelli öğrenciler yapmalıdır. Yapılan dünya bir fon kartonuna yapıştırılıp, etrafına da önceden kesilmiş her milletten çocukların resimleri yapıştırılmalıdır. Bu çalışmanın büyük boyda olması ve grupça yapılması daha uygundur.

2.4.12 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Ebru Sanatı

Uygulamanın Adı	EBRU SANATI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Kitre, Ebru teknesi, Su, At kılı fırça, Ebru boyaları
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük büyük bütün yaş grupları
Kazanımlar	Renk bilgisi edinir Estetik algısı gelişir Ritim duygusu gelişir Raslantı sonucu ürün elde eder Özgüven kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

İlk olarak ebrunun ham maddesi olan kitreyi 5 lt su ile karıştırıp çalkalamak gerekir. Hazırlanan su bir gün bekletilmeli, daha sonra kitreli su tekneye boşaltılmalıdır. Boya kutularının içerisinden ebru boyası at kılı fırça ile alınır. Boya alınırken boyaya bandırılan fırça hafifçe sıkılarak fazla boya atılır. Daha sonra, fırça ebru teknesinin üstünde parmağa vurularak boya düzenli şekilde serpilir. Tekneye serpiştirilen ilk fon renk daha soluk bir renk olmalıdır. Böylece sonradan serpiştirilen ve üstte yer alan renkler kendini gösterir. Diğer renkler de aynı metot ile serpilebilir. İç içe damlatma metodu ile de renkler tekneye damlatılabilir. Tarak ile çalışılacaksa düz tarama, yani sağdan sola ya da yukarıdan aşağı tarama yapılmalıdır. Tarak sağlı sollu hareket ettirilerek formlar da elde edilebilir. Damlatılan renkler içten ve dıştan çekilerek ya da itilerek de gül ve yaprak gibi şekiller verilebilir. Bunlara lale, sümbül, gül ve karanfil şekilleri verilebilir.

Kağıda alınan ebrular kesilerek kitap ayracı, resimler yapılabilir. Eşarp, anahtarlık, takı gibi nesnelere de ebru uygulanabilir.

Bu çalışma yürütülürken öğrencilere üstlerini kirletmemeleri için önlük giydirilmelidir. Tarama ve benzeri hareketlerde zorlanan engelli öğrenciler öğretmen tarafından desteklenmelidir. Tarama tekniği küçük yaş, orta düzey zihinsel ve ortopedik engelliler için uygundur.

2.4.13 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: El İzi Balıklar

Uygulamanın Adı	EL İZİ BALIKLAR
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Zihinsel engelliler (Hafif ve orta düzey) Ortopedik (hafif düzey)
Kullanılan Malzemeler	Parmak boyası, 50/70 beyaz resim kağıdı, keçeli kalemler.
Engelli Yaş Düzeyi	Dört yaş ve üstü engelli öğrencilerde uygulanabilir.
Kazanımlar	Küçük el kasları gelişir Estetik algıları oluşur Özgüven kazanır Grup çalışması ile sosyalleşir ve iletişimi gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

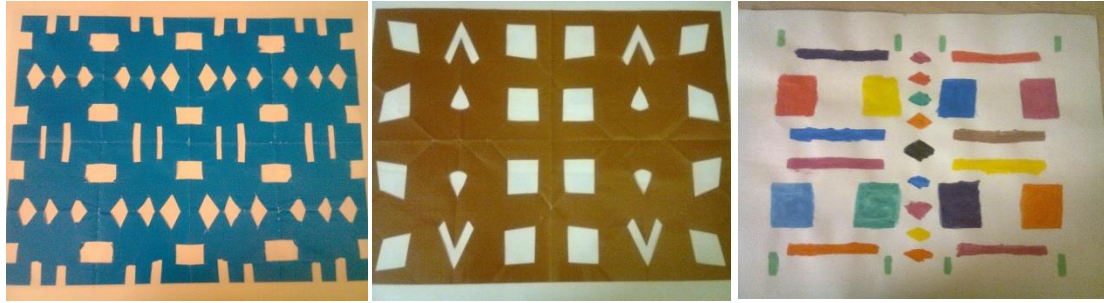

Engelli öğrenciler, ellerine farklı renklerde parmak boyalarını sürerler ve istedikleri yönlerde ellerini yapıştırarak boyayı beyaz resim kâğıdına yedirirler. Daha sonra ellerini sağa sola kaydırmadan kağıttan dikkatli bir şekilde kaldırırlar. Kâğıtlarda oluşan el şekilleri, keçeli kalemlerle ağız ve göz çizilerek balığa benzetilir. Bu çalışmayı yürütürken öğretmen, üstlerini kirletmemeleri için engelli öğrencileri uyarmalıdır. Ayrıca öğretmen balık çizmede zorlanan engelli öğrencilere çizim yaparken yardım da edebilir. Balık yapmada zorlanan ve hiç yapamayan öğrencilere sadece el aktarması da yaptırabilir. Bu çalışma bireysel yapılacağı gibi grup çalışması şeklinde de yürütülebilir.

2.4.14 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Elişi Katlama Kesme Boyama Çalışması

Uygulamanın Adı	ELİŞİ KATLAMA KESME BOYAMA ÇALIŞMASI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Eliši kağıtları, renkli fon kartonu, yapıştırıcı, plastik makas, suluboya, su beyaz resim kağıdı, suluk kap, bant
Engelli Yaş Düzeyi	Tüm yaş gruplarına uygulanabilir.
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Estetik algısı gelişir Raslantı sonucu ürün elde eder Kesme ve katlama ile küçük kasları gelişir (ince motor gelişimi) Renk algısı gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

El işi kağıtları düz bir formda katlanabildiği kadar katlanır. Katlanan el işi kağıtları çeşitli yerlerinden istenilen şekilde kesilir. Bu işlem bittikten sonra el işi kağıdı tamamen açılarak resim kağıdına yapıştırıcıyla yapıştırılır ya da beyaz kağıt üstüne konularak kenarlardan bantlanır. Oluşan boşluklar istenilen renkte sulu boya ile boyanır. Boyama işlemi bittikten sonra bant ve el işi kâğıdı kaldırılır. Kağıt kuruması için bekletilir, boyama işlemi bittikten sonra el işi kağıdı kaldırılır. Bu işlemler yapılırken öğretmen yeterli olmayan engelli öğrencilere fiziksel yardımda bulunmalıdır. Üstlerini kirletmemeleri için engelli öğrencileri göz kontrolünde tutmalıdır.

2.4.15 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Gökkuşığı

Uygulamanın Adı	GÖKKUŞAĞI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Makarna,sulu boya, pamuk, güneşli ve bulutlu gökkuşığı fotokopi kalıbı
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Renk bilgisi edinir Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Üç boyut algısı gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Bu uygulama esnasında engelli öğrencilerin çalışmalarını tamamını yapmaları sağlanmalıdır. Çalışma kolay olduğu için öğretmen uygulama esnasında zorunda kalmadıkça fiziksel yardıma bulunmamalıdır. Makarnalar gökkuşağının renklerine boyanır ve kuruması beklenir. Kuruduktan sonra renk sıralamasına göre önceden hazırlanmış olan hazır resim üstüne renkli makarnalar sırayla yapıştırılır. Güneş boyanır ve bulut şeklinin üzerine de pamuk yapıştırılır.

2.4.16 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Grafon Kağıdından Noktasal Resim

Uygulamanın Adı	GRAFON KAĞIDINDAN NOKTASAL RESİM
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Dereceli Zihinsel Engelliler
Kullanılan Malzemeler	Grafon kağıdı, yapıştırıcı, resim kağıdı, hazır resim fotokopisi
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Küçük kasları gelişir Özgüven oluşur Estetik algısı gelişir Renk algısı gelişir Parçadan bütün elde etme kavram algısı oluşur

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Grafon kağıtları önce göz kararıyla koparılır. Koparılan parçalar elle bilye şeklinde yuvarlanır. Hazırlanan bu kağıtlar hazır görsele istenilen renklere uygun şekilde kağıtta aralık bırakmadan kontur çizgileri taşırmamaya dikkat edilerek yapıştırılır, işlem böylece tamamlanır. Bu çalışmalar yürütülürken öğretmen üstlerini kirletmemeleri ve çevreyi temiz tutmaları için engelli öğrencileri kontrol altında tutmalıdır.

2.4.17 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Halı Dokuma

Uygulamanın Adı	HALI DOKUMA
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Dikdörtgen şeklinde kasnak, Özel naylon çuvaldız, Makrome ipi, Renkli yün ipler, Naylon ince tarak
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 10 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Renk kavramı oluşur Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Alt üst kavram algısı oluşur

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Görselde de görüldüğü gibi dikdörtgen şeklindeki hazır kasnaktan çizik olan yerlerden makrome ipi ile aşağı yukarı ipler çekilir. Çuvaldızın ucuna yün ipleri geçirilerek üstten yatay olarak makrome iplerinin aralarından aşağı yukarı geçirilerek dokuma yapılır. Her rengin başlangıcı ve sonunda ipler alttan bağlanır. İstenilen renkler art arda ya da aralıklı şekilde ipler arasında boşluk kalmayacak şekilde dokuma yapılır. Dokuma yapılırken tarakla ipler yukarı doğru sıkıştırılır. Bu işlemler yapılırken özel eğitim öğrencileri gerek kendilerine gerekse çevredekilere zarar vermemeleri için kontrol altında tutulmalıdır. İşlem bittikten sonra halı kasnaktan çıkartılır. Ortaya çıkan halı istenirse çanta ya da yastık haline getirilebilir.

2.4.18 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Halı

Uygulamanın Adı	HALI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Renkli İpler, Delgeç, Fon kartonu, Boya, Yapıştırıcı, Makas
Engelli Yaş Düzeyi	Her yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Estetik haz oluşur Ritim duygusu gelişir Sınırlı alanı kullanmayı öğrenir Renk algısı gelişir İşbirliği ile grup algısı oluşur ve sosyalleşir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Öğretmen tarafından hazırlanmış ya da fotokopi çekilmiş farklı ve eşit boyutta mandala şekillerinin olduğu kağıtlar engelli öğrenciler tarafından boyanır. İki tane ayrı fon kartonu birbirine uçlarından yapıştırılır. Fon kartonunun karşılıklı her iki kenarına delgeçlerle delikler açılır. İki farklı renkteki ip belirli boyutlarda kesilir, bunlar sıralı olacak şekilde delinen yerlere bağlanır. Halının uç kesimlerine istenirse boyama yapıp süs yapılabilir. Mandalalar sıralı bir şekilde beyaz kartona yapıştırılır. Bu uygulama yapılırken mandalalar da boyama ile alan taraması yapmalarına karışılmamalıdır. Ayrıca delgeç ile fon kartonunu delmede engelli öğrencilerin kendilerine zarar vermemeleri için öğretmen gözetimi şarttır. Uygulamada ortopedik eğitimler engelli öğrencilere delme işleminde ve fon kartonuna delinen yerlere ip bağlamada fiziksel yardım yapılmalıdır.

2.4.19 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Kalemlik Yapımı

Uygulamanın Adı	KALEMLİK YAPIMI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Tutkal, Peçete veya Beyaz Kağıt, Su, Ahşap Boyası, Vernik, Sulu Boya Fırçası, Orta Boy Plastik Bardak veya Ortadan İkiye Kesilip Ayrılmış Büyük Boy Meyve Suyu Kutusu
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Küçük el kasları gelişir Estetik algısı oluşur Yaratıcılığı gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Peçeteler minik minik parçalanıp bir kaba konulur. Parçalanmış peçetelere tutkal ve biraz su ilave edilir hamur haline gelene kadar kaptaki karıştırılıp yoğrulur. Daha sonra hazırlanan hamur plastik bardak veya meyve suyu kutusunun etrafına hiç açıklık kalmayacak biçimde hafif dokulu şekilde yapıştırılır. Bu işlem sonrası yaklaşık 7-8 saat kurumaya bırakılır. Daha sonrasında ise donan ve kuruyan doku üstüne bir kat astar atılır. Astar kurduktan sonra istenilen renkte hazırlanan obje boyanır. Boyanan yüzey üzerine istenildiği takdirde resim yapılabilir. Objeler boyandıktan sonra üzerine vernik atılır. Bu işlemler yapılırken özel eğitim gerektiren öğrenciler bu çalışmadan büyük haz duyacaklardır. Hamurun oluşturulma evresi çocuklarda kas gelişimine katkıda bulunacaktır. Çalışmalar yapılırken zorlanan öğrencilere öğretmenler önce sözlü yeterli gelmezse fiziksel yardım yapmalıdırlar.

2.4.20 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Kardan Adam

Uygulamanın Adı	KARDAN ADAM
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Tuvalet kağıdı rulosu, beyaz pastel boya veya parmak boyası, şönül, ponpon, kalın renkli ip, düğme
Engelli Yaş Düzeyi	3 yaş ve üstü öğrencilerde
Kazanımlar	Üç boyut algısı oluşur Estetik algısı gelişir Artık malzemelerden yararlanmayı öğrenir İnce kasları gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Tuvalet kağıdı rulosu , beyaz pastel boya ya da beyaz parmak boya ile boyanır. Daha sonra rulo üstüne gözler çizilir ve küçük turuncu kalın renkli bir ip burun olacak şekilde yapıştırılır. Renkli kalemle noktalar formunda ağız çizilir. Tuvalet kağıdı ortasından yada biraz altından kalın bir ipe bağlanır. İpin ucunun biraz dışarı taşması için bağlanan yerden biraz pay bırakılır. Bağlandıktan sonra altına düğmeler yapıştırılır. Kısa bir şönülün iki ucuna ponpon takılır. Uygun şekilde kıvrılarak rulonun üstüne yerleştirilir. Bu uygulamalar yapılırken ellerini kullanmakta zorlanan öğrencilere fiziksel yardım yapılır.

2.4.21 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Kitap Kurtları

Uygulamanın Adı	KİTAP KURTLARI
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrenciler
Kullanılan Malzemeler	Yeşil oluklu karton, fon kartonları, simli eva, zımba, şönil, ponpon, oynar göz, makas, yapıştırıcı
Engelli Yaş Düzeyi	Her yaş düzeyine uygundur.
Kazanımlar	Üç boyut algısı oluşur Estetik algısı gelişir Ritim duygusu oluşur Düşünme yetisi oluşturur hayal gücü kurdurur Grup çalışması ile sosyalleşir ve iletişim becerisi kazanır
UYGULAMANIN YAPILIŞI	
	
<p>Bu uygulama Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilere uygun olup diğer engelli öğrencilerin zorlanacağı düşünülmektedir. Öncelikle engelli öğrenciler oluşturdukları bir öykünün resimlerini sıralı bir şekilde çizerler. Sonrasında her öyküyü ayrı kitap haline getirmek şartıyla; öyküleri üst üste koyup ya kenarlarından yapıştırılarak yada kenarlar zımbalanarak kitap şekline getirilir. Üzerine de yeşil simli eva ile yaprak şekli kesilip yapıştırılarak süslenir. Oluklu kartondan yarım daire formunda ağaç şekli oluşturulur. Ağacın üzerine engelli öğrencilerin hazırladıkları kitaplar yapıştırılır. Mavi ve yeşil fon kartonlarının üzerine ağaç ve dikdörtgen şeklinde kahverengi bir fon kartonunu uzun iki kenarına yapıştırıcı sürülerek üç boyutlu olacak şekilde ağacın gövdesi oluşturulur. Aynı boyuttaki iki farklı renkteki şönil birbirine sarılır, bir ucuna ponpon takılır. Ponpona oynar gözler yapıştırılıp ve ağızda çizilerek kurt oluşturulur. Kurt ağacın gövdesinin içine konulur. Uygulama yapılırken öğretmen tarafından engelli öğrencilere düzeylerine göre sözel ve fiziksel yardım yapılabilir.</p>	

2.4.22 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Koyun

Uygulamanın Adı	KOYUN
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Atık kağıtlar, büyük çöp poşeti, koli bandı, pamuk, sıvı yapıştırıcı, kağıt havlu rulosu, alüminyum folyo, fon kartonu, kağıt, boya, kurdele
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Üç boyut algısı oluşur Estetik algısı gelişir Artık malzemelerden yararlanmayı öğrenir Grup çalışması ile sosyalleşme ve iletişim becerisi gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Çöp poşetinin içi atık kağıtlarla doldurulup bağlanır. Gövdesini oluşturacak şekilde koli bandı ile sarılarak yapıştırılır. Yine küçük bir çöp poşetine atık kağıtlar doldurulup, bantlanarak başı oluşturulur. Bunların üzerine sıvı yapıştırıcı dökülüp, koparılan pamuk parçaları ile kaplanır. Daha sonra ise boyun ve gövde birbirlerine yapıştırılır. Dört kağıt havlu rulosu alüminyum folyo ile sarılır, rulonun bir ucu uygun bir şekilde kesilip, bacaklar oluşturulacak şekilde koyununun gövdesine bantlarla yapıştırılır. Koyunun yüzü, gözleri, kulakları, ağzı çizilip yapıştırılır. Son olarak kurdele ile boynu bağlanarak süslenir. Koyunun yüzü ve gözleri öğretmen tarafından çizilmeli engelli öğrenciler tarafından boyanmalıdır. Çöp poşetini doldurmada hafif ve orta dereceli zihinsel engellilerle birlikte ortopedik engellilerde çöp poşetini doldurabilir. Kurdeleyi bağlamayı ve ruloyu folyo ile sarma ve kesme işlemlerini ise hafif ve orta dereceli zihinsel engellilere yaptırmak gereklidir.

2.4.23 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Mikrop

Uygulamanın Adı	MİKROP
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Fon kartonları, Kraft kağıt, Oynar göz, Makas, Yapıştırıcı
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne uygulanabilir.
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Sağlık bilgisi edinir Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Grup çalışmasıyla sosyalleşir ve iletişim becerisi kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Önceden öğretmen engelli öğrencilere mikrobun zararlı olduğunu ve kirli şeylere dokunup kendilerini kirli tuttukları takdirde hasta olacaklarını anlatmalıdır. Engelli öğrenciler fon kartonlarının üzerine ellerini parmak uçları açık şekilde koyup çizerler. Öğrenciler ellerini çizdikten sonra üstünden kaldırıp makasla dikkatli bir şekilde keserler. Kesim işlemi yaparken ellerini kullanmakta zorluk çekenlere öğretmen yardım etmelidir. Fon kartonu uzun ince dikdörtgen şeklinde çizilip sonrada kesilir ve arkalı önlü kedi merdiveni şeklinde katlanır. Bu katlamada öğrenciler zorlanabileceğinden sözel ve fiziksel yardım yapılmalıdır. Bir parça siyah kraft kâğıt büzüştürülür ve üzerine gözler yapıştırılır ve böylece mikrop olur. Sonrasında ise mikroplarımız kirli ellere yapıştırılır. Bu mikroplar toplu olarak panoya yada bir kartona yapıştırılabilir. Basit bir uygulama olduğundan öğrencilere yönlendirme yapıp, onlara gerekli yerlerde fiziksel yardım yapılabilir.

2.4.24 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Orman

Uygulamanın Adı	ORMAN
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif Düzey ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler
Kullanılan Malzemeler	Köpük, fon kartonu, kağıt Havlu ruloları, kahverengi el işi kağıdı, zimba, ponpon, simli şönil, yapıştırıcı, makas
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Renkler ve resimler ile estetik algısı gelişir İnce kas becerisi kazanır Yaratıcı yönünü geliştirir Özgüven kazanır Üç boyut kavram algısı kazanır Grup çalışması ile sosyalleşir ve iletişim becerisi kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Rulolara el işi yapıştırıcı sürülür ve el işi kağıtlarıyla kaplanıp yapıştırılarak ağacın gövdesi oluşturulur. Sarı renkli fon kartonlarıyla istenilen sayıda ağaç şekli çıkarılır. Bunlar her rulonun üst kısmına tek tek zımbayla tutturulur. Simli şönilerin ucuna tutturulan ponponlarla farklı meyveler veya sadece ponponlarla çiçekler yapılır ve ağaçlara yapıştırılır. Meyvelerin sapları için kahverengi kartonlardan yararlanılıp yapraklar içinde öğretmenin çizdiği ve öğrencilerin kestiği yeşil fon kartonları kullanılır. Hazırlanan sap ve yapraklarda ponponlara yapıştırılır. Ağaçlar kare köpüğe yapıştırılmış yeşil renkli fon kartonunun üzerine yapıştırılarak orman oluşturulur. Öğretmen denetimi önemli çünkü engelli öğrenciler zimba ile kendilerine zarar verebilirler. Uygulama esnasında gerekli durumlarda fiziksel ve sözel yardım öğretmen tarafından yapılabilir.

2.4.25 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Örümcek

Uygulamanın Adı	ÖRÜMCEK
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Kozalak, Siyah sprej boya, Şöniler, Oynar göz, Sakal ip, Çember, Yapıştırıcı, Önlük
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Estetik haz edinir Boyayı fişkirtme ve ipleri ve şönileri kıvrıma ile büyük ve küçük kasları gelişir Özgüven kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

İlk aşamada örümcek hazırlanır. Örümcek hazırlanırken; Kozalaklar siyah sprej boya ile boyanır ve kurutulur. Şöniler kıvrılıp üzerine oynar gözler yapıştırılır ve kozalağa yerleştirilerek örümceğin gözleri oluşturulur. Uygun boyutta kesilmiş iki şönil kozalağın arasına konularak bacakları da oluşturulmuş olur. Çamlar sakal ipe yuvarlak daireler oluşturularak sırayla biraz boşluk bırakılarak, daireleri tekrarlayarak sarılır ve son aşamada ip bağlanır. Ağ ise çember üstüne sakallı ip karşılıklı ve ara boşluklarla beyaz ipin dolanmasıyla elde edilir. Daha sonra ise örümcekler ağın üzerine konular. Kozalakların boyanmasında engelli öğrencilerin üstlerinin kirlenmemesi için önlük giydirilmelidir. Spreyi sıkma işlemi öğretmen kontrolünde olmalıdır. Orta dereceli zihinsel engelliler ve ortopedik engelliler için öğretmen hem spreyi sıkma hem de ipleri sarmada hem de şönileri kıvrımda ihtiyaç halinde fiziksel yardımda bulunabilir.

2.4.26 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Roket

Uygulamanın Adı	ROKET
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Tuvalet kağıdı rulosu, alüminyum folyo, fon kartonu, kraft kağıt, makas, yapıştırıcı
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Özgüven kazanır Üç boyut algısı oluşur

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Rulo alüminyum folyoyla kaplanıp, yapıştırılır. Rulonun üzerine uyacak büyüklükte daire kesilir. Dairenin uç noktasından ortasına kadar kesilir. Kesilen yerlerden tutulup üst üste kıvrılıp, üçgen koni şekline getirilip rulo üstüne yapıştırılır. Altına da ince şeritler halinde kesilmiş kraft kâğıtları yapıştırılır.

Bu çalışmada engelli öğrencilere daire şeklini ve koni şeklini oluşturmada fiziksel yardım yapılabilir. Engelli öğrencinin durumuna göre diğer uygulamalarda da sözlü ve fiziksel yardım yapılabilir.

2.4.27 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Rüzgar Gülü

Uygulamanın Adı	RÜZGAR GÜLÜ
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler
Kullanılan Malzemeler	Fon Kartonunu, Raptiye, Pipet, Yapıştırıcı, Makas
Engelli Yaş Düzeyi	Özel Eğitim Öğrencilerinde 4 yaş ve üstlerine uygulanabilir.
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Renk kavramı oluşur Estetik algı oluşur Özgüven kazanır Hareket algısı gelişir Üç boyut algısı oluşur

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Rüzgar Gülü kalıbı iki farklı renkte fon kartonuna çizilip kesilir. İki kalıp üst üste konup orta yerlerinden yapıştırılır. Uçları sırası ile orta kısma getirilip yapıştırılır. Bitince de son olarak raptiye rüzgar gülünün ortasına ve sonra da pipete batırılır. Bu işlemler yapılırken gerek makasın kullanımında gerekse raptiye batırılmasında öğretmenin gözetimi ve gerekirse fiziksel, sözel yardımı yapılabilir.

2.4.28 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Saat

Uygulamanın Adı	SAAT
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Fon kartonu, şönil, maşa, raptiye
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Canlıları tanır Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Üç boyut algısı oluşur Grup çalışmasıyla sosyalleşme ve iletişim becerisi kazanma

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Salyangoz için uygun büyüklükteki bir daire ve yine onun kabuğu olacak uygun büyüklükteki daire öğretmen tarafından çizilip, engelli öğrencilere kestirilir. Aynı şekilde gözleri içinde beyaz daireler öğretmen tarafından çizilip engelli öğrencilere kestirilir. Salyangozun kabuğu olan saat dairenin etrafına birden on ikiye kadar saatin sayılarının yerleştirileceği yerleri belirleyen noktalar öğretmen tarafından atılır. Engelli öğrenciler öğrendikleri kadar sayıyı noktalar üzerine yazarlar yapamadıklarını sözel yada fiziksel yardımla öğretmen engelli öğrencilere yaptırır yada kendi tamamlar. Kabuk saat olacağı için akrep ve yelkovanı çizilip kesilir. Çizimi öğretmen öğrencilere fiziki yardım ile de yaptırabilir. Büyük daire ortadan katlanır ve küçük daire kabuğu olacak şekilde bir kenarına doğru yapıştırılır. Maşa raptiye saatin akrep, yelkovanı ve saatin ortasından geçirilip takılır. Raptiye geçirilirken eğer engelli öğrenci kendine zarar verecekse öğretmen yapmalıdır. Yok yapabilecekse sözlü ve fiziki yardım gerekirse öğretmen denetimi altında yapılmalıdır. Maşa raptiye akrep ve yelkovanın hareket etmesini sağlayacaktır. Son olarak bir şönil ikiye katlanır ve ortası siyahla boyanmış beyaz daireler uçlarına yapıştırılır. Salyangozun gözü olmak üzere katlı kısmından dairenin diğer kenarına yapıştırılır. İstenirse grup çalışması yapılabilir ya da engelli öğrenci tek başına da yapabilir.

2.4.29 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Sahte Ebru

Uygulamanın Adı	SAHTE EBRU
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif Ve Orta Derecede Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Su kovası, su, sulu boya, resim kağıdı, fırça
Engelli Yaş Düzeyi	Tüm yaş engel gruplarına uygulanabilir.
Kazanımlar	Estetik haz alır Ritim duygusu gelişir Raslantı sonucu ürün elde eder Boyaları fışkırtma ile küçük kasları gelişir (ince motor gelişimi) Renk algısı gelişir İşbirliği ile grup algısı oluşur
UYGULAMANIN YAPILIŞI	
	
<p>Hazırlanan kovadaki suya resim kâğıdı batırılıp çıkarılır. Kovadan çıkartılan kâğıt uygun bir ortamda yırtmadan silkelenerek fazla suyu alınır. Fırçayla istenen renkler sulu boyadan alınarak sıçratma yöntemiyle kâğıda uygulanır. Bu işlem yapılırken engelli öğrencilerin üstlerini kirletme ihtimaline karşı öğretmen gözetimi olmalıdır. Ortopedik engellilerde ise öğretmen gerekirse öğrencilerin ellerinin tutup kâğıdı kovaya sokma kağıdın fazla suyunu almak için silkeleme ve fırçayla sıçratmada yardım edebilir.</p>	

2.4.30 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Tavus Kuşu

Uygulamanın Adı	TAVUS KUŞU
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Simli evalar, simli şönil, fon kartonu, sıvı sim, oynar göz
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Renk kavramı oluşur Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Parçadan bütün elde eder Grup çalışması ile sosyalleşir ve iletişim becerisi kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Geometrik şemalar önceden öğretmen tarafından hazırlanır ve kesim, yapıştırma engelli öğrencilere yaptırılır. Gerekirse öğretmen engelli öğrencinin durumuna göre sözlü ve fiziksel yardımda bulunabilir. Uygulama şöyle yapılır; Simli eva üzerine tavus kuşu gövdesinin şekli çizilir ve kesilir. Kafasına oynar gözler ve turuncu renkli simli eva üzerine çizilip kesilmiş üçgen şeklindeki gagası yapıştırılır. Sarı evaya ayakları ve kuyruğunun çıktığı sırt teleğinin parçaları çizilip kesilir. Tavus kuşunun gövdesi ayakları fon kartonuna yapıştırılır. Sırt teleği de başının etrafına, biraz arasına girecek şekilde yapıştırılır. Tavus kuşunun kuyruğunun tüyleri de uygun şekiller çizilip üst üste yapıştırılarak oluşturulur. Bu tüylerden belirli sayıda yapıldıktan sonra tavus kuşunun üstünde kuyruğu oluşturmak için sıralı bir şekilde yapıştırılır. Simli şöniler tüylerin sırt teleğine ve birbirlerine olan uzaklığına göre kesilir. Sırt teleğine ve birbirlerine birleştirilmek üzere yapıştırılır. Son olarak kuyruktaki ince tüyler simlerle yapılır. Öğretmenlerin engelli öğrencilere ayrı görevler verip grup çalışmasıyla bu uygulamayı yaptırmaları önerilir.

2.4.31 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Uçurtma

Uygulamanın Adı	UÇURTMA
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Zihinsel Engelliler (Hafif ve orta düzey) Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Fon kartonu, İp, Yapıştırıcı, Makas
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş çocuklarına yaptırılması uygun değilken 8 ve üstü yaş grubuna uygundur.
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Renk kavramı oluşur Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Alt üst kavram algısı oluşur

UYGULAMANIN YAPILIŞI

İstenilen boyutta kare şeklinde fon kartonu kesilir. Kare karton karşılıklı iki ucu yan yana gelecek şekilde katlanır ve katlanmamış ucuna ip bağlanır. Yine kareye oranla küçük boyutlarda dikdörtgen şeklinde fon kartonları kesilir. Bunlar da ortasından katlı sıralı bir şekilde uçları katlanarak ipe yapıştırılır. Bu işlemler esnasında hafif derecede zihinsel engellilere müdahale edilmemeli orta düzeylere gereksinim duyuldukça edilmeli, ortopedik engellilere ise fiziki yardım yapılmalıdır.

2.4.32 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Üç Boyutlu Şekiller

Uygulamanın Adı	ÜÇ BOYUTLU ŞEKİLLER
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Fon kartonu, Yapıştırıcı, Makas, İp
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Geometrik formları kavrar Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Hareket algısı gelişir Üç boyut algısı gelişir

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Geometrik formlar öğretmen tarafından öğrencilere sözel ya da fiziksel yardımla çizdirilir. Yapılacak şekilden üç adet çizilip kesilir. Ortalarından katlanırlar ve her bir yarım parça diğerinin yarısına yapıştırılır. Bağlanarak mobil olarak asılabilir.

2.4.33 Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Uygulamaları: Yelkenli

Uygulamanın Adı	YELKENLİ
Uygulamanın Yapılacağı Engel Türleri	Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelliler Ortopedik Engelliler (ellerini kullanmakta fazla zorluk çekmeyenlerde)
Kullanılan Malzemeler	Köpük tabak, Zimba, Boya, Tuvalet kağıdı rulosu, Dil çubuğu, Fon kartonu, Makas, Yapıştırıcı
Engelli Yaş Düzeyi	Okul öncesi evresi ve üst yaş gruplarının tümüne
Kazanımlar	Ritim duygusu gelişir Küçük el kasları gelişir Trafik kurallarını algılar ve kavrar Estetik algısı gelişir Özgüven kazanır Hareket algısı gelişir Üç boyut algısı gelişir Grup çalışmasıyla sosyalleşir ve iletişim becerisi kazanır

UYGULAMANIN YAPILIŞI

Bir fon kartonuna ikizkenar üçgen çizilip kesilir. Gerekirse çizim, kesim ve katlama, kâğıtları delme işlemlerinde engelli öğrencilere öğretmen sözel ve fiziksel yardım yapabilir. Ortasından ikiye katlanır ve üzerine şekiller çizilir. Üçgen katlanmış yerinden bir dil çubuğunun bir ucunu içine alacak şekilde yapıştırılır. Dil çubuğunun diğer ucuna da ortasında yarık açılmış rulo takılır. Daha sonra bir köpük tabak ortasından kesilip dış kısmı boyanır. Köpüklerin iki parçasında kenarları üst üste gelecek şekilde zımbalanır. İçerisine diğer parça konur ve yelkenlinin ayakta durabilmesi için alttan biraz kesilip düzleştirilir. Zımbalama işini hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilere kontrol altında yaptırılırken diğer engellilerde yaptırılmamalı, öğretmen yapmalıdır.

2.5 Sanat Terapisi

Bundan on binlerce yıl önce insanlar mağaralarda resimler yapardı. Mağaralarda yapılan duvar resimlerinin yapılma amacı genelde büyüydü. Bunun yanında resimler avcılık, eğitim ve öğrencilerin kendini ifadesinde kullanılmıştır. Bu ifade biçimlerinde psikolojik ve düşünsel bir ifade vardır.

Sanat mağara insanını hem rahatlatmakta hem de ihtiyacını karşılamaktaydı. Yani sanatın terapi etkisi mağara dönemlerinde mevcuttu. İnsanlık varlığı boyunca bu terapiyi kendi kendine sanatsal yolla uygulamıştır. Örneğin Mısır döneminde firavunlar ölümsüzlüğü yakalamak ve tanrısal bir büyüklüğe varmak için piramitleri yapmışlardır. Bir ekspresyonist sanatçıya baktığımızda içsel tepilerini sanat yolu ile dışa vurarak fark etmeden kendine terapi uygulamıştır. Kısacası tüm dönemlerde sanat bireylerde kendini rahatlatma ve ifade etme yolu olarak kullanılmıştır.

“Sanat Terapisi yaşam mücadelesi, travma ve hastalıklara maruz kalmış insanların profesyonel bir ilişki içerisinde sanat yapımının tedavisel faydasını kullanması olarak tanımlanabilir” (Eum, Yim, 2015 : 17-23).

Başka bir ifadeyle de; “Sanat terapisi travmatik çocukların tedavisi için bir metod olarak, psikolojik rahatsızlıklardan duygu ve düşüncelerini kişisel yaratıcı bir ifade ile bir çıkış olarak kullanılır” (Eaton, Doherty, Widrick, B.A., 2007: 256).

Şöyle bir soruyla başlarsak sanat terapisi engellilerde nasıl uygulanmaya başlamıştır? Bu sorunun yanıtı, “1860’larda sanat engellilerde terapi olarak değil sadece engellilik durumunu ve seviyesini belirlemek amacıyla kullanılmaktaydı” (Blandy,1991: 131-144). Önceleri sanat terapisi akademik bir yol olarak kullanılmazken farkında olunmadan sanatın içinde yer almıştır. Başta sanat terapisi uygulanmasa da sonradan anlaşılmış ve bir tedavi yöntemi olarak kullanılmıştır.

“Ruh sağlığının sağlıklı olması için bireyin kendisiyle uyumlu olması, yaşadığı çevrede ilişkiler kurup sürdürebilmesi, sevgiye ve saygıya dayalı bağlar kurabilmesi, kişinin kendine güveni, toplumda bir yeri ve görevi olduğu inancı.. (Yörükoğlu, 2010: 14-15)

kendiyle uyum çevreyle uyum engellerinin kendilerine verdiği kısıtlamalar ve özgüven kaybı, çevrenin kendilerine gösterdikleri olumsuz tutumlar ruh hallerini bozmaktadır.

Sanat terapisi özellikle travmalı çocuklarda uygulanmaktadır. Bu terapi aynı zamanda kısmen çocukları eğitimsel boyutta geliştirmeyi de amaçlamaktadır. “Bu anlamda sanatın, insanların ruhlarını yaşamın boğucu karanlık derinliklerinden kurtarıp, gerçek yaşamdan daha üstün olan ideal bir yaşam için hazırladığı söylenebilir” (Eren, 2014: 27).

“Sanat oluşturma yoluyla terapist-müvekkil ilişkisi ile önce çocuğa tüm sanatsal olanaklar sağlanarak; çocuklar, kalem çizim, renklendirme, boyama, ve kil ile çalışırken tedavinin ilk aşamalarında hikaye yoluna giderek kendi duygularını ortaya çıkartıp tedavi yoluna gidilir. Hikaye geliştikçe, fantezi ve gerçeklik dışında, alay edilip, çocuk kendini keşfetme ve sorunu serbest bırakmasına yol açacak ve çocuk travma gerçekliği ile destekli bir şekilde başa çıkacak” (Leslie, Kimberly ve Diğerleri, 2007: 256-262).

Sanat eğitimi ve görsel sanatlar uygulamaları ile öğrenci kendini gerçekleştirir. Engelli öğrenci, yaptığı uygulama ile başarıdan kaynaklanan ben yapıyorum, ben başarıyorum duygusu ile özgüven kazanıp ruhen sağlıklı bir birey haline dönüşür. Görsel sanatlarda grup çalışmaları engelli öğrencilerin iletişim ve sosyal becerileri geliştirmelerinde yararlı olmaktadır.

“Sanat okullarda sanat aşkını kazanma , zevk ve güzelliği görme ile modern görünümü ile bir öğretim ifadesidir” (Burlingame, 2010: 17-19). Bu düşünceyle yola çıkıldığında sanat eğitimi okullarda verilerek öğrencilerde yaşanan bir takım problemleri aşmalarına yardımcı olabilmekte estetik algılarının artmasına yardımcı olmaktadır.

Ayrıca bilimsel açıdan bakılıp “Araştırmaların özeti incelendiğinde sanat etkinliklerin akademik başarıya ve sosyal becerilere olumlu etkisi olduğu görülmektedir” (Deasy, 2002: 171). İlaveten “Sanat eğitimi bağımsızlık, esneklik, sosyal etkileşim ve özgüven götüren kişisel girişimlere yardımcı olduğu vurgulanabilir”(Blandy,1991: 131-144).

Öğrenciler birlikte bir etkinlik düzenlediğinde iletişim olanağı kazanmaktadır. Oluşan iletişim ortamı kişiler arası diyalogu ve sosyalleşmeyi sağlamaktadır. Sanat uygulamalarını gerçekleştiren kişi bu uygulamaları insanlara göstermek ister, sergileme

esnasında da kişiler arası iletişim olur. Bir şeyleri başaran öğrenci özgüven kazanıp kendini gerçekleştirebilecektir.

“Psikiyatride benim temel düşüncem inanırım ki sanat vücudun ve aklın normal yaşam için yenilenmesinin bir parçasıdır” (Burlingame, 2010: 17-19). Buradan da sanatın psikolojide tedavi amaçlı kullanılabileceği söylenebilir.

“Yağlı boya, heykel, müzik, edebiyat, şiir, drama, deri, metal, ağaç gibi sanatlar ve gereçler psikoterapide yararlı olabilir. Bireyin fiziksel ve zihinsel olarak iyileşmesi için bireyin rehabilitasyonu için düzgün bir şekilde ve bilerek kullanılmasıyla hepsi yararlıdır” (Burlingame, 2010: 17-19). Sanat uğraşlarında gerek öğrenciler gerekse bireyler sanatın çeşitli ifade formlarından yararlanmaktadır. Sanatı uygulayanlar; ses, çeşitli maddeler ile fiziksel temas, duygu ve düşünceleri ifade etme yolu ile bedensel temasın ya da bedenin kullanımı ile rahatlama yaşamaktadır. Böylelikle öğrenciler duygu ve düşüncelerini aktararak psikolojik boşalma ve dinginlik yaşamaktadırlar.

“Sanatın sağlık ile ilgili davranışlara katkı sağladığı gözlemlenmiştir. İyi olmayı olduğu kadar zihinsel hastalıkta anlamayı geliştirdiği gözlemlenmiştir” (Quinn, A.Knifton, & Byrne, 2011: 71-81).

Sanat terapisi bir takım hastalıklarda rehabilite amaçlı kullanılmaktadır. Bu hastalıklardan bir örnek verirsek; “ inme hastalıklarında hastaların iç çatışmalarını ve psikolojilerini sanat aracılığıyla ifade ederek kaygı ve depresyonu tevdî ederek iyileşme süreci oluşturabilir”(Eum, Yim, 2015: 17-23).

Özel eğitim gereksinimi duyan çocuklarda örneğin otistiklerde sanat terapisi; “sosyal iletişimi, yeteneklerini, çocukluk sürecine uyumunu, motor becerilerinin gelişimini ve uyumunu, bağ etkisi, kavrama, şekilleri tanıma, etrafındaki boşlukta kendini tanıyabilme ve bireylerle göz temasını geliştirmektedir” (Schweizer, Knorth, Spreen: 2014: 1-17).

“Bir araştırmaya göre göğüs kanseri olan kadınlarda sanat negatif duyguları azaltıp pozitif duyguları arttırmaktadır. Ayrıca bir hapisanedeki sanat terapi programına

katılan mahkumların ise depresif belirtileri önemli ölçüde azalmıştır” (Eum, Yim, 2015: 17-23). Kanser gibi bir hastalıkta kadınların yaşama tutunmaları için bir yol olan sanat, onlarda olumlu duygular yaratmıştır. Mahkumları ise boşlukta bırakmayıp, suç unsuru oluşturacak ortamlardan uzaklaştırmıştır. Onların içsel dünyalarını yansıtarak psikolojik rahatlama yaşatmış ve kendilerine olan özgüvenlerini arttırmıştır.

Başka bir araştırmada ise; “ sanat terapistleri katılımcı fiziksel engelli bireylerin kültürel geçişlerini ve etnografik yapılarını inceleyerek onlara yaklaşım yardımcı olabilirler” (Spaniol, S. 1998: 29). Etnografik durumların kişinin hem engel durumunun kalıtsal boyutunu görmede hem de yetenek boyutunu görmede faydası olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları ışığında eğitimci ve sanat eğitimcilerinin bu bilgileri kullanabileceği düşünülebilir.

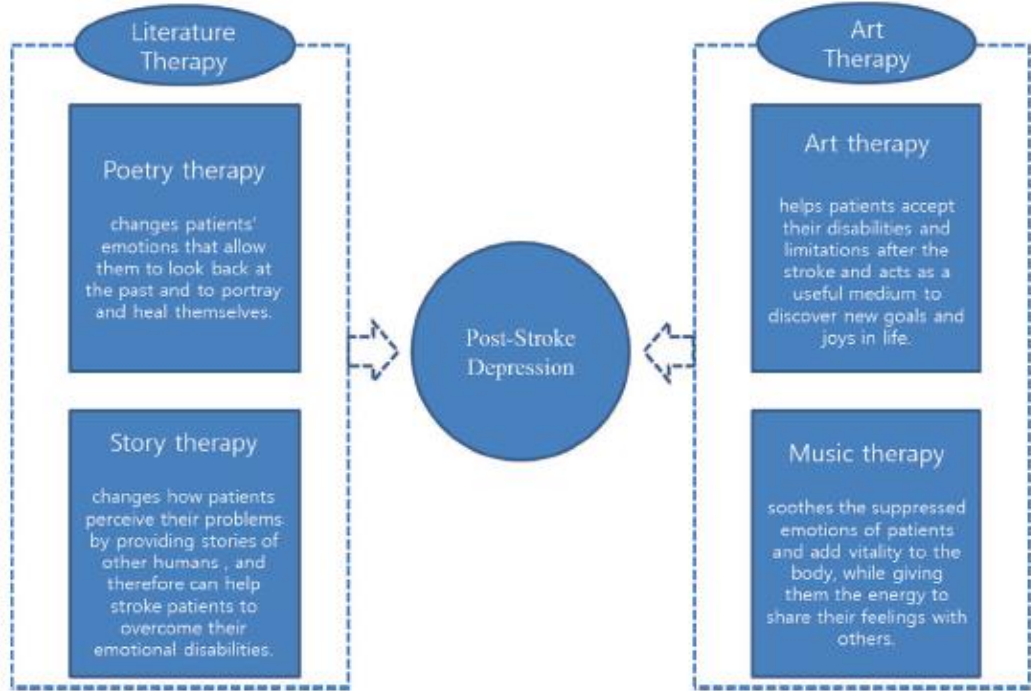

Fig. 1. Psychological approach to reduce or prevent post-stroke depression.

(Eum, Yim, 2015 : 20)

Şekil 1: Panik Atak Depresyonunu Önlemek ya da Azaltmak İçin Psikolojik Yaklaşım (Sanat Terapisi)

Şekil 1’de görüldüğü üzere hastaların rehabilitesinin, sanat terapisi ve edebiyat terapisi olmak üzere iki farklı yolla yapıldığı ifade edilebilir. Sanat terapisi, hastaların engellerini kabul etmelerini, yaşamdan zevk almalarını ve mücadelelerinin sınırlılıklarını kabullenmelerini öğretmeyi amaçlamaktadır.

“Yapılan bir araştırmada hastanede yatan bir grup hastanın sanat terapisi görmeden önce sıkıldıklarını, kendilerini güçsüz hissettiklerini aıĝa çıkarmıştır. Sanat etkinliklerine katıldıktan sonra ise; bu olumsuz hisleri teskin olmuş, kendilerini ifade için fırsat kazanılmış, sosyal etkileşimde artış grlmştir. Bu hastalar sürekli hastalıktan bahsetme yerine sanattan bahsedip sanat aktiviteleri aracılıĝıyla geleceklerini düşünüp umut hissi uyandırıp iyileşmelerine katkıda bulunmuştur” (Stickley, T., & Hui, A. 2012: 402-409).

Sanat meşgale haline geldiĝinde düşünme ve odaklanma yönü insanlarda yer deĝiřtirmektedir. Sanat insanların negatif düşünceler yerine pozitif düşünceler kazanarak biyolojik ve psikolojik olumsuz etkilere maruz kalmasını engellemektedir. Ayrıca kişi başarma duygusuyla tekrar zgven tazelemekte ve de geleceĝe dönük karamsarlık yerine umut taşımaktadır. Bu durum özel eĝitime muhtaç ĝrenciler için de geçerlidir. Sanat terapisi, engelli ĝrencilerin olumsuz düşüncelerini olumluya dönüştürüp onlara yaşama dair umut kazandırmakta ve onların sosyalleşip birey olmalarını saĝlamaktadır.

Özel eĝitime muhtaç çocukların sanat etkinliklerinden yarar grdĝn gösteren bir araştırmada;

“Otistik ocuklar için uygulanan bir sanat terapisinde çocuklar önceleri açık ve esnek olmayıp sonradan yavaşca açılırlar. Otistik ocuklar terapidde iki tür materyal kullanmışlardır. Sembolik ifadeyi amaçlayan çocuklar oĝunlukla pastel boya, sulu boya ve terapisinin sonuna doĝru kil gibi materyaller kullanırlar. Diĝer grup ise tüm materyal eşitleri ile çalışmışlardır ve buda onlara çeşitli dokunsal ve kinestetik deneyim saĝlayarak duyusal farklılıkları ve ifadeyi uyandırmıştır”(Schweizer, Knorth, Spreen: 2014: 1-17).

Sanat terapisi özel eĝitime muhtaç ĝrencilerde normal bireylerden daha fazla gereklilik oluşturur ve çeşitli görevler üstlenir. “Sanat terapisinin amaçları özgüveni arttırma, öz farkındalıĝı arttırma, baş edebilme becerilerini geliştirme, mahrumiyeti kabul görmeyi destekleme, kavrayışı başarma, davranış oluşturma, stresi azaltma ve kişiler arası becerileri geliştirmedir ”(Schweizer, Knorth, Spreen: 2014: 1-17). Bakıldıĝında zel eĝitime muhtaç çocukların normal çocuklara göre daha fazla zgven eksikliĝi yaşadıklarını, baş edebilme becerisi gibi birçok nitelik yönünden daha fazla eksik olduklarını ortaya koymaktadır. Sanat uygulamaları bu tür çocuklarda yaşadıkları zgven eksikliĝini giderici, streslerini azaltıcı ve kişiler arası iletişimlerini arttırıcı deĝerler katar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

3.1. Araştırma Yöntemi

Araştırma probleminin çözüme kavuşturulması amacıyla; kitap, makale, bildiri, tez, internet ortamında veri tarama ve toplama yöntemi ile tıp alanında uzman ve özel eğitimde uzman görüşleri alınarak bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Bazı engel durumlarına sahip engelli öğrencilerden aynı engel türünde ve mümkün olduğunca aynı engelin aynı düzeyinde, aynı rehabilite ya da tedavi edilebilirlik düzeyinde, aynı yaş aralığında vb. olmalarına özen gösterilerek gruplar oluşturulmuştur. Bu öğrencilere oluşturulan gözlem formundaki uygulamalar yaptırılarak elde edilen veriler aracılığıyla sonuca ulaşılmıştır. Gözlem formu oluşturulurken form, alan uzmanlarına, Özel Eğitim, Resim-İş Eğitimi ve Eğitim Bilimleri'nden ilgili akademisyenlere incelenilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Form oluşturulurken teknikler, içerik, bilgi ve tecrübe yanında çeşitli kaynak ve yine uzmanların fikirleri de alınarak oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan bu çalışmada formu oluştururken, Ölçüte Bağlı Değerlendirme yapılmış, oluşturulan kıstaslar, öğrenciler üzerinde aranmıştır.

Öğrencilerin belirlenen davranıştaki seviyesini ölçmek amacıyla da Derecelendirme Ölçeği kıstasları kullanılmıştır. Görsel nesne tamamlama, Görsel nesne boyama gibi uygulamalarda ise Beceri Analizi ve Ölçülmesi yapılmıştır. Öğrencinin o engel türünde kazanması gereken Temel Kavram bilgileri Kavram Analizi metoduyla yapılmıştır. 'Benzer olanı bulun' gibi seçenekler içeren sorular ile Çoktan Seçmeli Test metodundan yararlanılmıştır. Renklerin yanıtlanamaması sonrası Doğrudan Öğretim metodu ile renkler öğretilmeye çalışılmıştır. Gözlem Uygulama Formu'ndaki uygulama ve sorular öğretim programına uygun şekilde belirlenip, Müfredat Temelli Değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Hazırlanan gözlem formları iki farklı özel eğitim kurumuna uygulanmış ve her iki kurumda uygulama süresi eşit tutulmuştur. Uygulama sürecinde hazırlanan gözlem formu içerisinde yer alan renk kavramının ölçülmesi çeşitli uygulamaları kapsayarak 2 hafta sürmüştür. Ayrıca estetik algıları ölçmeye yönelik gözlem formu soruları,

soruların yanıtlanması esnasında ifade edilmiş, ayrıca zeka düzeylerine uygun şekilde estetik, engelli öğrencilere anlatılmıştır. Üç boyut kavramı ise yine bir saat içerisinde konu olarak anlatılmış, oyun hamurlarıyla ve renkli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar, çocuklara iki hafta içerisinde uygulanmıştır. Kavramsal algıyı ise, önce bağımsız olarak yapmaları istenmiş, sonrasında sözel ipucuyla sorulmuş, daha sonrasında model olma ile anlatılmış, yine yapamadığı takdirde fiziksel yardım gerekiyorsa fiziksel yardım yapılmıştır. Kavramsal algı soruları ise 4 haftalık bir süreci kapsamaktadır.

Uygulama okullarında önce bir okul seçilmiş olup o okulda her engel grubunda 15 kişilik gruplar oluşturulmaya çalışılmıştır. Farklı bir kurumda ise her engel için oluşturulan 5'er kişilik gruplara, Uygulama Gözlem Formu uygulanıp değerlendirmeye alınmıştır. Daha sonra her iki kurumda da yer alan engelli öğrenciler eşit sayıda yeni beş öğrenci seçilerek karşılaştırılıp yeni veriler elde edilmiş ve aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkarılmıştır. Birinci grupta yer alan 5 öğrenci tesadüfi örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Önce her engelde yer alan öğrencilerin isimleri bir kâğıda yazılıp katlanmış daha sonra ise onlar arasından beş tanesi sıra ile çekilip liste oluşturulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Hatay ilinde yer alan Özel Gökçe ve Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezlerinde yer alan hafif ve orta derecede zihinsel engelliler ile ortopedik engellileri oluşturmaktadır. Bu kurumlarda eğitim ve tedavi gören 10-16 yaş öğrencilerine uygulama gözlem formu uygulanmıştır.

Araştırmanın örneklemini ise hafif, orta dereceli zihinsel engelli öğrenciler ile ortopedik engelli öğrenciler oluşturmaktadır. Ortopedik engellilerde ise hem bedensel, hem zihinsel, hem de diğer engelleri var olan öğrenciler oluşturmaktadır. Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde incelenen hafif derece zihinsel engellilerde 12 öğrenci, orta düzey zihinsel engellilerde 15 öğrenci, ortopedik engellilerde ise 12 öğrenci bulunuyorken; Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde ise belirlenen her engel türünden beşer öğrenci yer almaktadır. Hafif ve orta düzeylerde birkaç öğrenci, ortopedik engellilerde çift engel taşıyan öğrencilerden seçilerek amaçlı örneklem yoluna gidilmiştir.

3.3 Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmada öğrencilere belirlenen uygulama gözlem formundaki (renk, estetik, 3 boyut ve kavramsal) sorular, öğrencilere aşamalı olarak uygulanmıştır. Uygulamalar yaptırılırken, önce öğrencilere sorulmuş ya da yaptırılmıştır. Öğrencilerin yapıp yapamadıkları gözlemlenmiş, yapamadıkları takdirde sözel ipuçları verilmiştir. Alınan ipuçlarına rağmen uygulamayı yapamayan öğrenciye model olunmuş, buna rağmen yapamadığı görüldüğünde ise fiziksel yardım yapılmıştır. Yine de hiçbir soruya yanıt veremeyip uygulamayı yapamayan öğrenciler de olmuştur. Gözlem formu uygulanırken öğrencilere uygulamalara verdikleri yanıtların gerektiğinde nedeni sorulmuş, ayrıca uygulamalar esnasında öğrenciler gözlemlenmiş böylece sorulan sorular ve edinilen gözlemlerle de verilere ulaşılmıştır. Uygulama gözlem formunda engel tiplerine göre aşamalar şöyledir;

- 1) **Hafif Derecede Zihinsel Engelliler:** Renk konusu iki haftayı almış, estetik konusu bir haftayı almış, üç boyutlu çalışmalarda oyun hamuru bir hafta, renkli kağıtlarla çalışma bir hafta süreyi almıştır. Kavramsal algı soruları ise dört haftayı almıştır.
- 2) **Orta Dereceli Zihinsel Engelliler:** Renk konusu bir hafta, estetik konusu bir hafta, üç boyutlu çalışmalarda oyun hamuru bir hafta, renkli kağıtlar bir hafta, kavramsal algı uygulaması ise dört hafta sürmüştür.
- 3) **Ortopedik Engelliler:** Renk konusu iki hafta, estetik konusu bir hafta, üç boyutlu çalışmalarda oyun hamuru bir hafta, renkli kağıtlarla üç boyutlu çalışması bir hafta, kavramsal algı uygulamaları ise dört haftayı almıştır.

3.4 Veri Toplama Araçları

3.4.1 Uygulama Gözlem Formu

Araştırmada temel olarak Uygulama Gözlem Formu kullanılmıştır. Uygulama gözlem formu araştırmacı tarafından oluşturulup, form içerisindeki aranan ve uygulanan her bilgi alan uzmanları olan Eğitim Bilimleri alanından Doç. Dr. Cengiz Tüysüz, Resim-iş Eğitimi alanından Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Eren, Özel Eğitim alanından Yrd. Doç. Dr. Suad Sakallı tarafından incelenip uygun görülüp, imzalanmıştır. Formda yer alan renk alanındaki sarı, kırmızı, mavi, ara, sıcak-soğuk, kontrast renk, resim yüzeyini

boyama, estetik alanında yer alan güzel-çirkin soruları, oyun hamuru ve renkli kağıtlara şekil vermedeki üç boyut uygulamaları özellikle Resim- iş eğitimi uzmanı tarafından incelenmiştir. Kavram algısı soruları ise özel eğitim uzmanı tarafından incelenip uygun görülmüştür. Formun tüm soru ve uygulamalarını bir eğitim uzmanı da inceleyip uygun görmüştür. Formda yer alan bölümler uzmanların tamamı tarafından incelenmiştir. Uygulama Gözlem Formu ekler bölümüne konulmuş ve Ek:5’de yer almaktadır.

3.4.1.1 Uygulama Gözlem Formunda Kavramsal Algıyı Ölçen Görsel Resimler

Kavramsal algıyı ölçen resimlerin büyük çoğunluğu elle araştırmacı tarafından çizdirilmiştir. Az bir kısmı ise internetten bakılıp bir güzel sanatlar öğrencisine çizdirilmiştir. Kavram sorularının karşılığı olan bu resimler uzmanlar tarafından uygun görülmüştür. Resimler ekler bölümüne konulup Ek:1’de yer almaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR VE YORUM

4.1 Öğrencilere Uygulanan Gözlem Form Değerlendirme Bulguları

Uygulama gözlem formunda yer alan ve amaçlanan her sorunun incelenmesi için ayrı tablolar oluşturulmuştur. Her engel türü için ayrı oluşturulan tablolardaki veriler bilgi haline dönüştürülmüştür. Bu bilgiler ışığında amaçlanan sorunun karşılığı görülerek bulgu olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca uygulamaların yapıldığı süreç içerisinde öğrenciler üzerinde yapılan gözlemler sonucu fiziksel ve zihinsel davranışları da değerlendirilip araştırma içerisine alınmıştır.

Değerlendirmeler sonucu elde edilen veriler aşağıda sıralanmıştır;

4.1.1 Birinci Kurumda Yer Alan Gökçe Rehabilitasyon Merkezi Öğrencilerinin Gözlem Form Değerlendirmeleri

4.1.1.1 Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları

1. Hafif derecede zihinsel engelliler sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip, ayırt etmede büyük oranda başarılı olmuşlardır.
2. Hafif derecede zihinsel engellilerin yarısından fazlası ara renkleri bağımsız olarak yaparken bir kısmı yardım ve destekle bilip ayırt edebilmiştir.
3. Hafif derecede zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmiştir.
4. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmiştir.
5. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu bağımsız olmanın dışında model ve yardımlarla renkleri doğru olarak görsel nesneye uygulayabilmiştir.

6. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanmamıştır.
7. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu oyun hamuruna şekil verebilmiştir.
8. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu diğer yardımlarla birlikte kâğıtları kesebilmiştir.
9. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmakta zorlanmamıştır.
10. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu yardımlarla birlikte farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturabilmektedir.
11. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısı kendi başına yapabilirken bir kısmı yardımla yapabilmiş düşük bir kısmı ise kâğıtlara istenilen şekli verememiştir.
12. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısı kendi başına yapabilirken bir kısmı yardımla yapabilmiş düşük bir kısmı ise kâğıtlara üç boyut verememiştir.
13. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısı kendi başına yapabilirken bir kısmı yardımla yapabilmiş düşük bir kısmı kâğıtlarla amaca uygun biçim verememiştir.
14. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası kendi başına yapabilirken bir kısmı yardımla yapabilmiş düşük bir kısmı kâğıtlarla oluşturulan formlardan ritim oluşturamamıştır.
15. Öğrencilerin çoğu kavram algısı sorularının büyük çoğunluğunu yanıtlamışlardır.

4.1.1.2 Orta Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları

1. Orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmektedir.

2. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kavram sorularının üçte birini yanlış yanıtladıkları görülmüştür. Hafif derecede zihinsel engelli öğrencileri kavram sorularını daha iyi yanıtladıkları görülmüştür.
3. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturabilmeyi üçte ikisinin yapamadığı ayrıca bağımsız hiç yapamadıkları yapanlarında yardımla yapabildiği görülmüştür.
4. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kâğıtlara üç boyutu kazandırmada üçte birinin hiç yapamadığı kalanlarının çoğunun da yardımla yapabildiği görülmüştür.
5. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin kâğıtları kesmeyi büyük çoğunlukla fiziksel yardımla yapabildiği görülmüştür.
6. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun kağıtlara istenilen şekli vermekte yardım aldıkları beşte birinin ise hiç yapamadıkları görülmüştür.
7. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin çoğunluğunun görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanmadığı bir kısmının yardım aldığı bir kişinin de yapamadığı görülmüştür.
8. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin yarısına yakınının renkleri doğru olarak görsele uygulamada fiziksel yardım aldıkları görülmüştür.
9. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebildikleri görülmüştür.
10. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencileri oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmada yarısından fazlasının yardım aldığı ve tamamının yapabildiği görülmüştür.
11. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun gösterilen nesnelere daha güzel olanı seçebildiği görülmüştür.
12. Orta Dereceli Zihinsel Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip ayırt edebildikleri görülmüştür.

4.1.1.3 Ortopedik Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları

1. Ortopedik Engelli 12 öğrenciden beşi kavram algı sorularına engelinden ötürü yanıt verememiştir. Onun dışında kalan yedi kişi soruların büyük çoğunluğunu yanıtlamıştır. Hatta bazı öğrenciler soruların tamamına doğru yanıt vermiştir. Buda bazı öğrencilerin zihinsel kapasitelerini engelin değiştirmedini göstermiştir.
2. Engelinde ötürü hiç yanıt veremeyen Ortopedik Engelli öğrenciler dışındakilerin Ortopedik Engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmiştir.
3. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyenlerin bazıları gösterilen nesnede güzel olanı işaret ederek doğru yanıtlamıştır. Diğer Ortopedik Engelli öğrencilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmiştir.
4. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin tamamı sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip ayırt edebilmiştir.
5. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin bir kısmı bağımsız yapabilirken bir kısmı yardımla sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip ayırt edebilmiştir.
6. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin bir kısmı bağımsız yapabilirken bir kısmı yardımla bir kısmı ise sıcak-soğuk renk kavram ayırımı yapamamışlardır. Sıcak-soğuk renk kavram ayırımı yapmakta güçlük çektikleri görülmüştür.
7. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin bağımsız kâğıdı kesemedikleri kalanların ise yardımla kesbildikleri görülmüştür.
8. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin bağımsız kâğıda şekil veremedikleri kalanların ise yardımla şekil verebildikleri görülmüştür.
9. Ortopedik Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun kâğıda üç boyut veremedikleri görülmüştür.

10. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin bağımsız kâğıda şekil veremedikleri kalanların ise yardımla şekil verebildikleri görülmüştür.
11. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturabildikleri görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yapmışlardır.
12. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin renkleri doğru olarak görsele uygulayabildikleri görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yapmışlardır.
13. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin biri dışında diğer öğrencilerin görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullandıkları görülmüştür. Bu engelli öğrencilerin bazıları yardım alarak uygulamayı yapmışlardır.
14. Ortopedik Engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu kâğıtlarla amaca uygun biçim oluşturamamıştır. Oluşturan çok az sayıda öğrencide yardım almıştır.
15. Ortopedik Engelli öğrencilerden yanıt veremeyen öğrencilerin dışındaki diğer öğrencilerin oyun hamuruna yarısından fazlası bağımsız kalanında yardımla şekil verdikleri görülmüştür.

4.1.2 İkinci Kurumda Yer Alan Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi Öğrencilerinin Gözlem Form Değerlendirmeleri

4.1.2.1 Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları

1. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı sarı, kırmızı, mavi renklerini bilip ayırt edebilmiştir.
2. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük kısmı bağımsız, kalan bir kişi de yardımla ara renkleri bilip ayırt edebilmiştir.

3. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı renkleri doğru olarak görsele uygulayabilmiştir.
4. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanmamıştır.
5. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmiştir.
6. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmiştir.
7. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı üç boyutlu çalışmalarda oyun hamuruna şekil vermeyi fiziksel yardımla yapabilmiştir.
8. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu yardım alarak oyun hamuruna elleriyle şekil verebilmiştir.
9. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu yardım alarak farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturabilmiştir.
10. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı kâğıtları kesmede yardım almışlardır.
11. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu kâğıtlara istenilen şekli vermede özellikle fiziksel yardım almışlardır.
12. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu kâğıtlara üç boyutu kazandırmada yardım almışlardır.

13. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu kâğıtlarla amaca uygun biçim oluşturmada özellikle fiziksel yardım almışlardır.
14. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin büyük çoğunluğu özelliklede fiziksel yardım olarak kâğıtlarla oluşturulan formlarda ritim oluşturabilmiştir.
15. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı iki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebilmiştir.
16. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı oran- orantı kurup büyük - küçük ilişkisini kurabilmiştir.
17. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı uzun kısa ilişkisini görsel nesnede görebilmiştir.
18. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı nesnelerin sıcak ve soğuk olarak adlandırılan renk ilişkisini kurabilmiştir.
19. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı yeni eski ayrımını kurabilmektedir.
20. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı boş dolu ilişkisini kurabilmiştir.
21. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı görsel nesnede çizilmiş yarı nesneyi çizerek tamamlayabilmiştir.
22. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı az çok ilişkisini kurabilmiştir.
23. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı sağlam kırık farkını görebilmiştir.

24. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı hazır görsel nesnede şişman zayıf ilişkisini kurabilmiştir.
25. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engellilerin tamamı çizilen nesnede eksik bırakılan parçayı seçeneklerden bulabilmiştir.
26. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası hazır görsel nesnelere belirli yönlerde bulunan nesnelere arasında farklı yöndeki nesneyi bulabilmiş, bir kısım öğrencide bulamamıştır.
27. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere belirli noktasal çizilmiş resmi birleştirerek çizebilmiştir.
28. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin büyük kısmı hazır görsel nesnelere temiz kirli ayrımını yapabilirken bir öğrenci ayrımını yapamamıştır.
29. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere alt üstü ayrımını yapabilmiştir.
30. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere açık kapalı ayrımını yapabilmiştir.
31. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yukarı aşağı ayrımını yapabilmiştir.
32. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere dağınık düzenli ayrımını yapabilmiştir.

33. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere hızlı yavaş ayrımını yapabilmektedir.
34. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere ön arka ayrımını yapabilmektedir.
35. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere içinde dışında ayrımını yapabilmektedir.
36. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere uzak yakın ayrımını yapabilmektedir.
37. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere kalın ince ayrımını yapabilmektedir.
38. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere sert yumuşak ayrımını yapabilmektedir.
39. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere ağır hafif ayrımını yapabilmektedir.
40. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere benzer yakın ayrımını yapabilmektedir.
41. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yaşlı genç ayrımını yapabilmektedir.

4.1.2.2 Orta Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları

1. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu bağımsız olarak sarı, kırmızı, mavi renkleri bilip ayırt edebilmiştir.
2. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu renkleri doğru olarak görsel nesneye uygulamada yardım almışlardır.
3. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kendi başına kullanmış diğer öğrenciler ise yardım almışlardır.
4. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmiştir.
5. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilirken bir öğrenci ayırt edememiştir.
6. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu oyun hamuruna şekil verirken yardım almışlardır.
7. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmada yardım almışlardır.

8. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı kağıtları kesmede yardım almıştır. Özellikle fiziksel yardım öğrencilere yapılmıştır.
9. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı kağıtlara istenilen şekli vermede yardım almışlardır.
10. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı kağıda üç boyut verirken öğrencilerin yarısından fazlası yardım almıştır.
11. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin bir kısmı yardım alırken yarısından fazlası kağıtlara amaca uygun biçim verememişlerdir.
12. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi başına görsel nesnede yer alan iki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebilmiştir.
13. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası oran orantıyı kurmuşken bir kısım öğrenciler kuramamıştır.
14. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu uzun kısa ilişkisini görsel nesnede görebilmiştir.

15. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnelere soğuk sıcak kavram ilişkisini kurabilmiştir.
16. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere yeni eski algısını kurabilmiştir.
17. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu boş dolu ilişkisini kurabilmiştir.
18. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere az çok ilgisini kurabilmiştir.
19. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere sağlam kırık farkını görebilmiştir.
20. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere arasında şişman zayıf ilişkisini kurabilmiştir.
21. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası çizilen görsel nesnelere eksik bırakılan parçayı bulamamıştır.
22. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası belirli yönlerde bulunan görsel nesnelere arasında farklı yöndeki nesneyi bulurken bir kısmı yardım almış bir kısımda hiç bulamamıştır.

23. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı belirli noktasal çizilmiş görsel resmi birleştirerek çizebilmiştir.
24. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı çizilmiş hazır görsel nesnelere temiz kirliliği ayırabilmiştir.
25. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi başına yaparken bir kısımda yardım almıştır.
26. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere açık kapalı ayırabilirken bir kısmı ayırımı yapamamıştır.
27. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yukarı aşağı ayırabilmiştir.
28. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere dağınık düzenli ayırabilmiştir.
29. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere hızlı yavaş ayırabilirken bir kısmı ayırımı yapamamıştır.
30. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere ön arka ayırabilirken bir kısmı ayırımı yapamamıştır.

31. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere içinde dışında ayırımını yapabilirken bir kısmı ayırımı yapamamıştır.
32. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu görsel nesnelere sert yumuşak ayırımını yapabilirken bir kısmı ayırımı yapamamıştır.
33. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere kalın ince ayırımını yapabilirken bir kısmı yapamamıştır.
34. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin yarısından fazlası hazır görsel nesnelere uzak yakın ayırımını yapamazken bir kısmı yapabilmiştir.
35. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük kısmı hazır görsel nesnelere ağır hafif ayırımını yapabilirken bir kısmı yapamamıştır.
36. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere benzer yakın ayırımını yapabilirken bir kısmı yapamamıştır.
37. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan orta derecede zihinsel engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yaşlı genç ayırımını yapabilmiştir.

4.1.2.3 Ortopedik Zihinsel Engelli Öğrencilerin Gözlem Formu Değerlendirme Bulguları

1. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu ara renkleri bilip karışımını yapabilmektedir.
2. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası sıcak soğuk renkleri tanıyabilmektedir.
3. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu renkleri doğru olarak görsele uygulayabilmektedir.
4. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanabilirken bir kısmı kullanamamaktadır.
5. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabilmektedir.
6. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmektedir.
7. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu yardımla oyun hamuruna şekil verebilmektedir.
8. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kendi yaparken bir kısmı yardımla oyun hamuruna elleriyle şekil verebilmektedir.

9. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluştururken daha az bir kısmı ara renk oluşturamamaktadır.
10. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kâğıtları kendi başına kesebilirken bir kısmı yardım alarak kesebilmektedir.
11. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin kâğıtları istenilen şekli tamamı yapabilirken büyük çoğunluğu yardım ile yapabilmektedir.
12. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin bir kısmı kendi başına bağımsız olarak kâğıtlara üç boyut verebilirken bir kısmı yardım ile kâğıtlara üç boyut verebilmektedir.
13. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin çoğu kâğıtlara bir kısmı yardımla amaca uygun biçim verebilirken bir öğrenci biçim verememiştir.
14. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük kısmı yardımlarla birlikte kâğıtlarla oluşturulan formlarda ritim oluşturabilmekte bir öğrenci ise ritim oluşturamamaktadır.
15. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı iki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebilmektedir.
16. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı oran orantı kurabilmektedir.

17. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı uzun kısa ilişkisini görsel nesnede görebilmektedir.
18. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı nesnelere soğuk sıcak kavram ilişkisini kurabilmektedir.
19. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası görsel nesnede yer alan resimlerden yeni ve eski ayrımını yapabilmektedir.
20. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı boş dolu ilişkisini kurabilmektedir.
21. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı görsel nesnede çizilmiş yarı nesneyi çizerek tamamlayabilmektedir.
22. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı az çok ilgisini kurabilmektedir.
23. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı sağlam kırık farkını görebilmektedir.
24. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük kısmı nesnelere arasında şişman zayıf ilişkisini kurabilmektedir.
25. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası çizilen nesnede eksik bırakılan parçayı seçeneklerden bulabilmekteyken diğerleri bulamamaktadır.

26. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası belirli yönlerde bulunan nesnelere arasında farklı yöndeki nesneyi bulabilmekteyken diğerleri bulamamaktadır.
27. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı belirli noktasal çizilmiş resmi birleştirerek çizebilmektedir.
28. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı çizilmiş hazır görsel nesnelere temiz kirliliği ayırımı yapabilmektedir.
29. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı nesnelere alt üst ayırımı yapabilmektedir.
30. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere açık kapalı ayırımı yapabilmektedir.
31. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yukarı aşağı ayırımı yapabilmektedir.
32. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere dağınık düzenli ayırımı yapabilmektedir.
33. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere hızlı yavaş ayırımı yapabilmektedir.

34. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere ön arka ayrımını yapabilmektedir.
35. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere içinde dışında ayrımını yapabilmektedir.
36. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin tamamı hazır görsel nesnelere yaşlı genç ilgisini kurabilmektedir.
37. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu sert yumuşak ayrımını kurabilmektedir.
38. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere kalın ince ayrımını kurabilmektedir.
39. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin yarısından fazlası hazır görsel nesnelere uzak yakın ayrımını kurabilmekteyken diğer öğrenciler kuramamaktadır.
40. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere ağır hafif ayrımını kurabilmektedir.
41. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu hazır görsel nesnelere benzer yakın ilişkisini kurabilmektedir.

42. Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan ortopedik engelli öğrencilerin kavramsal sorulara toplamda verdikleri yanıtların büyük çoğunluğu doğru yanıtlanmıştır.

4.1.3 Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması

4.1.3.1 Hafif Dereceli Zihinsel Engellilerin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması

1. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin sarı, kırmızı, mavi renk kavram algılaması değerlendirmesinde de iki özel eğitim kurumu arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir.
2. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin ara renk algılaması değerlendirmesinde pek fark görülmemiştir.
3. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin renkleri görsel öğeye uygularken Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'nde bulunan öğrencilerin Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan öğrencilere göre daha başarılı oldukları görülmüştür.
4. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler renkleri görsel öğeye uygularken ellerini kullanmakta Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmüştür.
5. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklama değerlendirmesinde kurumlar arasında farklılık görülmemiştir.
6. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt etme değerlendirmesinde kurumlar arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir.
7. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler oyun hamuruna şekil verme değerlendirmesinde kişisel farklılıklar yanında kurumsal farklılıklar da anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir.

8. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmak değerlendirmesinde Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha fazla zorlanmış, Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde bulunan engelli öğrencilerin pek zorlanmadıkları görülmüştür.
9. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturma değerlendirmesinde Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrencilerden daha başarılı olmuştur.
10. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrenciler kâğıtları kesebilmede Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler başarılı olurken Umut Damlarındaki engelli öğrenciler daha az başarılı olmuştur.
11. Kâğıtlara istenilen şekli vermede Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde bulunan hafif derecede zihinsel engelli öğrenciler orta düzeyde olmalarına rağmen Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrencilerden daha başarısız olmuşlardır.
12. Kâğıtlara üç boyutu kazandırmada Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılıyken, Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrenciler genel anlamda başarısız olmuştur.
13. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kâğıtlarla amaca uygun biçim oluşturma değerlendirmesinde kurumlar arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.
14. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kâğıtlarla oluşturulan formlardan ritim oluşturma değerlendirmesinde kurumlar arası anlamsal farklılık görülmüştür.
15. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin Kavramsal Algı soruları değerlendirmesinde kurumlar arasında ciddi bir fark görülmeyip benzer sonuçlar elde edilmiş ve öğrenciler Kavramsal Algı sorularına çoğunlukla doğru cevap vermiştir.

4.1.3.2 Orta Dereceli Zihinsel Engelliler İçin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılması

1. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin sarı, kırmızı, mavi renkleri bilip ayırt etmede kurumlar arasında benzerlik görülmüş, pek fark görülmemiştir.
2. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin renkleri doğru olarak görsele uygulamasında yakınlık görülse de Gökçe Rehabilitasyon merkezi ğrencilerinin daha başarılı oldukları grlmüştir. Fakat renkleri görsel öğeye yansıtmada her iki kurumunda orta dereceye yakın başarılı olduğu söylenebilir.
3. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin görsel nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmalarında yakın sonuçlar elde edilmiştir.
4. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilere gösterilen nesnelerde daha güzel olanı ayıklayabilmede anlamsal bir farklılık görülmemiştir.
5. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmede anlamsal bir farklılık görülmemiştir.
6. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin oyun hamuruna şekil verebilmesinde Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrencilerin diğer kuruma göre biraz daha başarılı oldukları grlmüştir.
7. Orta dereceli zihinsel engelli öğrenciler oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmada Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'ndeki öğrenciler zel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'nde ki öğrencilere göre biraz daha başarılı oldukları grlmüştir.
8. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtları kesmesinde kurumlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

9. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtlara istenilen şekli verebilmesinde Umut Rehabilitasyon merkezi öğrencilerinin biraz daha başarılı oldukları söylenebilir.
10. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kâğıtlara üç boyut verebilmede Umut Rehabilitasyon merkezinin daha iyi olduğu görülüp anlamlı bir fark görülmüştür. Kurumsal ve kişisel farkların bazı değerlerde öğrencilerde farklı sonuçlar verebileceği buradan da anlaşılmaktadır.
11. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerin kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturmalarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Her iki kurum öğrencileri de bu yetide yetersiz görülmüştür. Orta dereceli zihinsel engellilerde küçük kas el becerilerinde kavrama ve kavranan eli hareket ettirmede yetersiz oldukları görülmüştür.
12. Orta dereceli zihinsel engelli öğrencilerde iki kurum arasında kavramsal zekâ açısından beşte birden fazla anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

4.1.3.3 Ortopedik Engelli Öğrenciler İçin Gözlem Formu Sonuçlarının Okullar Bazında Karşılaştırılma Değerlendirmeleri

1. Sarı, kırmızı, mavi renkleri bilmede ve ayırt etmede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmüş fakat Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi'nde yanıt veremeyen öğrencilerden dolayı daha düşük çıkmıştır.
2. Ara renkleri bilme ve ayırt etmede Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
3. Sıcak-soğuk renk kavram ayrımını yapmada Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.

4. Renkleri doğru olarak görsel nesneye uygulamada Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
5. Görsel Nesne yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
6. Gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklamada Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
7. Görsel nesnede yer alan figürlerden güzel ve çirkin kavramlarını ayırt edebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
8. Oyun hamuruna şekil verebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
9. Oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmakta Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
10. Farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturabilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
11. Kâğıtları kesebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
12. Kâğıtları istenilen şekli verebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.

13. Kâğıtlara üç boyut verebilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
14. Kâğıtlarla amaca uygun biçim oluşturabilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
15. Kâğıtlarla oluşturulan formlardan ritim oluşturabilmede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.
16. Kavramsal Algı sorularına yanıt vermede Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler daha başarılı olmuşlardır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.SONUÇ, VARGILAR VE ÖNERİLER

Sonuç olarak özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin engel türlerinin çokluğu ve her engel türünün kendi içinde derece ve çeşit farklılığı, öğrencilerin yetişme tarzları, bakımları, aile ve ekonomik durumları, eğitim ortamı her öğrencinin farklı gelişim göstermesine neden olmaktadır. Görsel sanatlar uygulamalarının özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin el-göz koordinasyonu ve el-kas gelişiminin sağlanmasında, sosyalleşme ve iletişim becerisinin gelişiminde, yaratıcılık yönünün gelişiminde, estetik algının oluşmasında, çeşitli toplumsal değer ve kuralların tanınmasında ve kavramsal algının gelişmesinde yarar sağladığı ön görülmüştür.

“...sanat etkinliklerin akademik başarıya ve sosyal becerilere olumlu etkisi olduğu görülmektedir.” (Deasy, 2002: 171) . İlaveten “Sanat eğitimi bağımsızlık, esneklik, sosyal etkileşim ve özgüven geliştiren kişisel girişimlere yardımcı olduğu vurgulanabilir.”(Blandy,1991: 131-144)

Görsel sanatlar uygulamaları yapan engelli öğrencilerin özgüvenlerinin artıp, mutlu oldukları, yaratıcı etkinlik ortaya koyabildikleri ve estetik haz aldıkları gözlemlenmiştir.

Aşağıda araştırma konusu olan engel türlerine ait sonuçlar yer almaktadır.

5.1 Hafif ve Orta Düzey Zihinsel Engelli Öğrencilerle İlgili Bulgu ve Yorumlar;

- 1- Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerde alınan yaş grubu baz alındığında ergenlik döneminde oldukları görülmektedir. Yapılan uygulamalardaki gözlemler sonucu bu dönem öğrencilerinin soyut düşünme algısının gelişmediği görülüp somut düşünme hatta düşünsel bazda somut kavram ayırımında sorun yaşadıkları görülmüştür. Yine gözlemler sonucunda, zihinsel engelliler fiziksel gelişimlerini dönemlerine uygun tamamlasalar da bazı öğrencilerin ellerini kullanırken az da olsa zorlandıkları gözlemlenmiştir.

- 2- Hazır görsel resmin boyanmasında kullanılan renklere bakıldığında, zihinsel engelli çocukların çalışmalarında, göze çarpan parlak ve koyu renkleri daha çok tercih ettikleri; bu yüzden bazı nesnelere gerçek renklerini veremedikleri belirlenmiştir. Öğrencilerle birebir konuşulduğunda, öğrencilerin dikkatlerini çeken renklere odaklanıp nesnelere öz renginden uzaklaştıkları görülmüştür. Öğrencilere renk kavramı üzerinde uygulamalar ve teorik bilgiler özel eğitim kurumlarında verilmektedir. Özel eğitim kurumlarında renkler öğretilse de ana ve ara renk diye ayrılmamaktadır. Fakat bazı hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin yaptırılan uygulamalar sonucunda bunları ayırt edebildikleri gözlenmiştir. Hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin ana renkleri bildikleri; büyük kısmının ise ara renkleri ise tanımadıkları görülmüştür. Bir kısmı ise ana-ara renk ayrımı yapabilese de bir kısmı yapamamaktadır. Orta düzeyde zihinsel engelli öğrenciler ana renkleri tanıyabilmekte fakat ara renkleri tanıyamamaktadırlar. Fakat bazı orta düzeyde zihinsel engellilerin ara renklerin bazılarını tanıyabildikleri tespit edilmiştir.
- 3- Görsel nesne resim boyaması yaparken bazı öğrencilerin sınır-kontur çizgilerini taşıdığı görülse de büyük ölçüde taşıma olmadığı görülmüştür. Renkleri nesnenin asıl rengine boyamakta, hem hafif hem de orta düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin zorluk çektikleri; görsel nesne yüzeyine boyama yaparken ellerini kullanmakta çoğunlukla zorlandıkları fakat boyayı eline alırken ve boyayı tutarken bazı engelli öğrenciler zorluk çektikleri gözlemlenmiştir.
- 4- Hafif ve orta düzeydeki zihinsel engelli öğrenciler kendilerine gösterilen, kırıtırılmış ve kötü görünen bir karton ile düzgün şekillendirilmiş bir karton arasındaki güzel ayrımını yapmada zorlanmadıkları ve doğru yanıt verdikleri görülmüştür. Ayrıca dışarıda görünen ağaç vb. nesnelere güzel görünen ve görünmeyen nesnelere de ayırt edebilmişlerdir. Bu durum, ağır düzeyde zihinsel engelliler haricindeki zihinsel engelli öğrencilerde, estetik algılarının olduğunu göstermektedir.

- 5- Farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırıp ara renk elde etmede; bazı engelli öğrencilerin renk karışımını yapabildikleri, bazılarının sözel ifade ile, bazılarının model alma ile, bazılarının ise fiziksel yardım ile bu uygulamayı yapabildikleri görülmüştür. Diğer taraftan, bazılarının da bu renk karışımını yapamadıkları belirlenmiştir. Bazı öğrencilerin renk karışımını yapamamalarının nedeni, iki farklı rengin karışımından başka bir rengin oluşacağını zihinsel olarak analiz edememeleri olabilir. Hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin renk karışımını orta düzey zihinsel engelli öğrencilere kıyasla daha iyi yaptıkları uygulama sonucunda görülmüştür.
- 6- Engelli öğrenciler oyun hamurunu şekillendirirken genelde avuçlarını kullanarak yoğurabilmektedirler. Bazı öğrencilerin yoğrulmuş oyun hamurundan somut bir nesne yapıp görsel sanat uygulaması gerçekleştirebildikleri görülmüştür. Gözlemler sonucunda oyun hamurunu şekillendirirken zorlandıkları; ince kaslarını tamamen kontrollü kullanamayıp parmaklarını kullanmakta güçlük çektikleri tespit edilmiştir. İnce kasları tam gelişmeyen hafif ve orta zihinsel engelli öğrencilerin geneli makasları ellerine alma ve tutma konusunda zorlanmaktadırlar. Makası doğru tutamadıklarından eğitmen tarafından düzeltme yapılarak destek almaktadırlar. Karton keserken de hem makası kullanırken hem de kartonu keserken zorlanmaktadırlar. Bunun nedeni hem görecekle hem makası tutacaklar hem parmaklarını makası kavramak için kullanacaklar hem de kağıdı görüp neresini keseceklerine karar verecekler ve el göz koordinasyonunu kuracaklar. Kaslar gelişmediği için ve de üç boyut algısı tam gelişmediği için kesim yaparken düz kesmekte ve istenilen kesimi çoğunlukla kesememekte, istenilen şekli verememektedirler. Hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin büyük kısmı oyun hamuruna şekil verebilmekte fakat yardım almaktadır. Orta düzeyde zihinsel engelliler ise hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler göre daha az başarılı ve daha çok yardım almaktadırlar.
- 7- Üç boyut algısı yeterince engelli öğrencilerde tam olarak oluşmadığı uygulamalar sonucu görülmüştür. Hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin büyük kısmı yardımlarla beraber şekil verirken orta düzey zihinsel engelli

öğrenciler kağıda üç boyutu yardımıyla verebilmektedir. Orta düzey zihinsel engelli öğrencilerin bir kısmı da kağıda üç boyut verememektedir. Ayrıca geometrik formları hafif düzey zihinsel engelliler genelde ayırt edebilirken orta düzeyde zihinsel engelliler kısmen ayırabilmektedir.

- 8- Gözlemler sonucu öğrenciler çalışma yaparken; malzeme paylaşımı, çalışmada iş bölümü (grup çalışması), birlikte zaman geçirme ile daha verimli vakit geçirip sosyalleştikleri söylenebilir. Ayrıca uygulamaları yaparken çocukların mutluluk düzeyleri artmakta çocukları daha sağlıklı öğrenciler yapıp yaşamlarını daha verimli hale getirdiği öngörülmektedir.
- 9- Zihinsel engelli öğrenciler, makasla kesim yaparken ya da pastel boyayı kavrarken ellerini kullanmakta zorlanmaktadırlar. Bedensel engeli olmamalarına rağmen, hafif düzeyde zihinsel engelli bazı öğrencilerde el kaslarının gelişmemesi, bilişsel öğrenmenin olmamasından el becerilerinin de birlikte aynı düzeyde gelişmediği fikrini oluşturmaktadır.
- 10- Zihinsel engelli öğrencilerde; Hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin kavram sorularına çoğunlukla doğru yanıt verdikleri görülmüştür. Hafif düzey engelli öğrencilerin kavramsal algı sorularına yanıtlarının orta düzey zihinsel engellilere göre daha başarılı oldukları görülmüştür.
- 11- El becerisi gerektiren uygulamalarda yapılan değerlendirmelerde hafif düzeyli zihinsel engelli öğrencilerin orta dereceli zihinsel engelli öğrencilere göre daha başarılı oldukları görülmüştür.
- 12- Uygulama gözlemleri sonucunda hafif dereceli zihinsel engelli öğrencilerin görsel sanatlar uygulamalarında bir kısmının öğrencisel yapılabileceği gözlemlenmiş iken, orta düzey zihinsel engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun sözel, model olma ve fiziksel yardım ihtiyacı doğduğu gözlemlenmiştir.

5.2 Ortopedik engelli öğrencilerle ilgili sonuçlar;

- 1- Ortopedik engelli öğrenciler bedensel engele sahip olduklarından bazı bedensel uzuvlar kaba kas ve ince kas motor becerilerini yeterince yada tamamen yerine getirememektedirler. Ellerini kullanmada bedensel engelden ötürü zorlanma yaşadıklarından dolayı görsel sanatlar uygulamalarını yaparken de zorluklar yaşamaktadırlar.
- 2- Ortopedik engelliler hem zihinsel hem diğer engel özellikleri gösterebildikleri gibi sadece bedensel engel taşıyabilirler. Fakat bu engele sahip olmaları öğrencilerde zihinsel durumlarını zayıflatmamaktadır. Ortopedik engelliler eğer zihinsel süreçlerini olumsuz etkileyecek farklı bir engele de sahip değil iseler normal öğrenciler gibi zihinsel süreçlerini yaşadığı öngörüsü kurulmaktadır.
- 3- Bu engele sahip öğrencilere çeşitli etkinliklerle kas becerileri kazandırılabilir. Ortopedik engelli öğrencilerde kaba kas motor becerileri belli bir noktaya kadar işlevsel hale getirilen öğrencilerde oyun hamuru ile oynama, oyun hamurunu şekillendirme, kağıt katlama, kağıt kesme, kağıt şekillendirme, kalem tutma, kalem ile resim ve çizim yapma gibi etkinliklerle el göz koordinasyonu kurdurtup ince kas motor becerileri geliştirilebilir. Bu esnada öğrenci bu işi yaparken haz alacak, öz güveni artacak, grup çalışmalarında kalem alışverişi gibi yollarla sosyalleşecek yaptığı çalışma ile estetik algısı gelişecektir. İnce kas motor becerileri görsel eğitim çalışmaları ile kısa vadede az da olsa kas gelişimini sağlarken uzun vadede orta düzeyde bir gelişim sağlamaktadır.
- 4- Ellerini az da olsa kullanabilen Ortopedik engelli öğrenciler görsel sanat uygulamaları yapılabilirken, hiç elini kullanamayan ortopedik engelli öğrencilerde yapılamamaktadır. Görsel sanatlar uygulamaları öğrencilerin ellerini kullanmalarını sağlayıp ince kas gelişimlerine yararlı olduğu öngörüsünü oluşturmaktadır.
- 5- Yaptırılan uygulamalarda ortopedik engelli öğrencilerin kavram algısı sorularına yanıtları ele alındığında normal yaşlarındaki engel taşımayan

öğrencilerle aynı düzeyde oldukları ve zihinsel bir problemleri olmadığı görülmüştür. Hiç yanıt veremeyen öğrenciler bunun dışında tutulmaktadır.

- 6- Estetik algı sorularına verilen yanıtlarda ise; gösterilen nesnelere arasında güzel olanı ve görsel nesnede yer alan resimde güzel olanı ortopedik engelli öğrencilerin tamamının ayırıp doğru yanıtladığı görülmüştür. Elde edilen sonuç engelli öğrencilerin normal sağlıklı öğrencilerle benzer şekilde estetik algısının var olduğunu gösterir.
- 7- Yine gözlem formunda yer alan sarı, kırmızı, mavi renk sorusuna engelli öğrencilerin yarısının ana rengi tanıdığı kalanların büyük çoğunluğunun da tanımadığı ara renkleri ise daha az kişinin tanıdığı görülmüştür. Engelli öğrencilere ara renk eğer öğretildiğinde bir kısım engellilerin öğrenim sonrası yanıtladıkları görülmüştür.
- 8- Ortopedik engelli öğrencilerden ellerini kullanmakta zorlanan öğrencilerin oyun hamurunu karıştırarak ara renk elde edebilmişlerdir. Oyun hamurlarını karıştırırken bazı öğrenciler çok zorlanmışlardır.
- 9- Sıcak soğuk renk kavram ayrımını ise ortopedik engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun yapamadığı görüldü.
- 10- Ortopedik engellilerde iki kurumun öğrencileri karşılaştırıldığında ise; Özel Umut Damaları Rehabilitasyon Merkezi'ndeki engelli öğrenciler, ortopedik engellilerde diğer kurumdaki öğrencilere göre diğer kurumdaki öğrencilerin bir kısmının yanıt verememesinden dolayı daha başarılı görülmesine rağmen aynı düzeydeki engelliler yaklaşık aynı başarıdadırlar.
- 11- Kâğıtları kesme uygulamasını engelli öğrencilerin çoğunluğu yapamamış yada zorlanıp fiziksel destek almışlardır. İnce kas motor becerilerini geliştiren kesme işleminin görsel sanatlar aracılığıyla engelli öğrenciye yarar getireceği düşünülmektedir.

- 12-Ortopedik engelli öğrenciler içerisinde ellerini kullanmakta zorluk çekenler kağıda şekil vermeyi yardım ile yapabilmişleridir. Görsel sanatlar uygulamaları ile yapılabilecek şekillendirmeler ve gerekli yardımlarla bazı ortopedik engelli öğrencilere belirli eğitimlerle form oluşturabileceği öngörüsü oluşmuştur.
- 13-Ortopedik engelli öğrenciler içerisinde ellerini kullanan öğrencilerin üç boyut verebildikleri, ellerini kullanmada güçlük yaşayanların çoğunun ise üç boyut veremedikleri görülmüştür. Fakat fiziksel, sözel yardımla ortopedik engelli öğrencilere görsel sanatlar uygulamaları yaptırılabilir. Görsel sanatlar uygulamaları engelli öğrencilere yaptırılarak hedeflenen kazanımlar verilebilir.
- 14- Resim yüzeyinde pastel boya uygulaması yaparken ellerini kullanmada bazı ortopedik engellilerin zorlanmadıkları bazılarının sözel yardım, model olma, fiziksel yardım ile yaptıkları görülmüştür. renkleri görsel nesnedeki görsele doğru uygulamada da benzer durumlar gözlenmiştir.
- 15-Ortopedik engellilerde elini kullanabilen öğrenciler görsel sanatlar uygulamalarını bireysel yapabilmekteler ya da fiziksel ve sözel yardımla başarılı olabilmektedirler. Ellerini kullanmakta biraz zorlanan ortopedik engellilere ise fiziksel yardımla bir takım uygulamalar yaptırılabilir.

5.3 Öneriler;

- Özel eğitimi kapsayan görsel sanatlar uygulamaları eğitimi konusunda ilgili bir kaynak kitabının ivedilikle oluşturulması gerekmektedir. Çünkü bu alanla ilgili Görsel Sanatlar Uygulamaları kitabı bulunmamaktadır. Ayrıca özel eğitim veren öğretmenlere, alana özgü açıklayıcı olan ve başvuruda bulunabilecekleri bir literatür bulamamaktadır.
- Özel eğitim kurumlarının fiziksel ortamlarının ve diğer olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Özel eğitim kapsamında yer alan öğrencilerin sosyalleşmeleri, fiziksel gelişimleri, rehabiliteleri ve sosyalleşmeleri için spor

(yüzme, futbol, basketbol sahaları vb.) alanlarına, müzik eğitimi için ise müzik odalarına ve eğitimlerine gereksinim duyulmaktadır. Bu kapsamda devletin bu tür ortam ve olanakların sağlanması adına ekonomik destek koşullarını kolaylaştırması gerektiği düşünülmektedir.

- Görsel sanatlara ilişkin uygulamalar, engelli öğrencilerin fizyolojik, zihinsel, sosyal gelişimi açısından büyük önem taşıdığından bu tür kurumlarda gönüllülük esasıyla görsel sanatlar öğretmenleri atanmalı ve görsel sanatlara ilişkin uygulamaların yaptırılabilirdiği atölyeler oluşturulması önerilir.

KAYNAKÇA

AKÇAMETE Gönül A (2011), **Özel Gereksinimi Olan Küçük Çocuklar**, (Çev. Ed.), Ankara: Nobel Yayıncılık.

AKÇAMETE, Gönül, (2012), **Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim**, Ankara: Kök Yayıncılık.

ARSLAN Coşkun, HAMARTA Erdal, DENİZ Engin (2002), **Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, XI Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, s.180.

ATAMAN, Ayşegül A. (Ed), (2013), **Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş**, Ankara: gündüz eğitim ve yayıncılık.

AVCIOĞLU, Hasan (2011), **Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerin Eğitsel Ve Davranışsal Değerlendirilmesi**, Ankara: Vize Yayıncılık.

AYAYDIN, Abdullah – MERCİN, Levent (ed-yaz) (2013), **Görsel Sanatlar Eğitiminde UYGULAMALAR**, Ankara: Pegem Akademi.

BLANDY, (1991), **Conceptions of Disability: Toward a Sociopolitical Orientation to Disability for Art Education**, STUDIES in Art Education A Journal of Issues and Research

BLANDY, D. (1991). Conceptions of disability: Toward a sociopolitical orientation to disability for art education. *Studies in Art Education*, 131-144.

BOZKURT, Tülay(Ed) (2010), **Özel eğitim modelleri ve uygulamaları**, İstanbul: T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.

BURLINGAME, C. C. (1943). **The Use of Art in Psychotherapy**. *The Bulletin of the Museum of Modern Art*, 17-19.

BÜYÜKKARAGÖZ Savaş, SÜNBL A. Murat (1999), **Dikkati Çekme, GÜdüleme ve Hedeften Haberdar Etme Etkinliklerinin Öğrencilerin Başarıları Üzerindeki Etkileri**, 4.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, s.1-5.

CELINE Schweizer, ERİK J. Knorth, MARİNUS Spreen (2014). PsychotherapyArt therapy with children with Autism Spectrum Disorders: A reviewof clinical case descriptions on ‘what works’. Article in Press, 1- 17

SELÇUKOĞLU Zeliha, ÜRE Ömer (2002), **Engelli Çocukların sosyal Bütünleşmesinde Psikolojik danışmanın Rolü** XI Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, s.123.

DEASY, R. J. (2002). *Critical links: Learning in the arts and student academic and social development. Arts Education Partnership*, One Massachusetts Ave., NW, Suite 700, Washington, DC 20001-1431. Web site: <http://www.aep-arts.org/>.

DİKEN, İbrahim H. (2010), **Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler Ve Özel Eğitim**, Ankara: Pegem Akademi.

DOĞRU Yıldırım, S. Sunay (2012), **Öğrenme Güçlükleri**, Ankara: Eğiten Kitap.

DÖNMEZ M. Baykoç, AVCI Neslihan, ASLAN Neslihan (1999), **İlk ve Ortaöğretim Kurumu Öğretmenlerinin Engellilere ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgi ve Görüşleri**, 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, s.484-485

ENÇ Mitat (1981), **Özel Eğitime Giriş**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yayınları.

EREN, Abdurrahman (2014), **Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Mesleki Yeterlilikleri**, y.d.t, OMÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ERSOY, Özlem, AVCI, Neslihan (2001), **Özel Eğitim**, İstanbul: Ya – Pa Yayınları

Eum, Y., & YİM, J. (2015). Literature and Art Therapy in Post-Stroke Psychological Disorders. *The Tohoku journal of experimental medicine*, 235(1), 17-23.

GÜLER Ayça, SAZAK Elif (2002), **Zihin Engelli Çocuklara Daire, Üçgen, Ve Kare Kavramlarının Kazandırılmasında Etkileşim Ünitesi İle Sunulan Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalinin Etkinliği** IX. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, s.239.

HAMARTA Erdal, USLU Mustafa, DENİZ Engin (2002), **Engelli Çocuğu Olan Anne-Babaların Umutsuzluk Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması, Olarak İncelenmesi** , XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, s.161-169.

HOWARD, F. Vikki (2011), **Özel Gereksinimi Olan Küçük Çocuklar**, (Çev: Gönül Akçamete), Ankara: Nobel Yayınları Sy. 242-252.

KANER, Sema (2002), **Türkiye’de Özel Eğitim Alanında Geliştirilen ve Uyarlanan Ölçme Araçları**, Ankara: Maya Akademi.

KARGIN Tevhide (2002), **Engelli Çocukların Eğitiminde Karşılaşılan Güçlükler**, XI Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, s.51-52.

KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin (2005), **Sanatta Eğitim** , Ankara: Pegem A Yayıncılık.

KOÇAK Nurcan (2002), **Özürlü Çocukların Eğitiminde Oyun Ve Oyuncakların Önemi Ve Kullanılması**, IX. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları. s.91-97.

KOMİSYON (1999), **4.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri 3**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

LESLİE G. Eaton,. , Kimberly L. Doherty, B.S., Rebekah M. Widrick, B.A., A (2007), **review of research and methods used to establish art therapy as an effective treatment method for traumatized children**, *The Arts in Psychotherapy* 34

LEWIS, CHARD,& SCOTT (1994), **Engelli Çocukların sosyal Bütünleşmesinde Psikolojik danışmanın Rolü**, (Akt.), Selçukoğlu Zeliha, Üre Ömer,XI Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, s.121.

LEWIS, Chard,& SCOTT, (1994), , **Engelli Çocukların sosyal Bütünleşmesinde Psikolojik danışmanın Rolü**, (Akt.), Selçukoğlu Zeliha, Üre Ömer XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, s.121.

METİN, Nilgün (2012), **Özel Gereksinimli Çocuklar**, Ankara: Maya Akademi

ÖZEKES, Mustafa (2013), **Zihinsel Engelli Bireyler İçin Beceri Saptama Formu**, Ankara: Eğiten Kitap.

ÖZGÜR, İskender (2013), **Engelli Çocuklar Ve Eğitimi ÖZEL EĞİTİM**, Adana: Karahan Kitabevi.

ÖZMEN, E.R. (Ed), (2012), **Zihinsel Engellilerde Öğretmenlik Uygulaması**, Ankara: Pegem Akademi.

QUINN, N., SHULMAN, A., KNIFTON, L., & BYRNE, P. (2011). The impact of a national mental health arts and film festival on stigma and recovery. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 123(1), 71-81.

SARGIN Nurten (2002), **Anasınıfında Bulunan Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Öğretmen Tutumlarına İlişkin bir Çalışma**, XI Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, s.99.

SARI, H., ARSLAN Ç., (2002), **Bedensel Engelli Öğrencilerin Disiplin Ceza Alma Durumlarının İncelenmesi: Kalitatif Bir Yaklaşım**, XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

SPANİOL, S. (1998). Towards an ethnographic approach to art therapy research: People with psychiatric disability as collaborators. *Art Therapy, 15*(1), 29-37

STEINBERG, Lawrence (2007), **Ergenlik**, Yayına hazırlayan: Figen Çok, Ankara: İmge Kitapevi.

STİCKLEY, T., & HUI, A. (2012). Arts In-Reach: taking 'bricks off shoulders' in adult mental health inpatient care. *Journal of psychiatric and mental health nursing, 19*(5), 402-409.

SUCUOĞLU, Bülbin (2009), **Zihinsel Engelliler Ve Eğitimleri**, Ankara: Kök Yayıncılık, s. 88.

YAVUZER, Haluk (2002), **Çocuk Psikolojisi**, İstanbul: Remzi Kitapevi.

YILMAZ, Meliha (2005), **GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE UYGULAMALAR**, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

YÖRÜKOĞLU, Atalay, (2010), **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul: Özgür Yayınları.

İnternet kaynakları:

<http://ookgm.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: **19.08.2015**

www.okulonceyiz.biz Erişim Tarihi: **07.04.2015**

<http://www.ilkdegisim.k12.tr/fizyoterapi-2/> Erişim Tarihi: **26.05.2015**

http://www.taniozelegitim.com.tr/bedensel_engelli_bireyler_destek_egitim_programi_e_l_becerileri_goz_koordinasyonu_modulu.htm Erişim Tarihi: **23.11.2014**

http://www.rehabilitasyon.com/action/makale/1/Turkce_Modulu-8115 Erişim Tarihi: **23.11.2014**

<https://www.google.com.tr/search?q=montessori+oyuncaklar%C4%B1&biw=1366&bih=631&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=waZRVcTiB4insAHAwYDQDg&sq>

[i=2&ved=0CCUQsAQ#imgrc=tTseSWbhtgJ6kM%253A%3B8VeLVodgB-D7gM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.ioffer.com%252Fimg%252Fitem%252F172%252F483%252F847%252F1eP9gRSMw3V4SPU.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.ioffer.com%252Fi%252Fmontessori-wooden-smooth-elephant-jigsaw-puzzle-172483847%3B600%3B454](http://www.wooden-smooth-elephant-jigsaw-puzzle-172483847%3B600%3B454) Erişim Tarihi: **19.11.2014**

<http://cevaplar.mynet.com/sorular-cevaplar/psikomotor-devinimsel-gelisimcocugun-kol-ve-bacaklariyla-tum-organlarini-kul/306059> Erişim Tarihi: **23.11.2014**

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/66.html> Erişim Tarihi: **10.04.2015**

http://www.smilinglikesunshine.com/2012/11/top-10-montessori-inspired-toys_29.html
Erişim Tarihi: **10.04.2015**

<http://fizik-tedavi.org/content/view/217/29/> Erişim Tarihi: **23.11.2014**

www.engelsizumutlar.com Erişim Tarihi: **23.11.2014**

www.yeniharikaözeleğitim.com Erişim Tarihi: **21.10.2014**

<http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller/bedenselvesuregenhastaliklar.pdf> Erişim Tarihi: **12.10.2014**

<http://www.taniozelegitim.com.tr/bedensel-engelliler.htm> Erişim Tarihi : **14.10.2014**

<http://www.saglikal.com/ortopedik-engel-nedir.html#ixzz2RjrkITP> Erişim Tarihi : **23.11.2014**

<http://www.klinikpsikiyatri.org/files/journals/1/185.pdf> Erişim Tarihi : **14.10.2014**

<http://ookgm.meb.gov.tr/programlar/destek/BEDEP.pdf> Erişim Tarihi : **29.03.2014**

http://www.ozelyenigun.com/ozel_egitim.php?id=9 Erişim Tarihi: **16.11.2014**

<http://mail.baskent.edu.tr/~20293882/proje/Ozel-egitimde-drama.doc> Erişim Tarihi:
23.11.2014

<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar> Erişim Tarihi: **22.01.2015**

www.devon.gov.uk Erişim Tarihi: **28.07.2015**

<http://cevaplar.mynet.com/sorular-cevaplar/psikomotor-devinimsel-gelisimcocugun-kol-ve-bacaklariyla-tum-organlarini-kul/306059> Erişim Tarihi: **13.12.2014**

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat_e%C4%9Fitimi Erişim Tarihi: **24.09.2015**

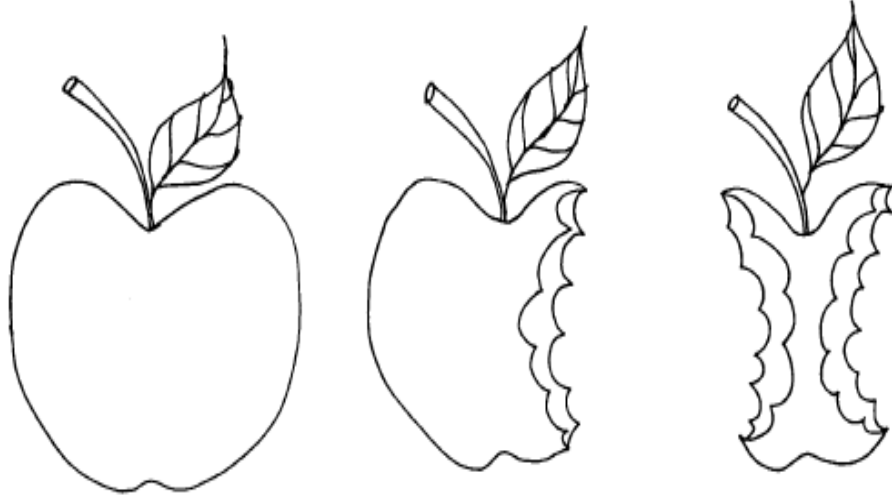

EKLER

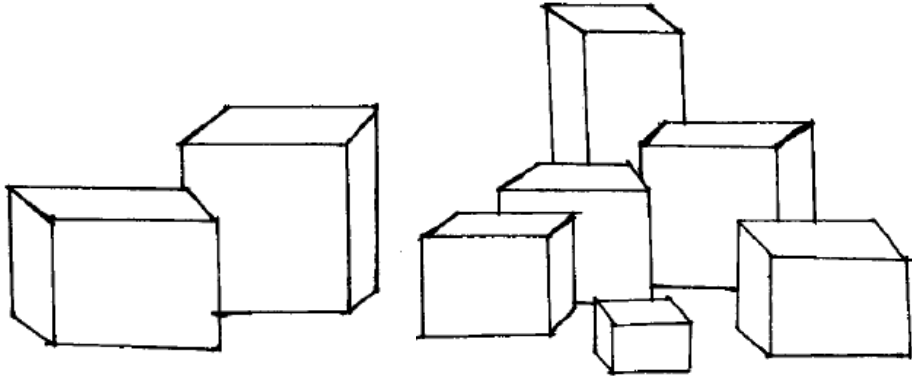
EK 1: Uygulama Gözlem Formunda Kavramsal Algıyı Ölçen Resimler

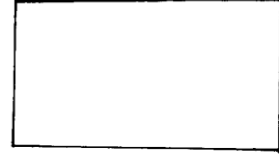
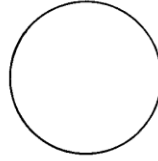
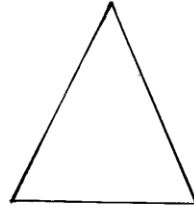
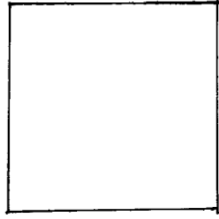
Yukarıda yer alan Görsel nesnelere güzel olanı daire içine alınız.

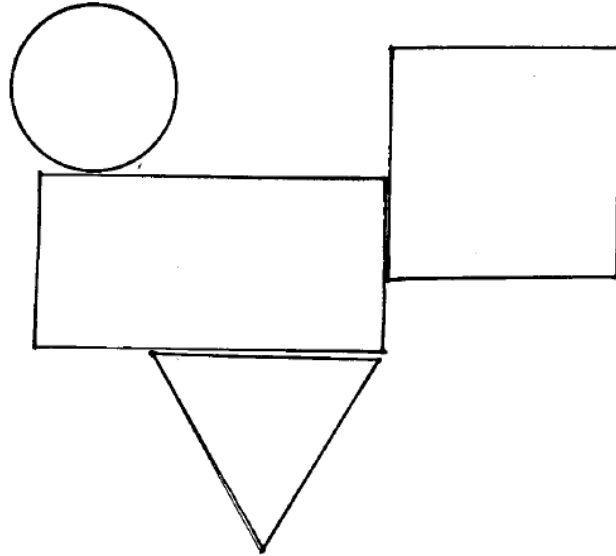
Yukarıda yer alan elmalardan en az olanı daire içine alınız.

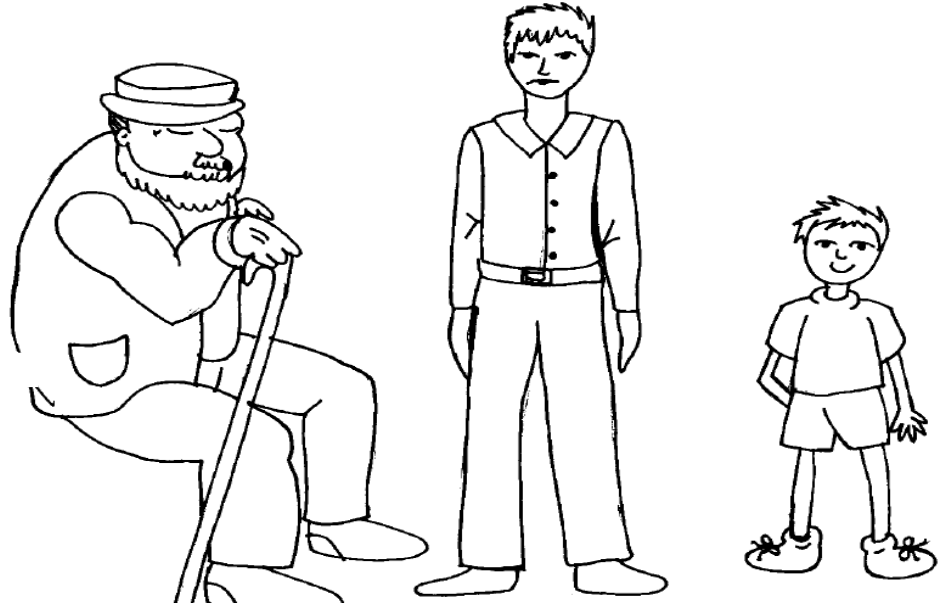
Yukarıda yer alan kutulardan az sayıda bulunan grubu daire içine alınız.

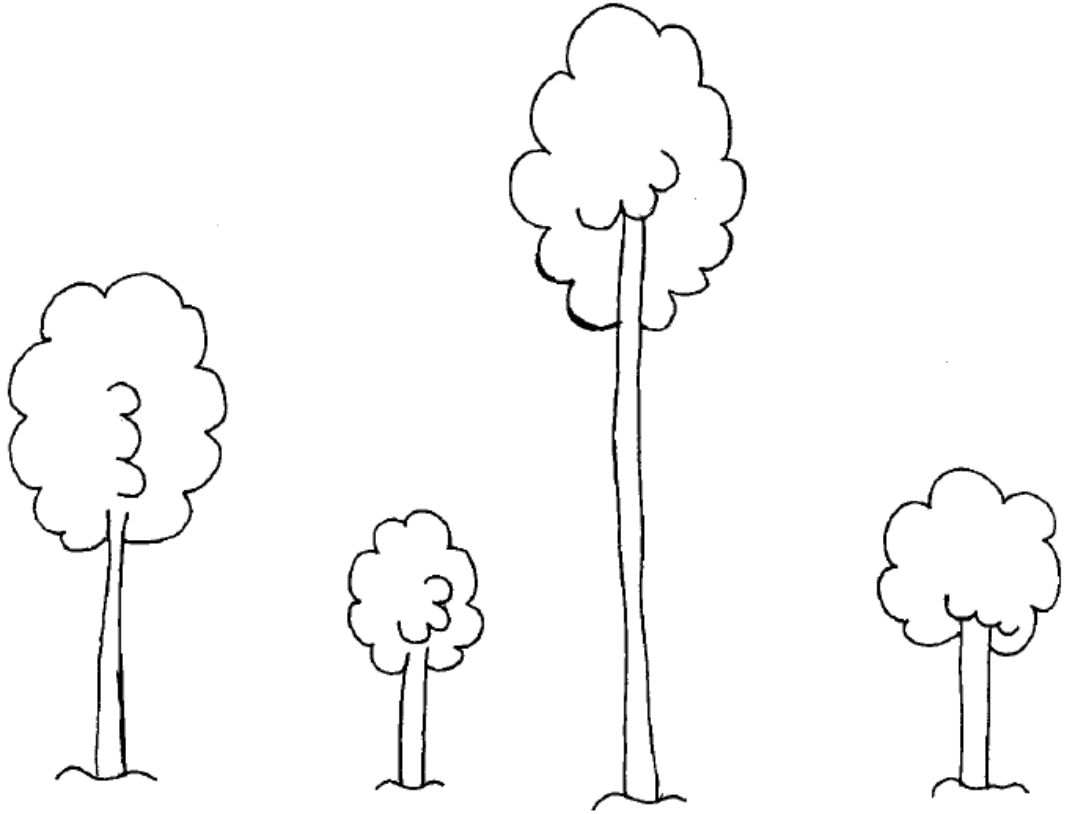
Yukarıda yer alan kutulardan üçgen şeklini daire içine alınız.

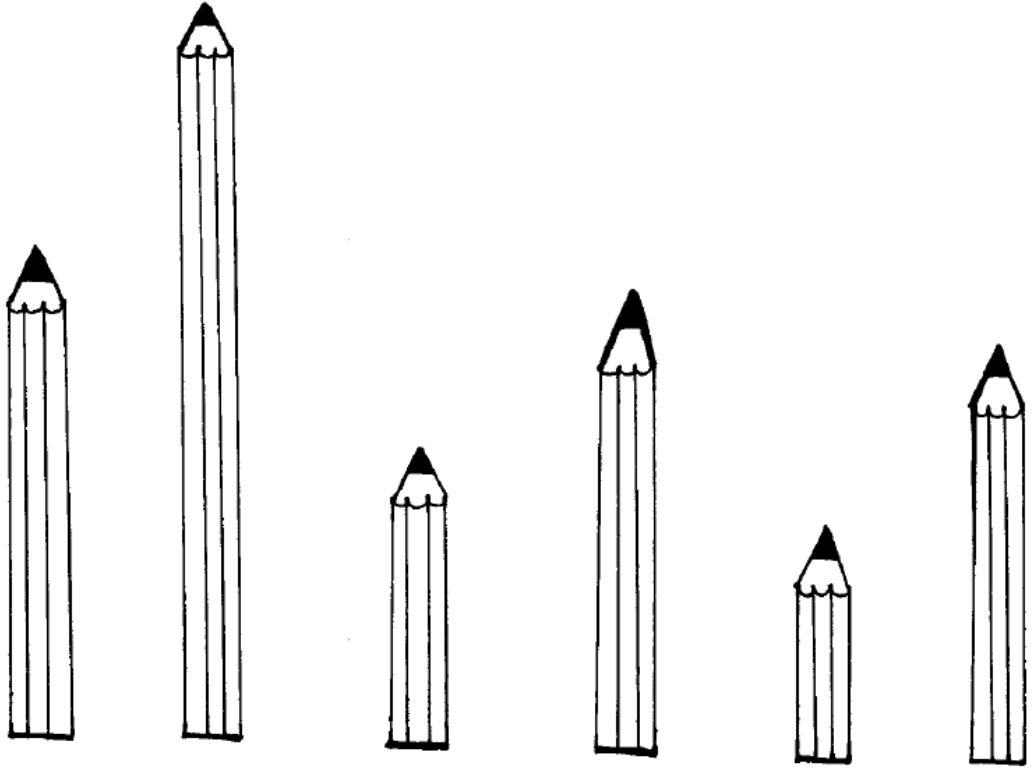
Yukarıda yer alan geometrik şekillerden dikdörtgenin içini boyayınız.

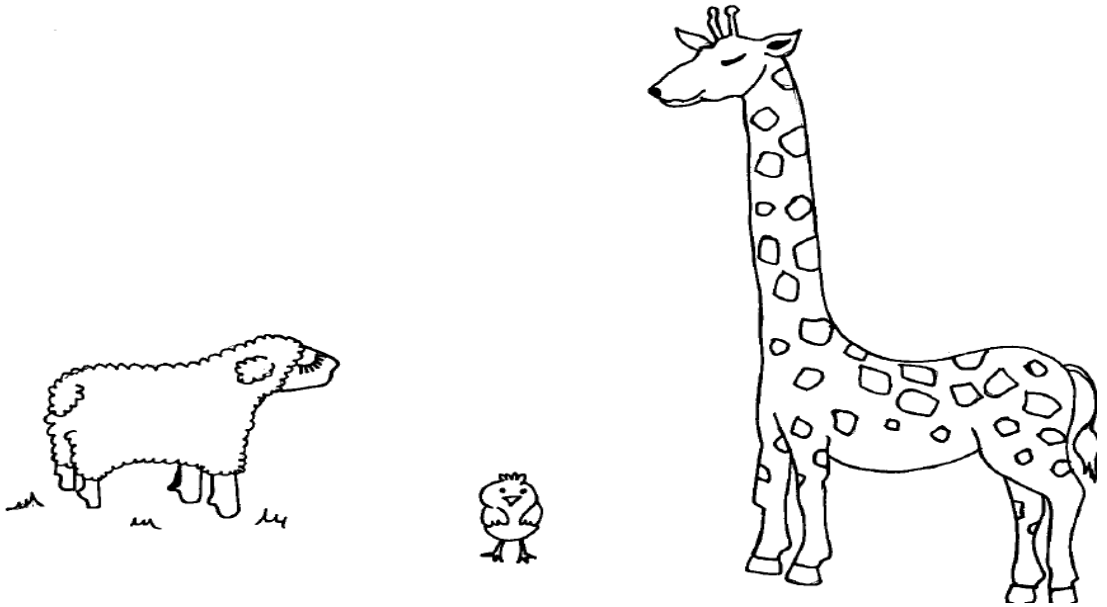
Yukarıdaki Görsel nesnede yer alan insanlardan en yaşlısını daire içine alınız.

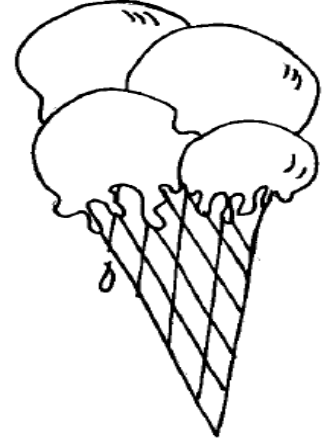
Yukarıda yer alan ağaçlardan en uzun olanı daire içine alınız.

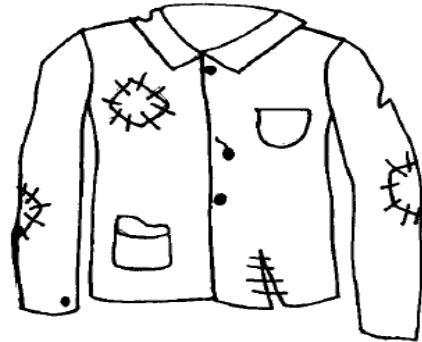
Yukarıda yer alan kalemlerden en kısa olanı daire içine alınız.

Yukarıda yer alan hayvanlardan orta boylu olanı daire içine alınız.

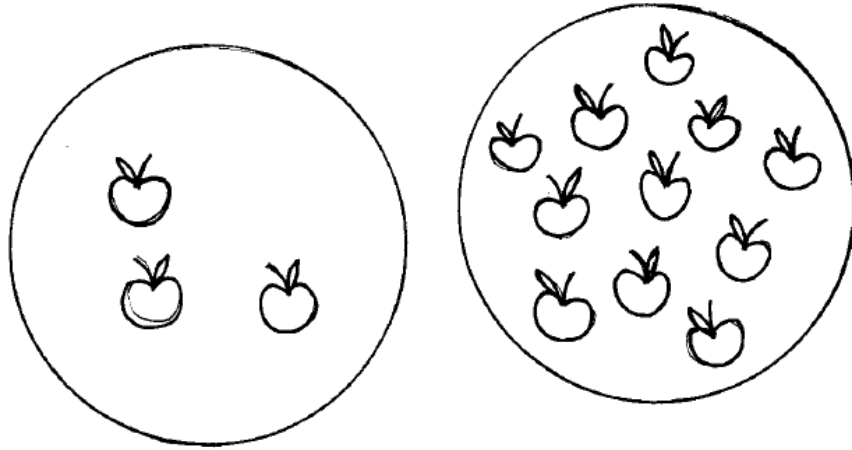
Yukarıda yer alan Görsel nesnelere sıcak olanı daire içine alınız.

Yukarıda yer alan elbiselerden eski olanı daire içine alınız.

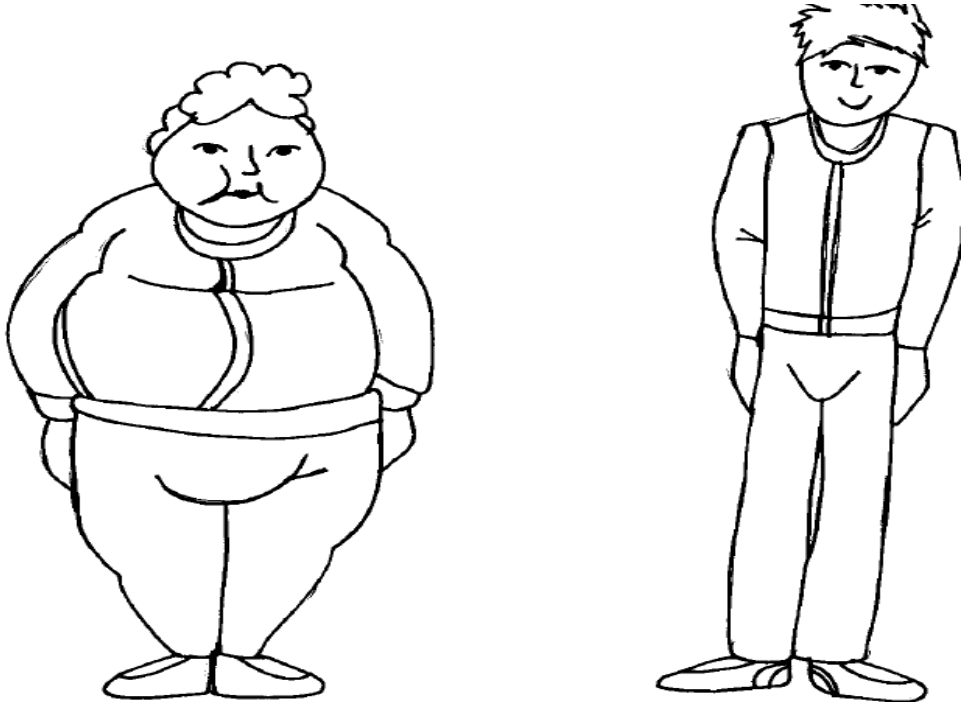
Yukarıda yer alan vazolardan dolu olanı daire içine alınız.

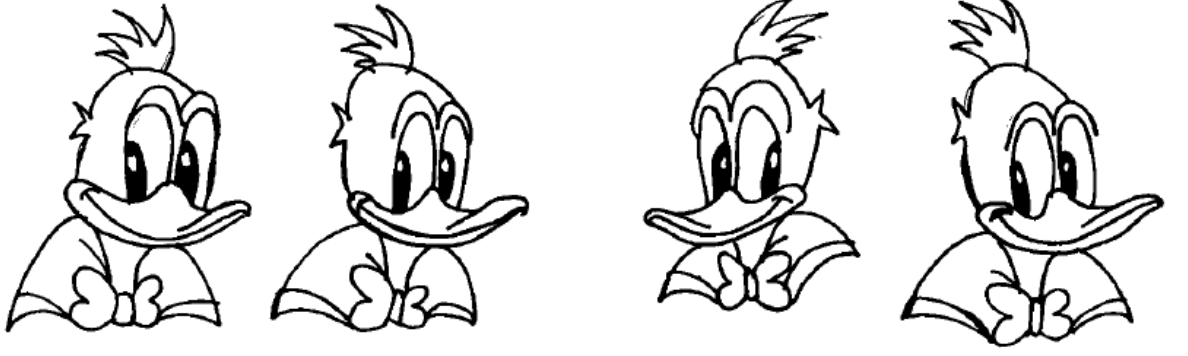
Yukarıda daireler içinde yer alan elmalardan az olan elmaların içini karalayınız.

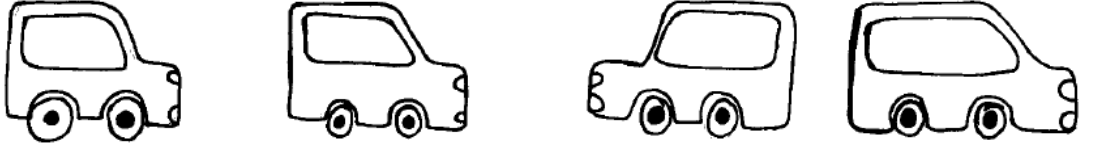
Yukarıda yer alan yumurtalardan sağlam olanı daire içine alınız.

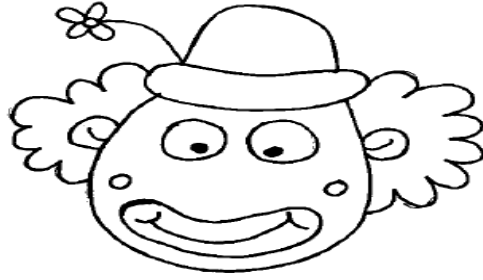
Yukarıda yer alan adamlardan zayıf olanı daire içine alınız.

Yukarıda yer alan ördeklerden farklı yöne bakanı daire içine alınız.

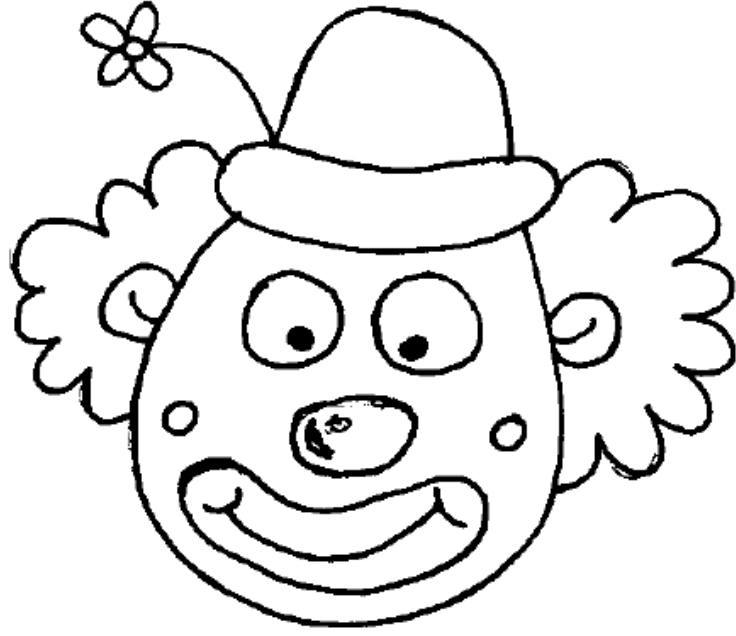

Yukarıda yer alan arabalardan farklı yönde olanı daire içine alınız.

Yukarıda yer alan palyaçonun yüzündeki eksik parçayı, aşağıda yer alan palyaçoya bakarak yukarıdan bulup daire içine alınız.

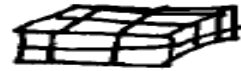

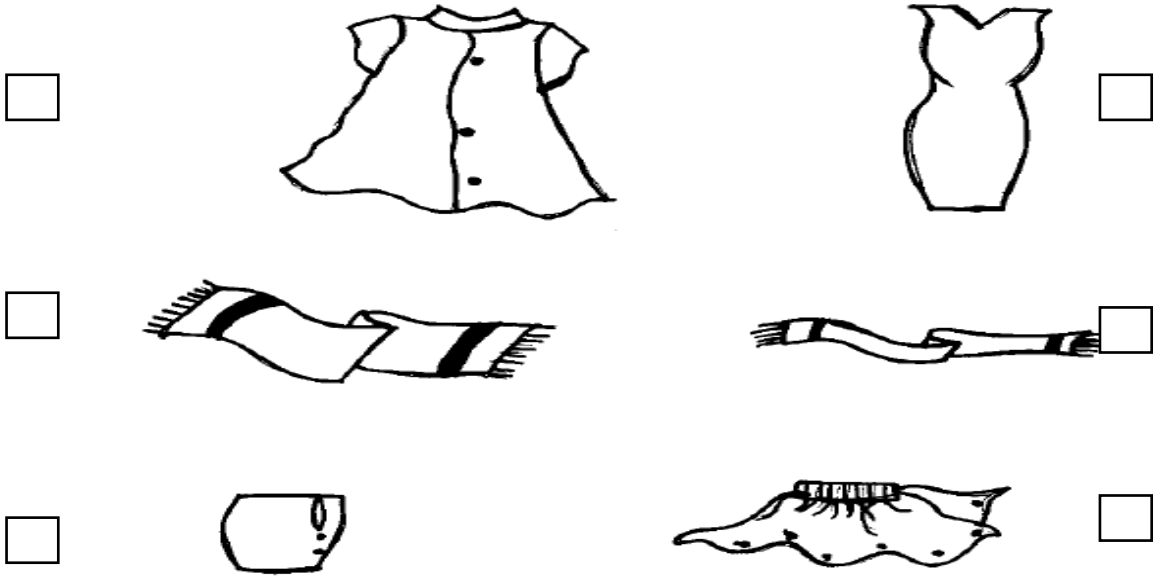
Yukarıda yer alan balığı sayılardan yola çıkarak çizip tamamlayınız.

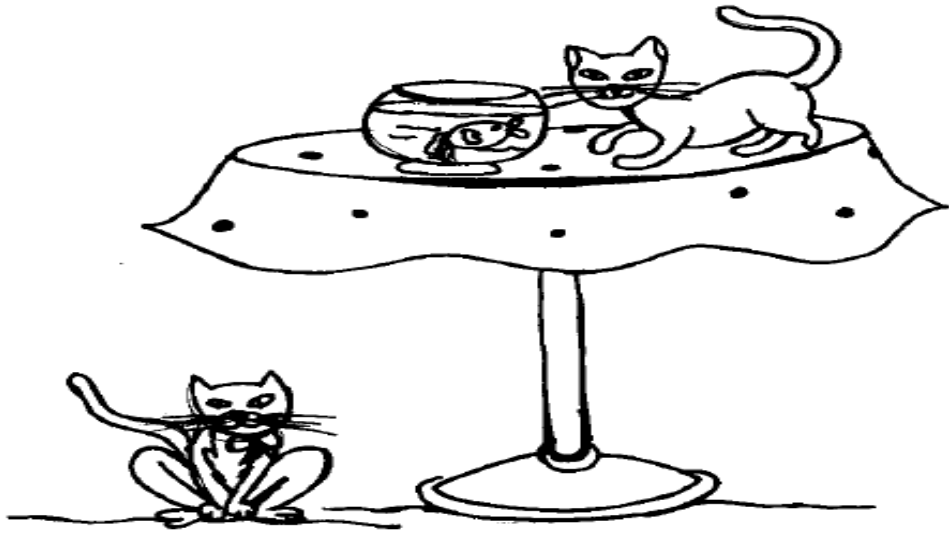
Yukarıdaki çocuklardan hangisi kirlidir. Kirlı olanı daire içine alınız.

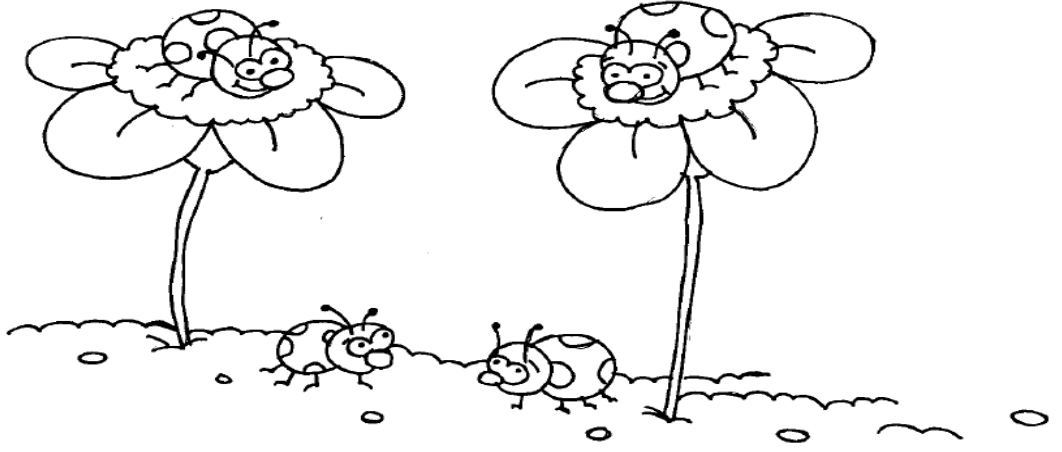
Yukarıda yer alan şeylerden benzer olanları daire içine alınız.

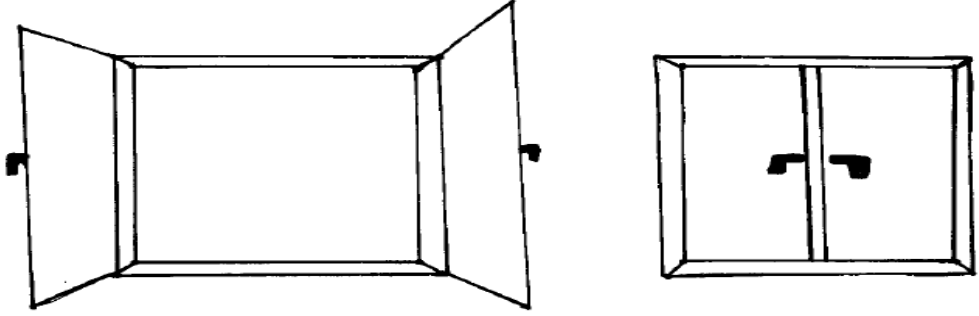
Yukarıda yer alan şeylerden birbirine yakın olanları daire içine alınız.

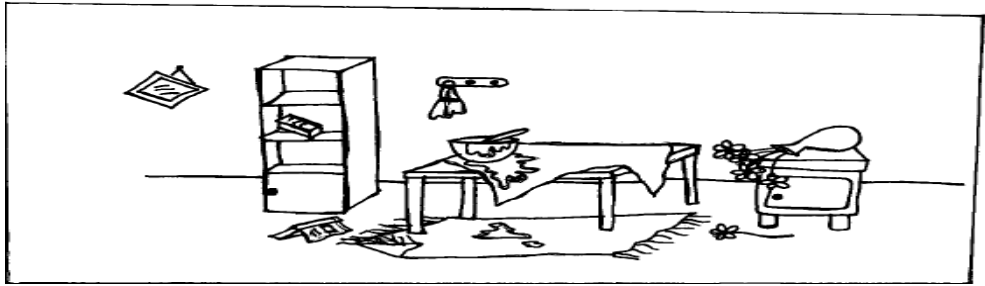
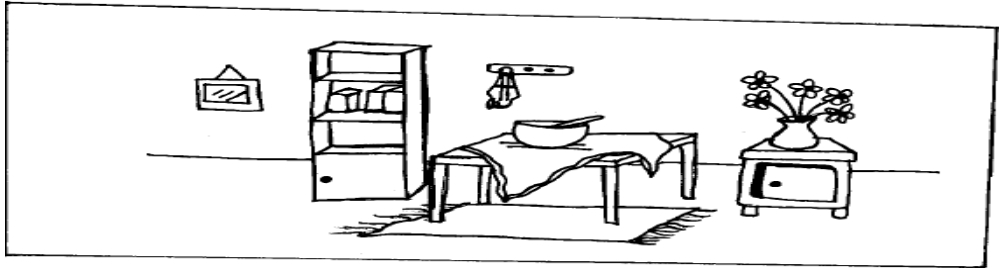
Masanın altında olan kediyi daire içine alınız.

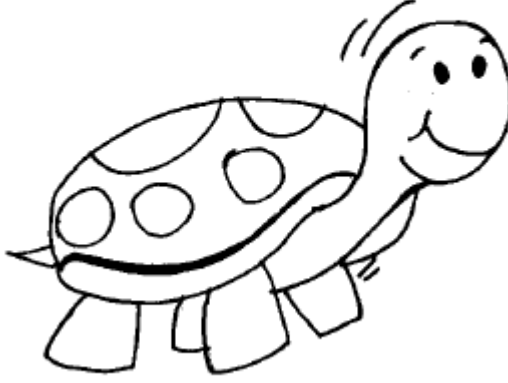
Yukarıda yer alan çiçeğin üstünde olan uğur böceklerini daire içine alınız.

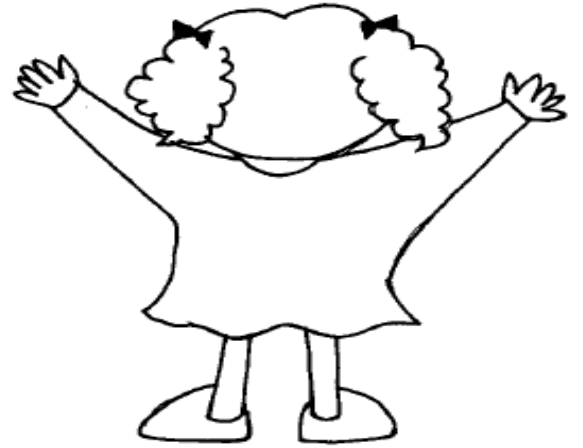
Yukarıda yer alan pencerelerden kapalı olanı daire içine alınız.

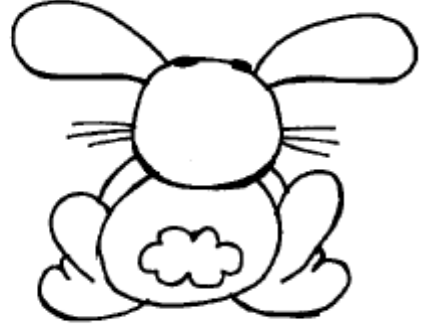
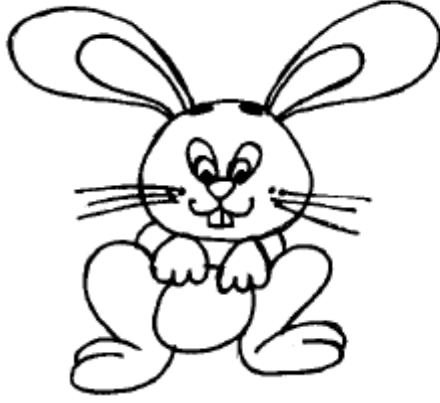
Yukarıda yer alan odalardan düzenli olanın içinde rastgele bir yeri karalayınız.

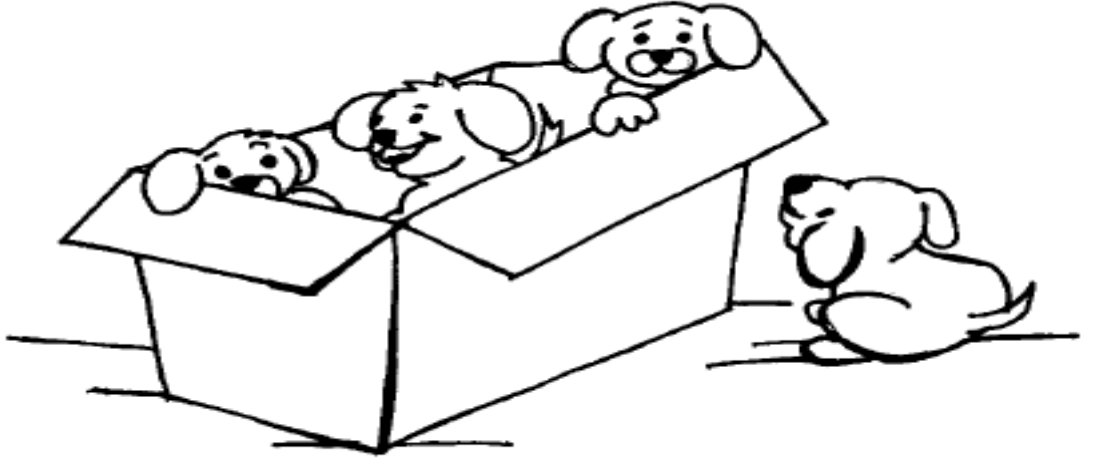
Yukarıda yer alan hayvanlardan yavaş olanı daire içine alınız.

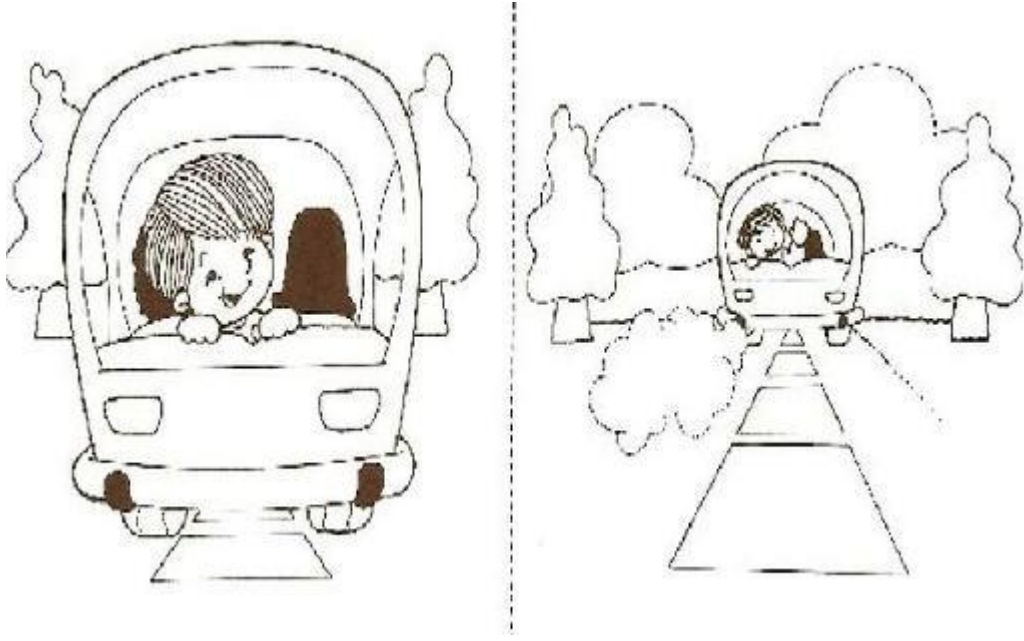
Yukarıda yer alan çocuğun arkası dönük olanı daire içine alınız.

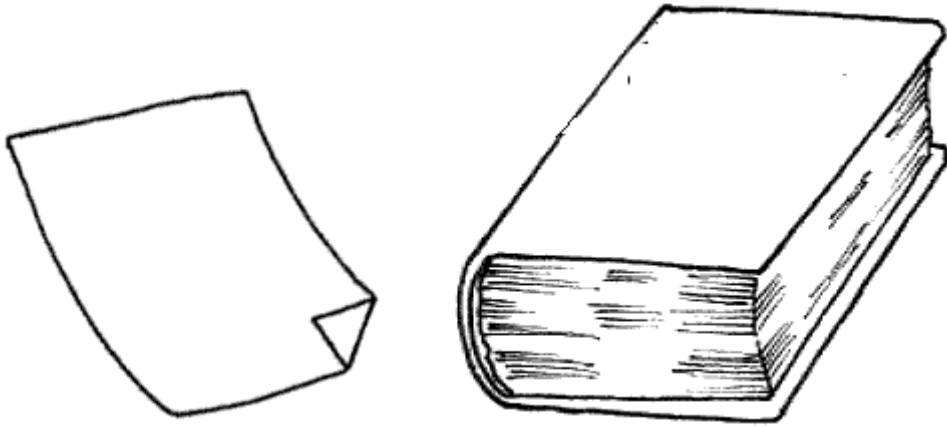
Yukarıda yer alan tavşanın önü dönük olanı daire içine alınız.

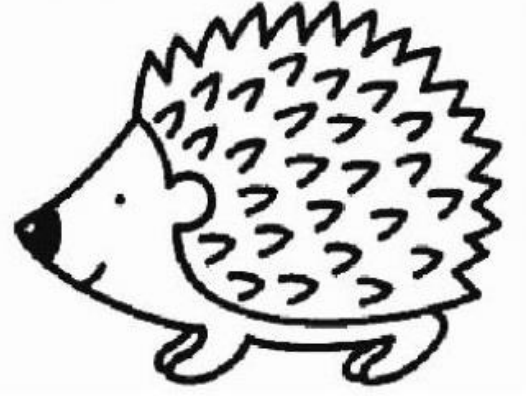
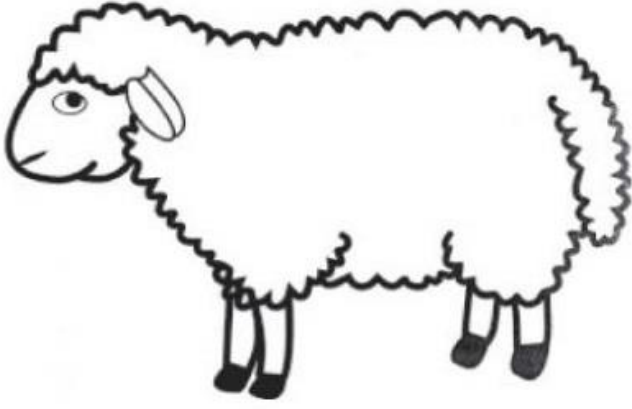
Yukarıda yer alan köpek yavrularından kutu dışında kalanı daire içine alınız.

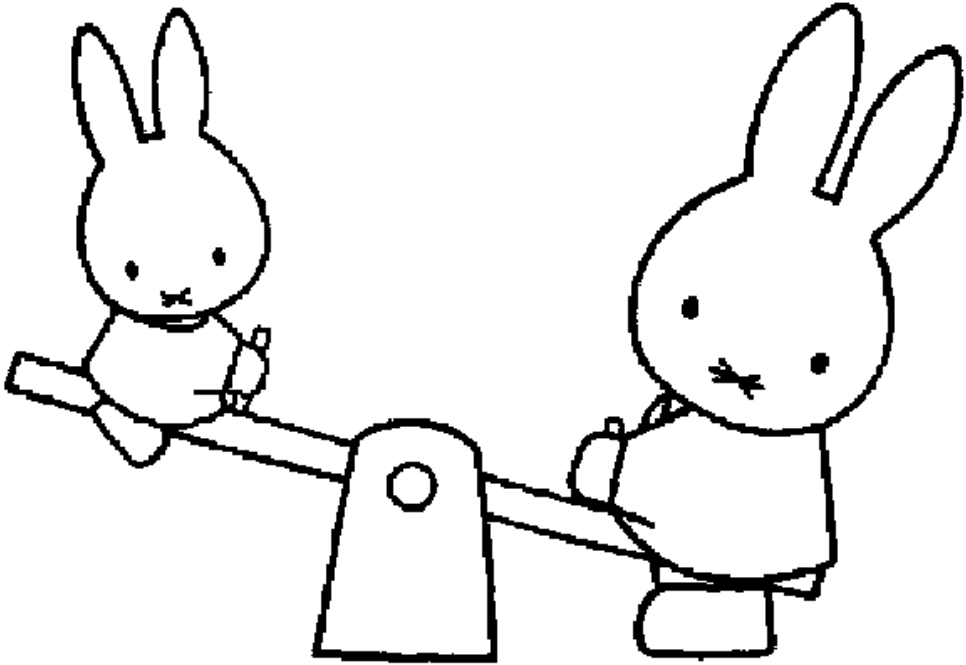
Yukarıda yer alan araçlardan uzak olanı daire içine alınız.

Yukarıda yer alan nesnelere ince olanı daire içine alınız.

Yukarıda yer alan nesnelere sert olanı daire içine alınız.

Yukarıda yer alan nesnelere hafif olanı daire içine alınız.

EK 2: Hatay İli Merkezi'nde Yer Alan 12-15 Yaş Özel Eğitim Öğrenci Sayısını Gösteren Tanılama İstatistiği

01/09/2012-31/08/2013 TARİHLERİ ARASI 12-15 YAŞ MERKEZ TANILAMA İSTATİSTİĞİ

İLADI	İLCEADI	EGİTSELTANI	SAYI
HATAY	MERKEZ	Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik	102
HATAY	MERKEZ	Bedensel Yetersizlik	76
HATAY	MERKEZ	İşitme (Tedbir Gerektirmeyen)	1
HATAY	MERKEZ	Zihinsel (Tedbir Gerektirmeyen)	2
HATAY	MERKEZ	İşitme Yetersizliği-Total	5
HATAY	MERKEZ	Görme (Tedbir Gerektirmeyen)	2
HATAY	MERKEZ	İşitme Yetersizliği Az İşiten	24
HATAY	MERKEZ	Otizm	7
HATAY	MERKEZ	Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik	73
HATAY	MERKEZ	Bedensel Yetersizlik (Tedbir Gerektirmeyen)	2
HATAY	MERKEZ	Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik	11
HATAY	MERKEZ	Görme Yetersizliği Total	2
HATAY	MERKEZ	Normal	4
HATAY	MERKEZ	Özel Öğrenme Güçlüğü	1
HATAY	MERKEZ	Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik	124
HATAY	MERKEZ	Süre gelen Hastalık	2

12.12.2014

EK 3: MEB Özel Eğitim Türkçe Modülü

MODÜLÜN AMACI

Türkçe'yi doğru kullanma becerisini kazanabilme.

KAZANIMLAR

ALGI ÇALIŞMALARI

K.D.A.1: Sözel yönergelere uyar.

Davranışlar:

1. Tek sözcüklü yönergeleri yerine getirir.
2. İki eylemli yönergeleri yerine getirir.
3. İki'den fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir.

K.D.A.2: Sözcükleri doğru kullanır.

Davranışlar:

1. Söylenen sözcüğü tekrar
2. Gösterilen ve söylenen nesnenin adını sö
3. Gösterilen nesnenin adını söyler.
4. Resmi gösterilen nesnenin adını söyler.

K.D.A.3: Görsel uyaran verildiğinde tepki verir.

Davranışlar:

- 1.Gösterilen resme ya da nesneye bakar.
- 2.Gösterilen resim ya da nesneyle ilgili görünür.

K.D.A. 4: İşitsel uyaran verildiğinde tepki verir.

Davranışlar:

- 1.İsmi söylendiğinde dönüp bakar.
- 2.Verilen zil veya herhangi bir doğa sesine irkilir.
3. Verilen zil veya herhangi bir doğa sesine dönüp bakar.

K.D.A. 5: El, parmak çalışmalarında kas kuvveti ve koordinasyonunu sağlar.

Davranışlar:

1. Kolları öne uzatarak sağ eli, hızı giderek artacak şekilde açar, kapar.
2. Kolları öne uzatarak sol eli, hızı giderek artacak şekilde açar, kapar.
3. İki el ile lastik vb. çeker.
4. Eller göğüs hizasında yumruk yapılarak serbest bırakılan baş parmakları kendi ekseninde döndürür.
5. Baş parmak serbest, diğer parmaklar bitişik durumda baş parmağı kendi

- ekseninde farklı yönlerde döndürür.
6. Baş parmak serbest durumda iken diğer bitişik dört parmağı el ayasına doğru bükerek, açar.
  7. Parmaklar ayırık durumda, parmakları sırayla baş parmağa dokundurur.
  8. Düz bir zemin üzerine tek tek parmaklarını bastırır.
  9. El yumruk hâlindeyken, küçük parmaktan başlayarak tüm parmakları yukarı kaldırır.
  10. Eli masanın üstüne açık hâlde koyar, baş parmaktan başlayarak tüm parmakları yukarı kaldırır.
  11. İki parmak arasına küçük bir nesne sıkıştırıp, nesneyi düşürmeden eli yukarı aşağı hareket ettirir.
  12. Baş parmak kullanılmadan, diğer parmaklarla eşya kaldırır-indirir.
  13. Defter, kitap sayfası çevirir.
  14. Elleriyle kil, plâstirin vb. malzemeleri şekillendirir.

İLK OKUMA YAZMAYA HAZIRLIK

K.D.A. 1: El, göz koordinasyonu sağlar.

Davranışlar:

1. Lego vb. birbirine geçen nesnelere takar, çıkarır.
2. Tahta blok, küp vb. nesnelere üst üste dizer.
3. Delikli yüzeylere uygun gereçleri takar, çıkarır.
4. İpe boncuk, düğme, makarna vb. malzeme dizer.
5. Tahta çiviye çekiçle vurur.
6. Duran topa ve balona sopayla vurur.
7. Hareket eden topa ve balona sopayla vurur.
8. Makaraya ip sarar.
9. Topu belirli merkezlere fırlatır.
10. Renkli kutular içine, kutu rengiyle aynı olan nesneyi koyar.
11. Tef çalar.
12. Davul çalar.
13. Zil çalar.
14. Yaklaşan nesneyi tutar.
15. Yana doğru giden nesneyi tutar.

16. Adı söylenen nesnelere belirlenmiş yere koyar.

17. Kağıt vb. buruşturur.

18. Kağıt yırtar.

19. Kağıt katlar.

20. Kağıt keser.

21. Eksik bırakılan şekli çizer.

22. Sınırları düz alanları boyar.

23. Sınırları girintili çıkıntılı alanları boyar.

24. Şablonlu çizim yapar.

25. Sebze, meyve soyar.

K.D.A.2: El, parmak çalışmalarında kas kuvveti ve koordinasyonunu geliştirici taklidihareketler yapar.

Davranışlar:

1. Daktilo ile yazı yazma taklidi yapar.

2. Piyano çalma taklidi yapar.

3. Makasla kesme taklidi yapar.

4. Davul, tef vb. ritm aletlerini çalma taklidi yapar.

5. Elekle eleme taklidi yapar.

K.D.A. 3: Yazıda kullanılan araç-gereçleri tanıır.

Davranışlar:

1. Yazıda kullanılan araç gereci gösterir.
2. Gösterilen araç gerecin adını söyler.
3. Yazıda kullanılan belli başlı araçların adlarını söyler.

K.D.A.4 : Yazı araç-gereçlerini kullanır.

Davranışlar:

1. Çubuk, fasulye, plâstirin, iplik vb. araçlarla istenilen şekli yapar.
2. Silgiyi soldan sağa çekerek siler.
3. Yazı tahtası silgisini yukarıdan aşağı çekerek siler.

K.D.A. 5: Yazı araç-gereçlerini temiz ve düzenli kullanmaya özen gösterir.

Davranışlar:

1. Çubuk, fasulye, plâstirin vb. araçları çalışma sonunda kabına koyar.
2. Defteri kırıştırmadan açar.
3. Kalem gereksiz yere açmaz.
4. Kalem fazla bastırmadan kullanır.
5. Defteri boş yer bırakmadan, yaprağını koparmadan kullanır.
6. Silgiyi gereksiz yere kullanmaz.

K.D.A. 6: Temel çizgiler çizer.

Davranışlar:

1. Çizilmiş olarak verilen dikey çizginin üzerinden çizer.
2. Kesik çizgilerle verilen dikey çizginin üzerinden çizer.
3. Çizilmiş olarak verilen yatay çizginin üzerinden çizer.
4. Kesik çizgilerle verilen yatay çizginin üzerinden çizer.
5. Dikey ve yatay çizgilerle çizilmiş kare vb. şeklin üzerinden çizer.
6. Kesik çizgilerle verilen dikey ve yatay çizgilerle çizilen kare vb. şeklin üzerinden çizer.
7. Dikey ve yatay çizgilerle çizilmiş H vb. şeklin üzerinden çizer.
8. Kesik çizgilerle verilen dikey ve yatay çizgilerle çizilen H vb. şeklin üzerinden çizer.
9. Çizilmiş olarak verilen soldan sağa eğik çizginin üzerinden çizer.
10. Kesik çizgilerle verilen soldan sağa eğik çizginin üzerinden çizer.
11. Çizilmiş olarak verilen sağdan sola eğik çizginin üzerinden çizer.
12. Kesik çizgilerle verilen sağdan sola eğik çizginin üzerinden çizer.
13. Dikey, yatay ve eğik çizgilerle çizilmiş üçgen, yamuk vb. şeklin üzerinden çizer.
14. Kesik çizgilerle verilen dikey, yatay ve eğik çizgilerle çizilmiş üçgen vb. şeklin üzerinden çizer.

15. Dikey, yatay ve eğik çizgilerle çizilmiş M.A. vb. şeklin üzerinden çizer.
16. Kesik çizgilerle verilen dikey, yatay ve eğik çizgilerle çizilmiş M.A. vb. şeklin üzerinden çizer.
17. Çizilmiş olarak verilen C vb. açık eğrilerin üzerinden çizer.
18. Kesik çizgilerle verilen C vb. açık eğrilerin üzerinden çizer.
19. Çizilmiş olarak verilen O vb. kapalı eğrilerin üzerinden çizer.
20. Kesik çizgilerle verilen O vb. kapalı eğrilerin üzerinden çizer.
21. Dikey, yatay, eğik ve eğri çizgilerle çizilmiş R B vb. şeklin üzerinden çizer.
22. Kesik çizgilerle verilen R B vb. şeklin üzerinden çizer.
23. Modele bakarak eksik çizgiyi tamamlar.
24. Bir seri oluşturan çizgilerden eksik olanı çizer.

SES, HECE, KELİME, CÜMLE

U.D.A. 1: Alfabedeki sesleri ayırt eder.

K.D.A 1: Birinci grup sesleri (E,L,A,T) okur ve yazar

1. E sesini okur ve yazar.
2. L sesini okur ve yazar.
3. A sesini okur ve yazar.
4. T sesini okur ve yazar.

K.D.A. 2: İkinci grup sesleri (“İ,N,O,R,M”) ayırt eder.

1. İ sesini okur ve yazar.
2. N sesini okur ve yazar.
3. O sesini okur ve yazar.
4. R sesini okur ve yazar.
5. M sesini okur ve yazar.

K.D.A. 3: Üçüncü grup sesleri (“U,K,I,Y,S,D”) ayırt eder.

1. U sesini okur ve yazar.
2. K sesini okur ve yazar.

3. I sesini okur ve yazar.

4. Y sesini okur ve yazar.

5. S sesini okur ve yazar.

6. D sesini okur ve yazar.

K.D.A.4: Dördüncü grup sesleri (“Ö,B,Ü,Ş,Z,Ç”) ayırt eder.

1. Ö sesini okur ve yazar.

2. B sesini okur ve yazar.

3. Ü sesini okur ve yazar.

4. Ş sesini okur ve yazar.

5. Z sesini okur ve yazar.

6. Ç sesini okur ve yazar.

K.D.A. 5: Beşinci grup sesleri (“G,C,P,H”) ayırt eder.

1. G sesini okur ve yazar.

2. C sesini okur ve yazar.

3. P sesini okur ve yazar.

4. H sesini okur ve yazar.

K.D.A. 6: Altıncı grup sesleri(Ğ,U,F,J) ayırt eder.

1. Ğ sesini okur ve yazar.
2. U sesini okur ve yazar.
3. F sesini okur ve yazar.
4. J sesini okur ve yazar.

K.D.A. 5: Seslerden heceler oluşturur.

Davranışlar:

1. Ünsüz başta ünlü sonda olacak şekilde hece oluşturur.
2. Ünlü başta ünsüz sonda olacak şekilde hece oluşturur.
3. Bazen ünlü bazen ünsüz başa gelecek şekilde rastgele heceler oluşturur.

K.D.A.6: Hecelerden kelime oluşturur.

Davranışlar:

1. Tek heceden kelime oluşturur.
2. Üç heceden kelime oluşturur.
3. Dört ve daha fazla heceden kelime oluşturur.

K.D.A.7: Kelimelerden cümle oluşturur.

Davranışlar:

1. İki kelimeden cümle oluşturur.
2. Üç kelimededen cümle oluşturur.
3. Dört kelimededen cümle oluşturur.
4. Dört ve daha fazla kelimeden cümle oluşturur.

OKUMA YAZMA

K.D.A.1: Kuralına uygun cümle okur. (Öznesi başta, yüklemi sonda, dolaylı tümleci v.b. ortada olacak şekilde okunmasıdır.)

Davranışlar:

1. Kuralına uygun iki kelimelik cümle okur.
2. Kuralına uygun üç kelimelik cümle okur.
3. Kuralına uygun dört ve daha fazla kelimelik cümle okur.

K.D.A. 2: Kuralına uygun cümle yazar.

Davranışlar:

1. Tümceleri, harflerin yazılış yönüne göre yazar
2. Tümceleri, harflerin büyüklüklerine göre yazar.
3. Tümceyi soldan sağa doğru yazar.

K.D.A. 3: Etkili okuma kurallarını belirtir.

Davranışlar:

1. Okurken dik oturulması gerektiğini söyler.
2. Işığın sol arka taraftan gelecek biçimde ayarlanması gerektiğini söyler
3. Okunan materyalin gözden yaklaşık 30 cm kadar ileride tutulması gerektiğini söyler.
4. Okumanın konuşma sesiyle yapılması gerektiğini söyler.

5. Okurken ses tonunun, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlanması gerektiğini söyler.
6. Metindeki sözcüklerin doğru ve anlaşılır biçimde seslendirilmesi gerektiğini söyler.
7. Noktalama imlerine uygun duraklamalar yapılması gerektiğini söyler.
8. Metinde geçen kişilerin konuşmalarının canlandırılarak okunması gerektiğini söyler.
9. Metindeki sözcüklerin anlamlarına uygun olarak vurgulama yapılması gerektiğini söyler.
10. Okurken, satırların yalnızca gözle izlenmesi gerektiğini söyler.
11. Sessiz okurken, konuşma organlarının hareket ettirilmemesi gerektiğini söyler.

K.D.A. 4: Etkili okuma kurallarına uyar.

Davranışlar:

1. Dik oturur.
2. Işığın geliş yönüne uygun durur.
3. Materyali, göze uygun uzaklıkta tutar.
4. Metni, konuşma sesiyle okur
5. Ses tonunu, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlar
6. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyler.
7. Noktalama imlerine uygun duraklamalar yapar.
8. Metinde geçen kişilerin konuşmalarını canlandırılarak okur.

9. Metinde geçen sözcüklerin anlamlarına uygun vurgulamalar yapar

10. Satırları gözleriyle izler.

11. Sessiz okumada, konuşma organlarını hareket ettirmez.

K.D.A. 5: Kendi ve yakın çevresindeki kişilerin adlarını yazar.

Davranışlar:

1. Adını, soyadını yazar.
2. Öğretmenin adını, soyadını yazar.
3. Sınıf arkadaşlarının adını yazar.
4. Aile bireylerinin adını, soyadını yazar.

DİNLEME VE İZLEME

K.D.A. 1: Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir.

Davranışlar:

1. Masal ve öyküdeki kahramanları söyler/yazar.
2. Masal ve öykünün geçtiği yeri söyler/yazar.
3. Masal ve öykünün geçtiği zamanı söyler/yazar.
4. Masal ve öyküdeki olayları dizisini bozmadan anlatır.
5. Masal ve öykünün sonucunu söyler/yazar.
6. Masal ve öyküdeki aykırılıkları söyler/yazar.
7. Masal ve öyküye yeni bir başlık söyler/yazar.

K.D.A. 2: Dinlediği ya da okuduğu bir metni anlatır.

Davranışlar:

1. Masal ve öyküdeki kahramanları söyler.
2. Masal ve öykünün geçtiği yeri söyler.
3. Masal ve öykünün geçtiği zamanı söyler.
4. Masal ve öyküdeki olayları dizisini bozmadan anlatır (giriş, gelişme, sonuç).
5. Masal ve öykünün sonucunu söyler.

DİL BİLGİSİ

K.D.A.1: Noktalama işaretlerini kullanır.

Davranışlar:

1. Nokta imleri verilmeden hazırlanmış bir metnin gerekli yerlerine nokta imini koyar.
2. Öznenen sonra sıralama sözcüklerinden oluşan uzun tümcelerdeki metnin gerekli yerlerine virgöl imini koyar.
3. Soru imleri verilmeden hazırlanmış bir metnin gerekli yerlerine soru imini koyar.
4. Ünlem imleri verilmeden hazırlanmış bir metnin gerekli yerlerine ünlem imini koyar
5. Noktalama imleri verilmeden hazırlanmış bir metnin gerekli yerlerine nokta, virgöl, soru ve ünlem imlerini koyar.

K.D.A.2: Yazım kurallarına uyar.

Davranışlar:

1. Özel adların ilk harfini büyük harfle yazar.
2. Tümcelerin ilk harfini büyük harfle yazar.
3. Noktadan sonra büyük harfle başlayarak yazar.
4. Unvan, devlet, kurum, şirket adlarının kısaltılmış biçimlerini yazar.

5. Satır sonuna sığmayan sözcükleri hecelerinden bölerek yazar.

6. Soru bildiren eki ayrı yazar.

MODÜLÜN SÜRESİ

Modül için öngörülen süre 360 ders saatidir.

[http://www.rehabilitasyon.com/action/makale/1/Turkce Modulu-8115](http://www.rehabilitasyon.com/action/makale/1/Turkce_Modulu-8115)

[http://www.taniozelegitim.com.tr/bedensel engelli bireyler destek egitim programi e_1_becerileri_goz_koordinasyonu_modulu.htm](http://www.taniozelegitim.com.tr/bedensel_engelli_bireyler_destek_egitim_programi_e_1_becerileri_goz_koordinasyonu_modulu.htm)

EK 4: El Becerileri ve El Göz Koordinasyonu, Tutma ve Bırakma, Çizim Becerileri Modülleri

El Becerileri ve El Göz Koordinasyonu, Tutma ve Bırakma, Çizim Becerileri Modülleri; st ekstremiteye yönelik; gevşetme egzersizleri, kuvvetlendirme egzersizleri, ağırlık aktarma, bobath topuyla çalışmalar, parmak boyası, farklı yzeyeye sahip cisimlerle duyu girdisini arttırma yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

İnce motor hareketleri geliştirmek için çeşitli aletlerle çalışılır. Örneğin delikli nesnelere çubuğa geçirme, çubuktan çıkarma, ipe boncuk dizme, Minnesota, kule yapma gibi çalışmalarla tutma ve bırakma becerileri geliştirilir, el-göz koordinasyonu sağlanır. Makas kullanma, düğme ilikleme ve açma, fermuar açıp kapama, ayakkabı bağcığı bağlama, kağıt katlama ve yırtma gibi günlük aktivitelerle de modül çalışmaları tamamlanır.

Çizim becerilerini geliştirmek için çizgileri birleştirme, iki ve üç boyutlu çizimler yapma, boyama, eksik resimleri tamamlama, basit geometrik Şekilleri taklit etme gibi çalışmalar yapılmaktadır.

<http://www.ilkdegisim.k12.tr/fizyoterapi-2/>

EK 5: Uygulama Gözlem Formları

1

HAFIF DERECEDE ZİHNSİZ ENGELLİLER İÇİN UYGULAMA GÖZLEM FORMU									
AD SOYAD:									
YAŞI:									
KONU	UYGULAMA ADLARI	UYGULAMA TEKNİKLERİ	SÜRE	UYGULAMADAKİ ÖLÇÜLEN DAVRANIŞ	1 BAĞIMSIZ (ÇOK İYİ)	2 SÖZEL İP ÜÇÜYLA YAPMA (İYİ)	3 MODEL OLMA (ORTA)	4 FİZİKSEL YARDIM (ZAYIF)	5 HİÇ YAPAMIYOR
RENK	Pastel boya ile hazır şablona resim çizme, renkleri anlatma	Pastel Boya	2Hafta	Ana renkleri biliyor mu ? Ayırt edebiliyor mu ?	( )	( )	( )	( )	( )
				Ara renkleri biliyor mu ? Ayırt edebiliyor mu ?	( )	( )	( )	( )	( )
RENK				Renkleri doğru olarak resme uygulayabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Resim yüzeyinde boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanıyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
ESTETİK	Hazır resimde güzel-çirkin ayrımı yapma	Hazır resim	1Hafta	Gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
	Gösterilen çevresindeki varlıklarda güzel-çirkin ayrım etme	Çevredeki gösterilen örnekler		Resimde yer alan figürlerden güzel ve çirkin ayırt edebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )

ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR	Oyun hamuru ile Üç boyut çalışması	Oyun hamuru	1 hafta	Oyun hamuruna şekil verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmakta zorlanıyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
		Renkli Resim Kağıtları	1 hafta	Kağıtları kesebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
		Renkli kağıtlarla Üç boyut çalışması		Kağıtları istenilen şekli verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Kağıtlara üç boyut verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Kağıtlarla oluşturulan formlardan ritim oluşturabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
		Hazır resimler üzerinden bilişsel açıdan kavram algısı		4 hafta	İki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )
					Oran-orantı kurabiliyor mu? (büyük küçük ilişkisi)	( )	( )	( )	( )

KAVRAMSAL ALGI	Uzun kısa ilişkisini resimde görebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Nesnelerin soğuk sıcak ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Yeni eski algısı var mı?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Boş-dolu ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Resimde çizilmiş yarı nesneyi çizerek tamamlayabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Az çok ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Sağlam-kırık farkını görebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Nesneler arasında şişman zayıf ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Çizilen nesnede eksik bırakılan parçayı seçeneklerden bulabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Belirli yönlerde bulunan nesneler arasında farklı yöndeki nesneye bulabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Noktasal çizilmiş resmi birleştirerek çizebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )

ORTA DERECEDE ZİHNSEL ENGELLİLER İÇİN UYGULAMA GÖZLEM FORMU									
AD SOYAD:									
YAŞI:									
KONU	UYGULAMA ADLARI	UYGULAMA TEKNİKLERİ	SÜRE	UYGULAMADAKİ ÖLÇÜLEN DAVRANIŞ	1 BAĞIMSIZ (ÇOK İYİ)	2 SÖZEL İP ÜCUYLA YAPMA (İYİ)	3 MODEL OLMA (ORTA)	4 FİZİKSEL YARDIM (ZAYIF)	5 HİÇ YAPAMIYOR
RENK	Pastel boya ile hazır şablona resim çizme, renkleri anlatma	Pastel Boya,	1 Hafta	Ana renkleri biliyor mu ? Ayrırt edebiliyor mu ?	( )	( )	( )	( )	( )
				Renkleri doğru olarak resme uygulayabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
ESTETİK	Hazır resimde güzel-çirkin ayrımı yapma	Hazır resim	1 Hafta	Resim yüzeyinde boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanıyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
	Gösterilen çevresindeki varyasyonlarda güzel-çirkin ayrım etme	Çevredeki gösterilen örnekler		Gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Resimde yer alan figürlerden güzel ve çirkinini ayırt edebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )

ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR	Oyun hamuru ile Üç boyut çalışması	Oyun hamuru	1 hafta	Oyun hamuruna şekil verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	
	Renkli kâğıtlarla Üç boyut çalışması	Renkli Resim Kâğıtları	1 hafta	Oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmakta zorlanıyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	
				Kâğıtları kesebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	
				Kâğıtları istenilen şekli verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	
				Kâğıtlara üç boyut verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	
	Hazır resimler üzerinden bilşsel açıdan kavram algısı		4 hafta	Kâğıtlarla amaca uygun biçim oluşturabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	
				İki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	
					Oran-orantı kurabiliyor mu?(büyük küçük ilişkisi)	( )	( )	( )	( )	( )
					Uzun kısa ilişkisini resimde görebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
					Nesnelerin soğuk sıcak ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Yeni eski algısı var mı?	( )	( )	( )	( )	( )	

KAVRAMSAL ALGI	Boş-dolu ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Az çok ilgisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Sağlam-kırık farkını görebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Nesneler arasında şişman zayıf ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Çizilen nesnede eksik bırakılan parçayı seçeneklerden bulabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Belirli yönlerde bulunan nesneler arasında farklı yöndeki nesneye bulabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Noktasal çizilmiş resmi birleştirerek çizebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Çizilmiş hazır resimlerde temiz-kirli ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
	Hazır resimlerde açık-kapalı ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )

ORTOPEDİK ENGELLİLER İÇİN UYGULAMA GÖZLEM FORMU

AD SOYAD:

YAŞI:

KONU	UYGULAMA ADLARI	UYGULAMA A TEKNİKLERİ	SÜRE	UYGULAMADAKİ ÖLÇÜLEN DAVRANIŞ	1 BAĞIMSIZ (ÇOK İYİ)	2 SÖZEL İP ÜCUYLA YAPMA (İYİ)	3 MODEL OLMA (ORTA)	4 FİZİKSEL YARDIM (ZAYIF)	5 HİÇ YAPAMIYOR
	Pastel boya ile hazır şablona resim çizme, renkleri anlatma	Pastel Boya,	2Hafta	Ana renkleri biliyor mu ? Ayrıtt edebiliyor mu ? Ara renkleri biliyor mu ? karışımını yapabiliyor mu ? Sıcak – soğuk renk ayırımı yapabiliyor mu? Renkleri doğru olarak resme uygulayabiliyor mu? Resim yüzeyinde boya uygulaması yaparken ellerini kullanmakta zorlanıyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
RENK					( )	( )	( )	( )	( )

ESTETİK	Hazır resimde güzel-çirkin ayrımı yapma	Hazır resim	I Hafta	Gösterilen nesnelere daha güzel olanı ayıklayabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
	Gösterilen çevresindeki renklerdeki güzel-çirkin ayrımı ayırt etme	Çevredeki gösterilen örnekler		Resimde yer alan figürlerden güzel ve çirkinini ayırt edebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR	Oyun hamuru ile Üç boyut çalışması	Oyun hamuru	I hafta	Oyun hamuruna şekil verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Oyun hamuruna şekil verirken ellerini kullanmakta zorlanıyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Farklı renkteki oyun hamurlarını karıştırarak ara renk oluşturabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Kağıtları kesebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
				Kağıtları istenilen şekli verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
			Kağıtlara üç boyut verebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	
				Kağıtlarla amaca uygun biçim oluşturabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )

KAVRAMSAL ALGI	Hazır resimler üzerinden bilişsel açıdan kavram algısı	4 hafta	İki boyutlu yüzeyde bulunan üçgen ve kare gibi geometrik şekilleri ayırt edebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Oran-orantı kurabiliyor mu?(büyük küçük ilişkisi)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Uzun kısa ilişkisini resimde görebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Nesnelerin soğuk sıcak ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Yeni eski algısı var mı?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Boş-dolu ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Az çok ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Sağlam-kırık farkını görebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Nesneler arasında şişman zayıf ilişkisini kurabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Çizilen nesnede eksik bırakılan parçayı seçeneklerden bulabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )
			Belirli yönlerde bulunan nesnelere arasında farklı yöndeki	( )	( )	( )	( )	( )	( )

nesneye bulabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Noktasal çizilmiş resmi birleştirerek çizebiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Çizilmiş hazır resimlerde temiz- kirlî ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Hazır resimlerde alt-üst ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Hazır resimlerde açık-kapalı ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Hazır resimlerde yukarı - aşağı ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Hazır resimlerde dağınık-düzenli ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Hazır resimlerde hızlı-yavaş ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Hazır resimlerde ön-arka ayrımını yapabiliyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )

EK 6: FİZYOTERAPİST RAPORU

12.12.2014

RAPOR

Ortopedik engelli bireylerde kaba kas motor becerileri belli bir noktaya kadar işlevsel hale getirilen bireylerde oyun hamuru ile oynama, oyun hamurunu şekillendirme, kâğıt katlama, kâğıt kesme, kâğıt şekillendirme, kalem tutma, kalem ile resim ve çizim yapma gibi etkinliklerle el göz koordinasyonu kurdurtup ince kas motor becerileri geliştirilebilir. İnce kas motor becerileri bu çalışmalarla kısa vadede azda olsa ince kas gelişimini sağlarken uzun vadede orta düzeyde bir gelişim sağlamaktadır. Hafif ve orta düzeydeki ortopedik engelli bireylerde daha çok yukarıda sayılan uygulamalar uygulanabilirken ağır düzeyde olan bireylerde uygulanamamaktadır. Yani görsel sanatlar ve resim uygulamaları terapatik açıdan yani ince kas gelişimi ve iyileşme açısından belirli bir noktaya kadar yarar sağlamaktadır.

Fizyoterapist İpek BEYAZ

EK 7: ÇİZİM BECERİLERİ MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Çizim becerilerini geliştirebilme.

KAZANIMLAR

1. Kalemi uygun şekilde tutar.
2. Rastgele karalama yapar.
3. Temel çizgileri çizer.
4. Çizilen basit geometrik şekilleri kopya eder.
5. Eksik resmi tamamlar.
6. Sınırlı alanları boyar.
7. Kesik çizgilerle verilen şekli tamamlar.
8. Farklı kol açılarında boyama yapar.
9. İki ve üç boyutlu çizimleri boyar.
10. İki ve üç boyutlu çizimleri yapar.

MODÜLÜN SÜRESİ

Çizim becerileri modülünün uygulama süresi toplam 160 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULAMASIYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Çizim çalışmalarının başında öncelikle bireyin kalemi baş, işaret ve orta parmağı ile tutması gerektiği öğretilmeli ve kalemi tutma becerisi kazandırılmalıdır.
2. Çizim çalışmasına başlarken daha kolay olacağı için parlak renkli, kısa boylu ve daha kalın boya kalemleri kullanılmalıdır.
3. Çizim çalışmaları yapılırken bireyin el seçimi önemlidir. El tercihi belirlenmemiş bireylerde her iki el ile çizim yapılabilir. Daha sonra birey kalemi tutma ve çizim aktivitesini tercih ettiği eli ile yapmalıdır.
4. Çizim çalışmaları yapılırken en kolay aşamadan başlanarak zora doğru ilerlenir ve beceri öğretimi işlem basamakları (model olma, sözel ve fiziksel yardım) kullanılmalıdır.
5. Başlangıçta kalem ile karalama becerisinden başlanarak daha sonra dikey, yatay, eğik ve belirli şekiller çizmesi istenmelidir.
6. Kalem tutma yeteneği tam gelişmemiş bireylerde kalınlaştırılmış kalemler kullanılmalı veya kalem bir bant ile ele sabitlenmelidir.
7. Çizim çalışması sırasında bireyin vücut duruşu bozuluyorsa düzgünlüğü sağlamak için uyarılar kullanılmalıdır.
10 3
8. Hareketi planlama ve hareketi organize etme yeteneğinde sorunu olan bireylerde eğitim verilirken uygun aktiviteler seçilmelidir.

9. Çizim ve boyamalar masada ve kağıt üzerinde yapılabileceği gibi, tahta, mukavva, yazı tahtası gibi farklı yüzeylerde çalışılabilir.

10. Bu modül kaba motor gelişim programının “yüzüstü”, “desteksiz oturma”, “destekli oturma”, “dizüstü”, “destekli ayakta durma” modülleri ile birlikte uygulanabilir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. KALEM TUTMA

B. ÇİZGİ ÇALIŞMALARI

1. Rastgele Karalama
2. Dikey, Yatay, Eğik Çizgiler
3. Kesik Çizgiler
4. Geometrik Şekiller
5. İki ve Üç Boyutlu Çizim

C. BOYAMA ÇALIŞMALARI

1. Sınırlı Alanları Boyama
2. İki ve Üç Boyutlu Şekilleri Boyama

<http://ookgm.meb.gov.tr/>

EL BECERİLERİ VE EL GÖZ KOORDİNASYONU MODÜLÜ MODÜLÜN AMACI

El becerilerini ve el göz koordinasyonunu geliştirebilme.

KAZANIMLAR

1. Makasla basit şekilleri keser.
2. Nesneleri üst üste dizer.
3. Nesneleri yan yana dizer.
4. Çubukları delikli tahtaya takar.
5. Kâğıt katlar.
6. Ayakkabı bağcığı bağlar.
7. Fermuar açar.
8. Fermuar kapatır.
9. Musluk açar.
10. Musluk kapatır.
11. Düğmeleri ilikler.
12. Düğmeleri açar.
13. Yoğurma maddeleri ile basit ürün elde eder.
14. Parça -bütün ilişkisi kurar.
15. Top atar.
16. Top yakalar.

MODÜLÜN SÜRESİ

El becerilerini ve el göz koordinasyonu modülünün uygulama süresi toplam 160 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULAMASIYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Bireyin yaş ve ihtiyaçlarına göre ilgisini çekecek araç-gereçler kullanılmalıdır.
2. Seçilen aktiviteler kolaydan zora doğru olmalı; birdenbire karmaşık aktivitelerin

gerçekleştirilmesi istenmemelidir.

3. Çok aşamalı aktivitelerin çalışılmasında, aktiviteler bölümlere ayrılarak küçük parçalar

hâlinde çalışılmalı ve bütüne doğru ilerlenmelidir.

4. Bireyin ihtiyacı ölçüsünde sözel ya da fiziksel yardımda bulunulmalıdır.

5. El-göz koordinasyonu çalışması sırasında kas tonusunda değişiklikler meydana geliyorsa

dikkatli olunmalı ve normal kas tonusu korunmaya çalışılmalıdır.

6. Hareketler sırasında her iki elin koordineli çalışmasına dikkat edilmelidir.

117

7. Hareketi planlama ve hareketi organize etme yeteneğinde sorunu olan bireylerde eğitim

verilirken uygun aktiviteler seçilmelidir.

8. El göz koordinasyonu ve el becerileri modülü, kaba motor gelişim programının “emekleme

ve merdiven inip çıkma modülü ” hariç tüm modülleri ile birlikte uygulanabilir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. MAKASLA KESME

B. NESNELERİ DİZME VE TAKMA

C. KÂĞIT KATLAMA

Ç. GİYSİ AKSESUARLARININ KULLANIMI

1. AYAKKABI BAĞCIĞI BAĞLAMA

2. FERMUAR AÇMA-KAPATMA

3. DÜĞME İLİKLEME-AÇMA

D. YOĞURMA MADDELERİ İLE ÇALIŞMA

E. PARÇA-BÜTÜN İLİŞKİSİ

F. TOP ATMA-TUTMA

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

“Merdiven çıkma” modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim

öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim

sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan

örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

1. Kaba Değerlendirme: Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından destek eğitimi ihtiyacı

olduğuna dair karar alınmış birey için seçilen eğitim modülü ve bireyin öncelikli ihtiyaçları

doğrultusunda; bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlamak amacı ile yapılacak olan

yüzeysel değerlendirmedir.

Bu değerlendirmenin hangi ölçütlere dayalı olarak yapılacağı, soruların-yönergelerin yazılmasında nelere dikkat edileceği, ortamın nasıl olması gerektiği, değerlendirme sonuçlarının nasıl aktarılacağı, uygulayıcının dikkat etmesi gereken açıklamalar bu bölüme yazılacaktır.

2. Öğretim Öncesi Değerlendirme: (Performans Kayıt Tablosu) Kaba değerlendirme sonucunda bireyin BEP' ine seçilen kazanımların öğretimine başlamadan önce hangi basamakta olduğunu belirlemek amacı ile yapılacak olan ayrıntılı değerlendirmedir. Bu değerlendirmenin hangi ölçütlere dayalı olarak yapılacağı, soruların-yönergelerin yazılmasında nelere dikkat edileceği, ortamın nasıl olması gerektiği, değerlendirme

118 sonuçlarının nasıl aktarılacağı, uygulayıcının dikkat etmesi gereken açıklamalar bu bölüme yazılacaktır.

3. Öğretim Sürecinde Değerlendirme: (Performans Kayıt Tablosu) Ele alınan beceri,

kavram ya da disiplinin öğretimi sırasında izlenecek yol ve bunun bir ders saatlik öğretiminin ayrıntılı değerlendirmesidir.

Bu değerlendirmenin hangi ölçütlere dayalı olarak ne zaman yapılacağı (her ders saatinin başında ve sonunda... vb.), soruların-yönergelerin yazılmasında nelere dikkat edileceği, ortamın nasıl olması gerektiği, değerlendirme sonuçlarının nasıl aktarılacağı, uygulayıcının dikkat etmesi gereken açıklamalar bu bölüme yazılacaktır.

4. Son Değerlendirme: Beceri öğretimine yönelik seçilen kazanımlarda, öğretim sürecinin son

ders saatinde yapılan değerlendirme, aynı zamanda bireyin beceriyi gerçekleştirip gerçekleştirmediğine yönelik yapılacak olan son değerlendirmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı

bir form hazırlanmasına gerek yoktur.

5. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme: Her ay sonunda alınan değerlendirmelerin (*Performans Kayıt Tablosunun*); Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formuna genel olarak işlenmesi ve destek eğitimi programının sonunda gelinen basamağın belirtilmesidir.

Özel Eğitim Değerlendirme kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar maddeler hâlinde forma işlenir.

Kazanıma hangi ay içerisinde başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna şayet kazanım 1 ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı

aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir.

Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan; gerçekleştirilemeyenler ya da öğretimi yapılamayanlar ile ilgili formun sonunda yer alan RAM bilgilendirme bölümüne ayrıntılı

olarak, öğretime hiç başlanmadı ise bunun gerekçeleri veya başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığına dair açıklamalar yapılacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu

(El Becerileri ve El Göz Koordinasyonu Modülü)

El Becerileri ve El Göz Koordinasyonu Evet Hayır Açıklamalar

- 1 Makasla basit şekilleri keser.
- 2 Nesneleri üst üste dizer.
- 3 Nesneleri yan yana dizer.
- 4 Çubukları delikli tahtaya takar.
- 5 Kâğıt katlar.
- 6 Ayakkabı bağcığı bağlar.
- 7 Fermuar açar.
- 8 Fermuar kapatır.
- 9 Musluk açar.
- 10 Musluk kapatır.
- 11 Düğmeleri ilikler.
- 12 Düğmeleri açar.
- 13Yoğurma maddeleri ile basit ürün elde eder.
- 14 Parça -bütün ilişkisi kurar.
- 15 Top atar.
- 16 Top yakalar.

<http://ookgm.meb.gov.tr/>

**EK 8: Özel Eğitim Kurumlarında Araştırma Yapılabilmesi İçin Milli Eğitimden
Alınan Valilik İzin Belgesi**

T.C.
HATAY VALİLİĞİ İL
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 32889839-605-E.6709045
Konu : Fahrettin GEÇEN'in
Araştırma İzni

29.06.2015

VALİLİK MAKAMINA

19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Doktora Öğrencisi ve Mustafa Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Öğretim Görevlisi Fahrettin GEÇEN'in "Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Bireylerin Eğitsel Gelişimleri" konulu anket çalışmasını İlimiz Antakya ilçesindeki Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi ve Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezindeki öğrencilere uygulamak istemektedir.

Söz konusu çalışma ile ilgili olarak komisyonumuzca inceleme yapılmış olup, "Milli Eğitim Bakanlığının 07.03.2012 tarihli ve B.08.YET.00.20.00.0/3616 ve 2012/13 nolu Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin İlimiz Antakya İlçesindeki Özel Gökçe Rehabilitasyon Merkezi ve Özel Umut Damlaları Rehabilitasyon Merkezi idarecilerinin uygun göreceği tarih ve saatlerde, öğrencilerin derslerini aksatmayacak şekilde çalışmasını yapması komisyonumuzca uygun görülmüş olup, olurlarınıza arz ederim.

Ahmet Rasim ASKER
İl Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR
.../06/2015

Kemal KARAHAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdür V.

EK 9: ÖZGEÇMİŞ

Fahrettin Geçen 1980 yılında Malatya’da doğdu. Malatya Hacı Ahmet Akıncı Lisesi’ni bitirdikten sonra İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-iş öğretmenliğinden 2002 yılında mezun oldu. 2009 yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Öğretmenliği’nden Yüksek lisans programını bitirdi. Mezun olduktan sonra bir süre milli eğitimde öğretmenlik görevi yapan Fahrettin Geçen şu anda Mustafa Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Doktora düzeyinde İngilizceye sahip olup, ilgi alanlarına resim, psikoloji, müzik, şiir, beste girmektedir.

İletişim Bilgileri

E Mail : fahrettingecen@hotmail.com.tr

Telefon : 0 544 670 09 32

Alana İlişkin Kitap ya da Kitap Bölümü Yazarlığı

Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar adlı kitapta bölüm yazarlığı

Aldığı idari görevler

2011-2015 Müzik Bölümü Anabilim Dalı başkan vekilliği

Sergiler

1. İnönü Üniversitesi Temel Tasarım Dersi Karma Sergisi - 1999
2. İnönü Üniversitesi Karma Mezuniyet Sergisi - 2002
3. Malatya Arguvan Yazıbaşı İlköğretim Okulu’nda Kişisel Resim Sergisi- 2003
4. Malatya Battalgazi Selçuk İlköğretim Okulu’nda Kişisel Resim Sergisi - 2006
5. Malatya Hacı İbrahim Işık İlköğretim Okulu’nda Kişisel Resim Sergisi - 2010
6. Mustafa Kemal Üniversitesi 20.Yıl 20 Sanatçı Karma Resim Sergisi - 2012
7. İlk Kurşun Uluslararası Dört Yol Kültür Sanat Ve Turunçgil Festival Karma Resim Sergisi - 2012
8. Yurtdışı İspanya Zaragoza Üniversitesi Kişisel Fotoğraf Sergisi - 2013
9. Mustafa Kemal Üniversitesi Kişisel Fotoğraf Sergisi 2 - 2015

Verilen alıştay ve Seminerler

Seminerler :

- 1-** İnönü Üniversitesi Yüksek Lisans Semineri Kübizm -2007
- 2-** Görsel Sanatlar Uygulamalarının Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Bireylerin Teropatik Ve Eğitsel Gelişim Süreçlerine Etkisi- Ondokuz Mayıs Üniversitesi-2013

alıştay :

- 1-** Mustafa Kemal Üniversitesi Engelsiz Çözümler Üretiyoruz

EK 10: ETİK KURUL KARARI

T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi
Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

BÜRO : Etik Kurul Sekreterliği
SAYI : 4298783/ 050 *38*
KONU : Etik Kurul

06/11/2015

Sayın
Öğ.Gör.Fahrettin GEÇEN
19 Mayıs Üniversitesi

Mustafa Kemal Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik kurulunun 05/11/2015 tarihli toplantısında alınan 01 nolu "Görsel sanatlar uygulamaları ile özel eğitim kapsamında yer alan bireylerin eğitsel gelişmeleri" isimli çalışmanız ile ilgili kararı aşağıya çıkartılmıştır.

Bilgilerinize rica ederim.

(Signature)
Doç.Dr.Nazan SAVAŞ
Etik Kurul Başkanı

KARAR 01- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğretim Görevlisi Fahrettin GEÇEN'in "Görsel sanatlar uygulamaları ile özel eğitim kapsamında yer alan bireylerin eğitsel gelişmeleri" isimli çalışması görüşülmüş olup; çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve etik kurallara uygun bulunmuş olup; çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına toplantıya katılan etik kurul üyelerinin oy birliği ile karar verilmiştir.